Gmina Przystajń
5l. Częstochowska 5
42−141 Przystajń
Tel. 34− 319− 11− 53
e−mail: ug@gminaprzystajn.pl

Gmina Przystajń

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY PRZYSTAJŃ NA LATA 2025−2028 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2029− 2032

Zespół wykonawczy:

Elżbieta Maks

Dawid Zielonka

Dominika Ziaja

Lipiec 2025

1 WSTĘP 10
2 STRESZCZENIE 11
3 ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU 17
3.1 Spójność z głównymi dokumentami strategicznymi i programowymi 17
4 CHARAKTERYSTYKA GMINY PRZYSTAJŃ 32
4.1 Położenie Gminy Przystajń 32
4.2 Infrastruktura techniczna 34
5 OCENA STANU ŚRODOWISKA 35
5.1 Klimat i powietrze atmosferyczne 35
5.1.1 Jakość powietrza 37
5.1.2 Źródła zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego 52
5.1.3 Odnawialne źródła energii 55
5.1.4 Analiza SWOT 57
5.1.5 Kierunki działań w celu polepszenia jakości powietrza 57
5.2 Klimat akustyczny 58
5.2.1 Dopuszczalne poziomy hałasu 59
5.2.2 Źródła hałasu 62
5.2.3 Ocena klimatu akustycznego Gminy Przystajń 66
5.2.4 Analiza SWOT 68
5.2.5 Kierunki działań w celu polepszenia jakości klimatu akustycznego 68
5.3 Gospodarowanie wodami 69
5.3.1 Wody powierzchniowe 69
5.3.2 Wody podziemne 74
5.3.3 Źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych 79
5.3.4 Gospodarka wodno – ściekowa 79
5.3.5 Analiza SWOT 82
5.3.6 Kierunki działań w celu polepszenia jakości wód 82
5.4 Zasoby geologiczne 84
5.4.1 Analiza SWOT 87
5.4.2 Kierunki działań 87
5.5 Gleby 88
5.5.1 Rolnictwo 90

5.5.2 Jakość gleb na terenie gminy 91
5.5.3 Analiza SWOT 94
5.5.4 Kierunki działań w celu polepszenia jakości gleb 94
5.6 Gospodarka odpadami 95
5.6.1 Odpady komunalne 95
5.6.2 Analiza gospodarki odpadami na terenie Gminy Przystajń 97
5.6.3 Odpady zawierające azbest 99
5.6.4 Istniejące instalacje do odzysku i unieszkodliwiania odpadów 100
5.6.5 Analiza SWOT 103
5.6.6 Kierunki działań w celu racjonalnej gospodarki odpadami 103
5.7 Oddziaływanie pól elektromagnetycznych 104
5.7.1 Źródła promieniowania na terenie Gminy Przystajń 105
5.7.2 Analiza SWOT 108
5.7.3 Kierunki działań przeciwdziałania promieniowania elektromagnetycznego 108
5.8 Zasoby przyrodnicze 109
5.8.1 Obszary leśne 109
5.8.2 Ochrona przyrody i krajobrazu 110
5.8.3 Tereny zieleni urządzonej 112
5.8.4 Gospodarka łowiecka 113
5.8.5 Analiza SWOT 114
5.8.6 Kierunki działań ochrony zasobów przyrodniczych 114
5.9 Nadzwyczajne zagrożenia środowiska 114
5.9.1 Zapobieganie podtopieniom i suszom 116
5.9.2 Analiza SWOT 124
5.9.3 Kierunki działań ochrony przed zagrożeniami środowiska 124
5.10 Działania edukacyjne 124
5.10.1 Analiza SWOT 126
5.10.2 Kierunki działań edukacyjnych 126
5.11 Adaptacja do zmian klimatu 127
5.11.1 Analiza SWOT 127
5.11.2 Kierunki działań adaptacji do zmian klimatu 127
6 OCENA STOPNIA REALIZACJI ZAŁOŻONYCH CELÓW W PROGRAMIE OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY PRZYSTAJŃ 129

7 CELE I KIERUNKI OCHRONY ŚRODOWISKA DO 2030 ROKU 130
8 MONITORING I PRZEGLĄD STOPNIA REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY SRODOWISKA 142
8.1 Analiza ryzyka realizacji Programu..... 145
9 ANALIZA ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA 148

Spis tabel:

Tabela 1 Spójność Programu Ochrony Środowiska z głównymi dokumentami strategicznymi 19
Tabela 2 Emisja zanieczyszczeń do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych na terenie powiatu kłobuckiego 37
Tabela 3 Źródła emisji zanieczyszczeń powietrza 38
Tabela 4 Klasyfikacja strefy śląskiej z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia 39
Tabela 5 Klasyfikacja strefy śląskiej z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony roślin 46
Tabela 6 wyniki stężeń zanieczyszczeń powietrza w gminie Przystajń za lata 2022−2023, uzyskane na podstawie modelowania matematycznego oraz szacowania, na podstawie pomiarów z najbliższej stacji. 50
Tabela 7 Podmioty emitujące gazy lub pyły na terenie Gminy Przystajń w latach 2022 – 2023 53
Tabela 8 Analiza SWOT dla komponentu powietrze atmosferyczne 57
Tabela 9 Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku, powodowane przez poszczególne grupy źródeł hałasu 60
Tabela 10 Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku, powodowane przez starty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne 61
Tabela 11 Wartości dopuszczalne gwarantowanego poziomu mocy akustycznej urządzeń.... 61
Tabela 12 Drogi powiatowe zlokalizowane na terenie Gminy Przystajń 63
Tabela 13 Analiza SWOT dla komponentu hałas 68
Tabela 14 Wyniki klasyfikacji wskaźników jcwp leżących na terenie gminy Przystajń badanych w latach 2022–2023 73
Tabela 15 Charakterystyka JCWPd 98..... 77
Tabela 16 Ocena jakości wód podziemnych na terenie Gminy Przystajń 78
Tabela 17 Sieć wodociągowa Gminy Przystajń w latach 2014 – 2023 79
Tabela 18 Sieć kanalizacyjna Gminy Przystajń w latach 2014 – 2023..... 81
Tabela 19 Ścieki bytowe odprowadzone kanalizacją..... 81
Tabela 20 Analiza SWOT dla komponentu gospodarowanie wodami 82
Tabela 21 Złoża kopalin, znajdujące się na terenie Gminy Przystajń..... 86
Tabela 22 Analiza SWOT dla komponentu zasoby geologiczne 87
Tabela 23 Powierzchnia geodezyjna gminy według kierunków wykorzystania..... 89
Tabela 24 Struktura gospodarstw rolnych na terenie Gminy Przystajń 90
Tabela 25 Struktura głównych zasiewów..... 90
Tabela 26 Zestawienie odczynu gleb na terenie Gminy Przystajń w latach 2022− 2024..... 93
Tabela 27 Zestawienie zasobności gleb w makroelementy na terenie Gminy Przystajń w latach 2022− 2024 93
Tabela 28 Analiza SWOT dla komponentu gleby..... 94
Tabela 29 Ilość odpadów odebranych z terenu gminy latach 2021 – 2024 97
Tabela 30 Osiągnięte poziomy recyklingu, przygotowania do ponownego użycia 99
Tabela 31 Ilość azbestu na terenie Gminy Przystajń..... 100

Tabela 32 Lista instalacji komunalnych do mechaniczno−biologicznego przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych funkcjonujących na terenie województwa śląskiego 101
Tabela 33 Lista instalacji komunalnych służących do składowania odpadów powstałych w procesie mechaniczno−biologicznego przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych oraz pozostałości z przetworzenia tych odpadów funkcjonujących na terenie województwa śląskiego 102
Tabela 34 Analiza SWOT dla komponentu gospodarka odpadami 103
Tabela 35 Poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych użycia [%] 104
Tabela 36 Dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych dla poszczególnych parametrów fizycznych w miejscach dostępnych dla ludności 105
Tabela 37 Charakterystyka stacji bazowych na terenie Gminy Przystajń 106
Tabela 38 Analiza SWOT dla komponentu oddziaływanie pól elektromagnetycznych 108
Tabela 39 Pomniki przyrody ożywionej na terenie Gminy Przystajń 111
Tabela 40 Wyniki inwentaryzacji zwierzyny łownej z terenu kół łowieckich 113
Tabela 41 Analiza SWOT dla komponentu zasoby przyrodnicze 114
Tabela 42 Analiza SWOT dla komponentu nadzwyczajne zagrożenia środowiska 124
Tabela 43 Analiza SWOT dla komponentu działania edukacyjne 126
Tabela 44 Analiza SWOT dla komponentu adaptacja do zmian klimatu 127
Tabela 45 Cele, kierunki interwencji oraz zadania 131
Tabela 46 Harmonogram realizacji zadań własnych na lata 2025 – 2028 138
Tabela 47 Harmonogram realizacji zadań monitorowanych 141
Tabela 48 Wskaźniki efektywności realizacji celów Programu 142
Tabela 49 Analiza ryzyka dla działań z Programu 146

Spis rysunków:

Rysunek 1 Położenie Gminy Przystajń 32
Rysunek 2 Lokalizacja stacji pomiarowych w województwie śląskim 40
Rysunek 3 Stężenia 1 – godzinne dwutlenku siarki (25 maksymalne) w latach 2015 – 2024. 41
Rysunek 4 Stężenia średnie roczne dwutlenku azotu w latach 2015– 2024 41
Rysunek 5 Stężenia 1 – godzinne dwutlenku azotu (19 maksymalne) w latach 2015 – 2024. 41
Rysunek 6 Stężenia maksymalne 8 – godzinne tlenku węgla w latach 2015 – 2024 42
Rysunek 7 Przebieg uśrednionej dla 3 lat liczby dni z przekroczeniami poziomu docelowego przez maksymalne dobowe stężenia 8−godzinne ozonu 42
Rysunek 8 Przebieg 26−tych maksymalnych rocznych wartości dobowych maksimów ze stężeń średnich 8−godzinnych ozonu 43
Rysunek 9 Przebieg 36 maksymalnej wartości 24−godzinowej stężenia pyłu PM10 43
Rysunek 10 Przebieg wartości średniej rocznej stężenia pyłu PM10 43
Rysunek 11 Średnie roczne stężenia pyłu PM2.5 w województwie śląskim w latach 2015 – 2024 44
Rysunek 12 Średnie roczne stężenia ołowiu w latach 2015 – 2024 44
Rysunek 13 Średnie roczne stężenia arsenu w latach 2015 – 2024 45
Rysunek 14 Średnie roczne stężenia kadmu w latach 2015 – 2024 45
Rysunek 15 Średnie roczne stężenia niklu w latach 2015 – 2024 46
Rysunek 16 Średnie roczne stężenia benzo(a)pirenu w latach 2015– 2025 46
Rysunek 17 Średnie roczne stężenia dwutlenku siarki w latach 2015 – 2024 47
Rysunek 18 Średnie stężenia dwutlenku siarki w sezonie zimowym 47
Rysunek 19 Średnie roczne stężenia tlenków azotu w latach 2015 – 2024 48
Rysunek 20 Przebieg wartości wskaźnika AOT40 dla ozonu w stanowiskach pomiarowych w województwie śląskim na tle poziomu docelowego 49
Rysunek 21 Przebieg wartości wskaźnika AOT40 dla ozonu na stanowiskach pomiarowych w województwie śląskim na tle poziomu celu długoterminowego 49
Rysunek 22 Mapa kolejowa na obszarze Gminy Przystajń 64
Rysunek 23 Monitoring hałasu drogowego na terenie woj. śląskiego z zaznaczonymi rejonami badań w 2023 roku 67
Rysunek 24 Sieć wodna Gminy Przystajń 70
Rysunek 25 Mapa głównych zbiorników wód podziemnych w okolicy Gminy Przystajń 75
Rysunek 26 Wyniki poprzednich ocen stanu jednolitych części wód podziemnych 78
Rysunek 27 Obszary górnicze i złoża kopalin na terenie gminy 87
Rysunek 28 Lokalizacja stacji telefonii komórkowych 106
Rysunek 29 Wyniki pomiarów PEM do 2025 r. 107
Rysunek 30 Lasy Nadleśnictwa Herby 109
Rysunek 31 Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Przystajń 112
Rysunek 32 Mapa zagrożenia powodziowego wraz z głębokością wody obszaru na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat – Dankowice Pierwsze 116

Rysunek 33 Mapa ryzyka powodziowego− potencjalnie negatywne skutki dla środowiska, dziedzictwa kulturowego i działalności gospodarczej – Bodzanowice..... 117
Rysunek 34 Mapa zagrożenia powodziowego wraz z głębokością wody obszaru na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat− Bodzanowice 117
Rysunek 35 Mapa zagrożenia powodziowego wraz z głębokością wody obszaru na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat− Ługi− Radły 118
Rysunek 36 Mapa zagrożenia powodziowego wraz z głębokością wody obszaru na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat− Panoszów118
Rysunek 37 Mapa zagrożenia powodziowego wraz z głębokością wody obszaru na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat− Kamińsko 119
Rysunek 38 Mapa ryzyka powodziowego− potencjalnie negatywne skutki dla środowiska, dziedzictwa kulturowego i działalności gospodarczej – Dankowice Pierwsze..... 119
Rysunek 39 Mapa zagrożenia powodziowego wraz z głębokością wody obszaru na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat− Bodzanowice 120
Rysunek 40 Mapa zagrożenia powodziowego wraz z głębokością wody obszaru na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat− Bodzanowice 120
Rysunek 41 Mapa zagrożenia powodziowego wraz z głębokością wody obszaru na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat− Ługi Radły 121
Rysunek 42 Mapa zagrożenia powodziowego wraz z głębokością wody obszaru na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat− Panoszów121
Rysunek 42 Mapa zagrożenia powodziowego wraz z głębokością wody obszaru na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat−Kamińsko 122
Rysunek 37 Plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS) 123

Wykaz pojęć i skrótów, użytych w opracowaniu

ARiMR	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
B(a)P	benzoalfapiren
BDL	Bank Danych Lokalnych
BZT5	Biochemiczne zapotrzebowanie tlenu
ChZT	Chemiczne zapotrzebowanie tlenu
DK	Droga krajowa
DW	Droga wojewódzka
GDDKiA	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
GIOŚ	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
GUS	Główny Urząd Statystyczny
GZWP	Główny Zbiornik Wód Podziemnych
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
OSP	Ochotnicza Straż Pożarna
OZE	Odnawialne Źródła Energii
POIiŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
RPO	Regionalny Program Operacyjny
SPA2020	„Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030”
WFOŚiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
ZDR	Zakład o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej
ZZR	Zakład o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej

1 WSTĘP

Podstawą opracowania „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Przystajń na lata 2025−2028 z perspektywą na lata 2029−2032" jest art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 54), który nakłada na organy wykonawcze województwa, powiatu i gminy obowiązek opracowania programu ochrony środowiska.

Celem Programu jest dążenie do poprawy stanu środowiska w gminie poprzez ograniczenie negatywnego wpływu źródeł zanieczyszczeń, ochronę i rozwój walorów środowiska oraz racjonalne gospodarowanie jego zasobami. Realizacja celów będzie możliwa dzięki zapewnieniu sprawnego i uporządkowanego systemu wykorzystania środków finansowych na opisane działania. Przyjęcie Programu będzie miało wpływ na zmianę złych nawyków i przyzwyczajeń oraz podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców, a tym samym przyczyni się do poprawy stanu jakości środowiska oraz warunków życia mieszkańców gminy. Program odnosi się kompleksowo do zagadnień ochrony środowiska i koordynuje działania w tym zakresie. Zawiera priorytety ekologiczne, rodzaj działań proekologicznych, proponując środki i mechanizmy ich rozwiązania w określonym czasie, środki i mechanizmy niezbędne do osiągnięcia wyznaczonych celów.
Dokument opracowano zgodnie z aktualnie obowiązującymi w tym zakresie aktami prawnymi, jak również w oparciu o wytyczne sporządzania Programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym przygotowane przez Ministerstwo Środowiska.

Uchwalony „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Przystajń na lata 2025−2028 z perspektywą na lata 2029−2032" przyczyni się do określenia polityki środowiskowej, ustalenia celów i zadań z zakresu ochrony środowiska oraz szczegółowych programów zarządzania odnoszących się do aspektów środowiskowych.

2 STRESZCZENIE

W „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Przystajń na lata 2025−2028 z perspektywą na lata 2029−2032” wykonano przegląd komponentów środowiska oraz ocenę istniejącego stanu jego ochrony. W opracowaniu zostały określone główne cele i priorytety działań ekologicznych.

Program zawiera krótką charakterystykę gminy: położenie geograficzne, stan zagospodarowania terenu, warunki klimatyczne i sytuację demograficzną.

Program zawiera diagnozę poszczególnych komponentów środowiska i ocenę zagrożeń w zakresie:

- klimatu i powietrze atmosferycznego,
- klimatu akustycznego,
- gospodarowania wodami,
- zasobów geologicznych,
- gleb,
- gospodarki odpadami,
- oddziaływania pól elektromagnetycznych,
- zasobów przyrodniczych,
- nadzwyczajnych zagrożeń środowiska,
- działań edukacyjnych,
- adaptacji do zmian klimatu.

Ponadto określone zostały sposoby zarządzania Programem i możliwe formy finansowania działań proekologicznych.

Program zawiera możliwe do osiągnięcia cele ekologiczne w zaplanowanej perspektywie czasowej, które stanowią podsumowanie zadań przewidzianych do realizacji na terenie gminy. W planowaniu długoterminowym uwzględniono szeroki zakres zadań związanych z ochroną środowiska, za realizację których odpowiedzialne są władze gminy (zadania własne). Jednocześnie zostały wskazane zadania dla innych podmiotów, których realizacja nie wchodzi w zakres obowiązków gminy (zadania koordynowane).

W odniesieniu do poszczególnych komponentów środowiska stwierdzono:

I. Powietrze atmosferyczne

Działania z zakresu monitoringu powietrza na terenie Gminy Przystajń i całego województwa śląskiego prowadzi Główny Inspektor Ochrony Środowiska (w tym Regionalne Wydziały Monitoringu Środowiska GIOŚ na poziomie województw). Według *Rocznej oceny jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2024* na terenie województwa śląskiego zostało wydzielonych pięć stref, uwzględniających podział Polski na strefy określony w załączniku do ustawy – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 647). Gmina Przystajń jest położone w strefie śląskiej.

Lista zanieczyszczeń pod kątem spełnienia kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia objęła: benzen, dwutlenek azotu, dwutlenek siarki, tlenek węgla, ozon, pył zawieszony PM10, pył zawieszony PM2,5, arsen w pyle PM10, benzo(α)piren w pyle PM10, ołów w pyle PM10, kadm w pyle PM10 oraz nikiel w pyle PM10.

Do zanieczyszczeń, które uwzględniono w ocenie ze względu na ochronę roślin należały: dwutlenek siarki, tlenki azotu oraz ozon.

II. Klimat akustyczny

Klimat akustyczny Gminy Przystajń jest kształtowany w głównej mierze przez ruch komunikacyjny. Głównym źródłem emisji hałasu jest droga wojewódzka DW494, a także sieć dróg powiatowych i gminnych.

III. Gospodarowanie wodami

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. 2023 r. poz. 335), Gmina Przystajń jest częściowo położona na obszarze Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu, znajduje się w zasięgu zlewni następujących jednolitych części wód:

- RW6000101816191– Liswarta do Młynówki Kamieńskiej,
- RW6000101816369– Łomnica,
- RW600010181649– Pankówka,
- RW600011181635– Liswarta od Młynówki Kamińskiej do Dopływu spod Przystajni,

- RW600011181657– Liswarta od Dopływu spod Przystajni do Górnianki.

Wszystkie jcwp objęte są badaniami monitoringowymi i były/są badane w latach 2022− 2025.

Pod obszarem gminy Przystajń występuje Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 325 Częstochowa (W). Obszar GZWP nr 325 jest zlokalizowany w południowej części Polski i zajmuje powierzchnię 778,9 km^2. Położony jest w całości w obrębie Wyżyny Śląsko–Krakowskiej i leży na obszarze dorzecza środkowej Odry: Warty i Liswarty. Jest to w przeważającej części rejon rolniczy, 60% powierzchni stanowią użytki rolne.

Obszar gminy Przystajń położony jest w granicach Jednolitej Części Wód Podziemnych (JCWPd) o numerze 98 (zgodnie z nowym podziałem na lata 2012–2027, PIG). Ogólną ocenę stanu JCWPd nr 98 określono jako dobrą.

IV. Zasoby geologiczne

Na terenie Gminy Przystajń jest udokumentowanych 10 złóż kopalin:

- Borlocha I− piaski i żwiry,
- Kostrzyna III− surowce ilaste ceramiki budowalnej,
- Krzepice−Panki (rej.) − rudy żelaza,
- Kuleje− piaski i żwiry,
- Kuźnica Nowa− piaski i żwiry,
- Ługi−Radły− piaski i żwiry,
- Pacanów 6− piaski i żwiry,
- Panki (obsz.) − rudy żelaza.

V. Gleby

Na obszarze Gminy Przystajń występujące gleby w przeważającej większości wykształcone są w materiale czwartorzędowym zwałowym lub wodnolodowcowym. Mniejszość stanowią gleby powstałe ze skał jurajskich: iłów i piaskowców. Pod względem typologicznym większość gleb w obrębie wysoczyzny należy do typu bielicowego (pseudobielice), rzadziej do typu gleb brunatnych; lokalnie występują czarne ziemie. Na terenie Gminy Przystajń nie ma zlokalizowanego punktu pomiarowo – kontrolnego. Natomiast punkt pomiarowo− kontrolny nr 239 znajduje się na terenie powiatu kłobuckiego w miejscowości Więcki w Gminie Popów.

VI. Gospodarka odpadami

Każdego roku gmina przeprowadza analizę stanu gospodarki odpadami komunalnymi na swoim terenie zgodnie z art. 3 ust. 2 pkt 10 oraz art. 9tb ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 399). Informacje o ilości odpadów komunalnych zebranych na terenie Gminy Przystajń są udostępnianie na stronie internetowej gminy.

Ilość odpadów odebranych/ zebranych z terenu gminy w latach 2020 – 2024, które wyniosły odpowiednio:

Ilość odpadów [Mg]			
2021	**2022**	**2023**	**2024**
1 704,00	**1 727,25**	**1 781,54**	**1 927,40**

VII. Oddziaływanie pól elektromagnetycznych

Badania poziomu promieniowania elektromagnetycznego prowadzi Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Badania poziomu promieniowania elektromagnetycznego prowadzi Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. W roku 2022− 2025 na terenie gminy Przystajń przeprowadzono 1 pomiar okresowy (monitoringowy) promieniowania elektromagnetycznego (PEM), w punkcie zlokalizowanym w miejscowości Przystajń w rejonie ulicy Nowej (współrzędne punktu w układzie WGS84, X: 18.686889, Y: 50.880811). Średni poziom składowej elektrycznej promieniowania elektromagnetycznego w trakcie półgodzinnego badania wyniósł 1,0 V/m. Analiza przeprowadzonego pomiaru monitoringowego nie wykazała przekroczenia dolnej granicy wartości dopuszczalnej poziomów PEM, dla badanego zakresu częstotliwości, wynoszącej 28 V/m, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 17 grudnia 2019 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. z 2019 r. poz. 2448).

VIII. Zasoby przyrodnicze

Ogólna powierzchnia lasów na terenie Gminy Przystajń według danych BDL na dzień 31.12.2023 r. wynosiła 2 905,25 ha. Lasy publiczne Skarbu Państwa stanowią ok. 2 182,28 ha.

Na terenie gminy Przystajń występują wielkopowierzchniowe formy ochrony przyrody. Południowa część gminy znajduje się na terenie utworzonego rozporządzeniem nr 28/98

Wojewody Częstochowskiego z 21 grudnia 1998 r. Parku Krajobrazowego „Lasy nad Górną Liswartą".

Z form ochrony przyrody występują dodatkowo 4 pomniki przyrody:

- grupa drzew (Grupa drzew: lipa drobnolistna− Tilia cordata: pierśnica: 108 cm; obwód: 339 cm; wysokość: 24 m, lipa drobnolistna− Tilia cordata: pierśnica: 95 cm; obwód: 298 cm, Lipa szerokolistna − Tilia platyphyllos; pierśnica: 74cm; obwód: 232cm)
- drzewo (gatunek: Lipa drobnolistna − Tilia cordata; pierśnica: 101cm; obwód: 317cm; wysokość: 10m),
- drzewo (gatunek: Sosna zwyczajna (Sosna pospolita) − Pinus sylvestris; pierśnica: 63cm; obwód: 198cm; wysokość: 19m),
- drzewo (gatunek: Dąb szypułkowy − Quercus robur; pierśnica: 111cm; obwód: 349cm; wysokość: 18m).

IX. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska

Na terenie Gminy Przystajń aktualnie nie zlokalizowano zakładów o zwiększonym i dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. W ostatnich latach nie zanotowano także na terenie Gminy Przystajń żadnych awarii ani też zdarzeń o znamionach poważnej awarii. Mimo, iż na obszarze gminy nie występują ZZR oraz ZDR, występują również inne zagrożenia takie jak:

- zagrożenia pożarowe, które powstają głównie na obszarach leśnych, szczególnie w okresach długotrwałej suszy,
- zagrożenia drogowe – szlaki komunikacji przecinające teren gminy są potencjalnymi miejscami zagrożenia pożarowego, chemicznego oraz ekologicznego,
- klęski żywiołowe, powodzie, zatopienia,
- inne klęski żywiołowe (huragany, śnieżyce, duże i długotrwałe mrozy).

X. Działania edukacyjne

Na terenie Gminy Przystajń były prowadzone działania obejmujące edukację mieszkańców gminy w zakresie ochrony przyrody, dbania o czyste powietrze i przeciwdziałanie smogowi, a także programy motywujące ludność do oszczędzania wody oraz dbałości o stan środowiska. Konieczne jest prowadzenie przez gminę polityki uświadomienia problemu ochrony powietrza (propagowanie informacji o możliwościach stosowania proekologicznych źródeł ciepła, termomodernizacji, segregacji odpadów i działalności funduszy proekologicznych).

XI. Adaptacja do zmian klimatu

Elementy takie jak: nawalne deszcze, huraganowe wiatry, fale upałów, susze itp. przyczynią się do zagrożenia dla normalnego i poprawnego funkcjonowania miast i gmin. Zagrożenie to dotyczy również Gminy Przystajń. Coraz częstsze fale upałów w okresie letnim, bez opadów atmosferycznych, prowadzą do okresów suszy i obniżania się poziomów rzek.

3 ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU

Założenia wyjściowe do Programu stanowią zewnętrzne i wewnętrzne uwarunkowania, które wynikają z obowiązujących aktów prawych oraz innych dokumentów, uwzględniających zagadnienia ochrony środowiska. Konieczna jest analiza planów rozwojowych gminy w zakresie gospodarczym, przestrzennym i społecznym.
Przedstawione uwarunkowania wraz z oceną aktualnego stanu środowiska w gminie są podstawą do zdefiniowania priorytetów i celów w zakresie ochrony środowiska naturalnego oraz racjonalnego gospodarowania zasobami naturalnymi.

3.1 Spójność z głównymi dokumentami strategicznymi i programowymi

Program jest zgodny z dokumentami krajowymi i regionalnymi pod względem ochrony środowiska i równoważonego rozwoju. Zdefiniowane priorytety i cele wpisują się w większość proponowanych zagadnień strategicznych dokumentów. Cele „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Przystajń na lata 2025−2028 z perspektywą na lata 2029−2032" odniesiono do celów sformułowanych w takich dokumentach jak:

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności,
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),
- Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej,
- Strategia "Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.",
- Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki "Dynamiczna Polska 2020",
- Strategia zrównoważonego rozwoju transportu do 2030 roku,
- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030,
- Strategia "Sprawne Państwo 2020",
- Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022,
- Krajowa strategia rozwoju regionalnego 2030,
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020,
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020,
- Polityka energetyczna Polski do 2030 roku,

- Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii,
- Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego ”Śląskie 2030”,
- Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027,
- Program ochrony powietrza dla terenu województwa śląskiego mający na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu oraz pułapu stężenia ekspozycji,
- Program Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego do roku 2019 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2024,
- Uchwała antysmogowa dla województwa śląskiego.

Tabela 1 Spójność Programu Ochrony Środowiska z głównymi dokumentami strategicznymi

Cele dokumentu strategicznego	Odpowiadające cele Programu Ochrony środowiska
Dokumenty szczebla krajowego	
Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności	
1. Cel 7 – Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu Środowiska. I. Kierunek interwencji – Modernizacja infrastruktury i bezpieczeństwo energetyczne, II. Kierunek interwencji – Modernizacja sieci elektroenergetycznych i ciepłowniczych, III. Kierunek interwencji – Realizacja programu inteligentnych sieci w elektroenergetyce, IV. Kierunek interwencji – Wzmocnienie roli odbiorców finalnych w zarządzaniu zużyciem energii, V. Kierunek interwencji – Stworzenie zachęt przyspieszających rozwój zielonej gospodarki, VI. Kierunek interwencji – Zwiększenie poziomu ochrony środowiska. 2. Cel 8 – Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych. I. Kierunek interwencji – Rewitalizacja obszarów problemowych w miastach, II. Kierunek interwencji – Stworzenie warunków sprzyjających tworzeniu pozarolniczych miejsc pracy na wsi i zwiększaniu mobilności zawodowej na linii obszary wiejskie – miasta, III. Kierunek interwencji – Zrównoważony wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno – spożywczego zapewniający bezpieczeństwo żywnościowe oraz stymulujący wzrost pozarolniczego zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, IV. Kierunek interwencji – Wprowadzenie rozwiązań prawno – organizacyjnych stymulujących rozwój miast. 3. Cel 9 – Zwiększenie dostępności terytorialnej Polski. I. Kierunek interwencji – Udrożnienie obszarów miejskich i metropolitarnych poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego.	Wszystkie cele Programu wpisują się w założenia celów strategii.
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	

1. Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną I. Kierunek interwencji – Stymulowanie popytu na innowacje przez sektor publiczny 2. Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony I. Kierunek interwencji – Wsparcie dla podwyższania atrakcyjności inwestycyjnej Śląska oraz promocji zmian strukturalnych, II. Kierunek interwencji – Aktywne gospodarczo i przyjazne mieszkańcom miasta, III. Kierunek interwencji – Rozwój obszarów wiejskich 3. Obszar wpływający na osiągnięcie celów *Strategii* – Transport I. Kierunek interwencji – Budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce II. Kierunek interwencji – Zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności 4. Obszar wpływający na osiągnięcie celów *Strategii* – Energia I. Kierunek interwencji – Poprawa bezpieczeństwa energetycznego kraju II. Kierunek interwencji – Poprawa efektywności energetycznej III. Kierunek interwencji – Rozwój techniki 5. Obszar wpływający na osiągnięcie celów *Strategii* – Środowisko I. Kierunek interwencji – Zwiększenie dyspozycyjnych zasobów wodnych i osiągnięcie wysokiej jakości wód II. Kierunek interwencji – Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania III. Kierunek interwencji – Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego IV. Kierunek interwencji – Ochrona gleb przed degradacją V. Kierunek interwencji – Zarządzanie zasobami geologicznymi VI. Kierunek interwencji – Gospodarka odpadami VII. Kierunek interwencji – Oddziaływanie na jakość życia w zakresie klimatu akustycznego i oddziaływania pól elektromagnetycznych	Poszczególne cele Programu wpisują się w założenia celów.

Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej	
1. Cel szczegółowy: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego (I) I. Kierunek interwencji: Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód (I.1) II. Kierunek interwencji: Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania (I.2) III. Kierunek interwencji: Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb (I.3) IV. Kierunek interwencji: Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego, jądrowego i ochrony radiologicznej (I.4) 2. Cel szczegółowy: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska (II) I. Kierunek interwencji: Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu (II.1) II. Kierunek interwencji: Wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej (II.2) III. Kierunek interwencji: Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym (II.3) IV. Kierunek interwencji: Zarządzanie zasobami geologicznymi poprzez opracowanie i wdrożenie polityki surowcowej państwa (II.4) V. Kierunek interwencji: Wspieranie wdrażania ekoinnowacji oraz upowszechnianie najlepszych dostępnych technik BAT (II.5) 3. Cel szczegółowy: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych (III) I. Kierunek interwencji: Przeciwdziałanie zmianom klimatu (III.1)	Poszczególne cele Programu wpisują się w założenia wymienionych celów.

II. Kierunek interwencji: Adaptacja do zmian klimatu i zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych (III.2) 4. Cel szczegółowy: Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa (IV) I. Kierunek interwencji: Edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji (IV.1) 5. Cel szczegółowy: Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska (V) I. Kierunek interwencji: Usprawnienie systemu kontroli i zarządzania ochroną środowiska oraz doskonalenie systemu finansowania (V.1)	
Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.	
1. Cel 2. Zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię I. Kierunek interwencji 2.1. Lepsze wykorzystanie krajowych zasobów energii, II. Kierunek interwencji 2.2. Poprawa efektywności energetycznej, III. Kierunek interwencji 2.6. Wzrost znaczenia rozproszonych, odnawialnych źródeł energii, IV. Kierunek interwencji 2.7. Rozwój energetyczny obszarów podmiejskich i wiejskich, V. Kierunek interwencji 2.8. Rozwój systemu zaopatrywania nowej generacji pojazdów wykorzystujących paliwa alternatywne.	Poszczególne cele Programu wpisują się w założenia wymienionych celów.
Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”	
1. Cel 1: Dostosowanie otoczenia regulacyjnego i finansowego do potrzeb innowacyjnej i efektywnej gospodarki. I. Kierunek działań 1.2. Koncentracja wydatków publicznych na działaniach prorozwojowych i innowacyjnych. a) Działanie 1.2.3. Identyfikacja i wspieranie rozwoju obszarów i technologii o największym potencjale wzrostu, b) Działanie 1.2.4. Wspieranie różnych form innowacji,	Poszczególne cele Programu wpisują się w założenia wymienionych celów.

c) Działanie 1.2.5. Wspieranie transferu wiedzy i wdrażania nowych/nowoczesnych technologii w gospodarce (w tym technologii środowiskowych). II. Kierunek działań 1.3. Uproszczenie, zapewnienie spójności i przejrzystości systemu danin publicznych mające na względzie potrzeby efektywnej i innowacyjnej gospodarki. a) Działanie 1.3.2. Eliminacja szkodliwych subsydiów i racjonalizacja ulg podatkowych, 2. Cel 3: Wzrost efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i surowców. I. Kierunek działań 3.1. Transformacja systemu społeczno – gospodarczego na tzw. „bardziej zieloną ścieżkę", zwłaszcza ograniczanie energo – i materiałochłonności gospodarki. a) Działanie 3.1.1. Tworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonej produkcji i konsumpcji oraz zrównoważonej polityki przemysłowej, b) Działanie 3.1.2. Podnoszenie społecznej świadomości i poziomu wiedzy na temat wyzwań zrównoważonego rozwoju i zmian klimatu, c) Działanie 3.1.3. Wspieranie potencjału badawczego oraz eksportowego w zakresie technologii środowiskowych, ze szczególnym uwzględnieniem niskoemisyjnych technologii węglowych (CTW), d) Działanie 3.1.4. Promowanie przedsiębiorczości typu „business & biodiversity", w szczególności na obszarach zagrożonych peryferyjnością. II. Kierunek działań 3.2. Wspieranie rozwoju zrównoważonego budownictwa na etapie planowania, projektowania, wznoszenia budynków oraz zarządzania nimi przez cały cykl życia. a) Działanie 3.2.1. Poprawa efektywności energetycznej i materiałowej przedsięwzięć architektoniczno – budowlanych oraz istniejących zasobów, b) Działanie 3.2.2. Stosowanie zasad zrównoważonej architektury.	
<u>Strategia zrównoważonego rozwoju transportu do 2030 roku</u>	
I. Kierunek interwencji 3: zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności, II. Kierunek interwencji 5: ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko.	Poszczególne cele Programu wpisują się w założenia wymienionych celów.
<u>Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030</u>	
1. Cel szczegółowy II. Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska, I. Kierunek interwencji: II.4. Zrównoważone gospodarowanie i ochrona zasobów środowiska,	Poszczególne cele Programu wpisują się w założenia wymienionych celów.

II. Kierunek interwencji: II.5. Adaptacja do zmian klimatu i przeciwdziałanie tym zmianom.	
Strategia „Sprawne Państwo 2020”	
1. Cel 3. Skuteczne zarządzanie i koordynacja działań rozwojowych. I. Kierunek interwencji 3.2. Skuteczny system zarządzania rozwojem kraju. a) Przedsięwzięcie 3.2.1. Wprowadzenie mechanizmów zapewniających spójność programowania społeczno – gospodarczego i przestrzennego, b) Przedsięwzięcie 3.2.2. Zapewnienie ładu przestrzennego, c) Przedsięwzięcie 3.2.3. Wspieranie rozwoju wykorzystania informacji przestrzennej z wykorzystaniem technologii cyfrowych. 2. Cel 5. Efektywne świadczenie usług publicznych. I. Kierunek interwencji 5.2. Ochrona praw i interesów konsumentów. a) Przedsięwzięcie 5.2.3. Wzrost świadomości uczestników obrotu o przysługujących konsumentom prawach oraz stymulacja aktywności konsumenckiej w obszarze ochrony tych praw. II. Kierunek interwencji 5.5. Standaryzacja i zarządzanie usługami publicznymi, ze szczególnym uwzględnieniem technologii cyfrowych. a) Przedsięwzięcie 5.5.2. Nowoczesne zarządzanie usługami publicznymi. 3. Cel 7. Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego. I. Kierunek interwencji 7.5. Doskonalenie systemu zarządzania kryzysowego. a) Przedsięwzięcie 7.5.1. Usprawnienie działania struktur zarządzania kryzysowego.	Poszczególne cele Programu wpisują się w założenia wymienionych celów.
Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022	
1. Cel 3. Rozwój odporności na zagrożenia bezpieczeństwa narodowego. I. Priorytet 3.1. Zwiększanie odporności infrastruktury krytycznej. 1. Kierunek interwencji 3.1.3. Zapewnienie bezpieczeństwa funkcjonowania energetyki jądrowej w Polsce. 2. Cel 4. Zwiększenie integracji polityk publicznych z polityką bezpieczeństwa. II. Priorytet 4.1. Integracja rozwoju społeczno – gospodarczego i bezpieczeństwa narodowego. a) Kierunek interwencji 4.1.1. Wzmocnienie relacji między rozwojem regionalnym kraju a polityką obronną,	Poszczególne cele Programu wpisują się w założenia wymienionych działań.

b) Kierunek interwencji 4.1.2. Koordynacja działań i procedur planowania przestrzennego uwzględniających wymagania obronności i bezpieczeństwa państwa, c) Kierunek interwencji 4.1.3. Wspieranie rozwoju infrastruktury przez sektor bezpieczeństwa, d) Kierunek interwencji 4.1.4. Wspieranie ochrony środowiska przez sektor bezpieczeństwa.	
Krajowa strategia rozwoju regionalnego 2030	
1. Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym I. Kierunek interwencji 1.3. Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska II. Kierunek interwencji 1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych III. Kierunek interwencji 1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów 2. Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych I. Kierunek interwencji 2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach	Poszczególne cele Programu wpisują się w założenia wymienionych działań.
Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020	
1. Cel szczegółowy 4. Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej. I. Kierunek interwencji – kształtowanie zdrowego stylu życia poprzez promocję zdrowia, edukację zdrowotną oraz prośrodowiskową oraz działania wspierające dostęp do zdrowej i bezpiecznej żywności.	Poszczególne cele Programu wpisują się w założenia wymienionych działań
Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020	
1. Cel szczegółowy 4. Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego. I. Priorytet Strategii 4.1. Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej. a) Kierunek działań 4.1.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu.	Poszczególne cele Programu wpisują się w założenia wymienionych
Polityka energetyczna Polski do 2030 roku	
1. Kierunek – poprawa efektywności energetycznej. I. Cel główny – dążenie do utrzymania zeroenergetycznego wzrostu gospodarczego, tj. rozwoju gospodarki następującego bez wzrostu zapotrzebowania na energię pierwotną,	Poszczególne cele Programu wpisują się w założenia wymienionych

II. Cel główny – konsekwentne zmniejszanie energochłonności polskiej gospodarki do poziomu UE – 15. 2. Kierunek – wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii. I. Cel główny – racjonalne i efektywne gospodarowanie złożami węgla, znajdującymi się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, II. Cel główny – zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego kraju poprzez dywersyfikację źródeł i kierunków dostaw gazu ziemnego. 3. Kierunek – wytwarzanie i przesyłanie energii elektrycznej oraz ciepła. I. Cel główny – zapewnienie ciągłego pokrycia zapotrzebowania na energię przy uwzględnieniu maksymalnego możliwego wykorzystania krajowych zasobów oraz przyjaznych środowisku technologii. 4. Kierunek – dywersyfikacja struktury wytwarzania energii elektrycznej poprzez wprowadzenie energetyki jądrowej. I. Cel główny – przygotowanie infrastruktury dla energetyki jądrowej i zapewnienie inwestorom warunków do wybudowania i uruchomienia elektrowni jądrowych opartych na bezpiecznych technologiach, z poparciem społecznym i z zapewnieniem wysokiej kultury bezpieczeństwa jądrowego na wszystkich etapach: lokalizacji, projektowania, budowy, uruchomienia, eksploatacji i likwidacji elektrowni jądrowych. 5. Kierunek – rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw. I. Cel główny – wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w finalnym zużyciu energii i co najmniej do poziomu 15% w 2020 roku oraz dalszy wzrost tego wskaźnika w latach następnych, II. Cel główny – osiągnięcie w 2020 roku 10% udziału biopaliw w rynku paliw transportowych oraz zwiększenie wykorzystania biopaliw II generacji, III. Cel główny – ochrona lasów przed nadmiernym eksploatowaniem, w celu pozyskiwania biomasy oraz zrównoważone wykorzystanie obszarów rolniczych na cele OZE, w tym biopaliw, tak aby nie doprowadzić do konkurencji pomiędzy energetyką odnawialną i rolnictwem oraz zachować różnorodność biologiczną, IV. Cel główny – wykorzystanie do produkcji energii elektrycznej istniejących urządzeń piętrzących stanowiących własność Skarbu Państwa,	

V. Cel główny – zwiększenie stopnia dywersyfikacji źródeł dostaw oraz stworzenie optymalnych warunków do rozwoju energetyki rozproszonej opartej na lokalnie dostępnych surowcach. 6. Kierunek – rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii. I. Cel główny – zapewnienie niezakłóconego funkcjonowania rynków paliw i energii, a przez to przeciwdziałanie nadmiernemu wzrostowi cen. 7. Kierunek – ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko. I. Cel główny – ograniczenie emisji CO2do 2020 roku przy zachowaniu wysokiego poziomu bezpieczeństwa energetycznego, II. Cel główny – ograniczenie emisji SO2i NOx oraz pyłów (w tym PM10 i PM2,5) do poziomów wynikających z obecnych i projektowanych regulacji unijnych, III. Cel główny – ograniczanie negatywnego oddziaływania energetyki na stan wód powierzchniowych i podziemnych, IV. Cel główny – minimalizacja składowania odpadów poprzez jak najszersze wykorzystanie ich w gospodarce, V. Cel główny – zmiana struktury wytwarzania energii w kierunku technologii niskoemisyjnych.	
<u>Ustawa o odnawialnych źródłach energii</u>	
Celem ustawy jest: • zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego i ochrony środowiska, • racjonalne wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii, • kształtowanie mechanizmów i instrumentów wspierających wytwarzanie energii elektrycznej, ciepła lub chłodu w instalacjach odnawialnych źródeł energii, • tworzenie innowacyjnych rozwiązań w zakresie wytwarzania energii elektrycznej, ciepła lub chłodu, • tworzenie nowych miejsc pracy w wyniku przyrostu liczby oddawanych do użytkowania nowych instalacji odnawialnych źródeł energii, • zapewnienie wykorzystania na cele energetyczne produktów ubocznych i pozostałości z rolnictwa oraz przemysłu wykorzystującego surowce rolnicze.	Poszczególne cele Programu wpisują się w założenia wymienionych działań.
Dokumenty szczebla wojewódzkiego	

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”	
Cel strategiczny C Województwo śląskie regionem wysokiej jakości środowiska i przestrzeni: C.1. Wysoka jakość środowiska: • Wspieranie wdrożenia i egzekwowania rozwiązań poprawiających jakość powietrza. • Poprawa jakości wód i racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi, w tym wspieranie wdrażania rozwiązań w zakresie zintegrowanego i zrównoważonego zarządzania zasobami wodnymi w zlewni, ochrony przeciwpowodziowej i przeciwdziałania skutkom suszy. • Wsparcie działań zmierzających do zachowania i odtwarzania bio– i georóżnorodności, w tym ochrona obszarów o wysokich walorach przyrodniczych, leśnych i korytarzy ekologicznych. • Promocja i rozwój zintegrowanego systemu gospodarki odpadami, w tym ograniczenie wytwarzania odpadów oraz prawidłowa segregacja odpadów przez wytwórców. • Wsparcie działań na rzecz redukcji hałasu oraz zmniejszania jego uciążliwości. • Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców i kształtowanie postaw proekologicznych C.2. Efektywna infrastruktura: • Poprawa powiązań transportowych poprzez ich przywrócenie, rozbudowę, modernizację i zarządzanie infrastrukturą wzmacniającą dostępność i spójność regionu, w tym w zakresie dróg, linii kolejowych, szlaków wodnych oraz dróg rowerowych, a także wsparcie działań na rzecz wzrostu bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego. • Wsparcie rozwoju transportu intermodalnego i multimodalnego, w tym rozwój centrów logistycznych o znaczeniu międzynarodowym o wysokiej dostępności transportowej. • Rozwój proekologicznej infrastruktury wytwarzania, magazynowania i przesyłu energii elektrycznej i ciepła, w tym rozwój OZE. • Zapewnienie dostępu do sieci poprzez budowę i modernizację infrastruktury komunalnej C.3. Atrakcyjne warunki zamieszkania, kompleksowa rewitalizacja, zapobieganie i dostosowanie do zmian klimatu: • Rekultywacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych oraz zagospodarowanie terenów i obiektów poprzemysłowych m.in. na cele środowiskowe, gospodarcze, kulturalne, rekreacyjne.	Poszczególne cele Programu wpisują się w założenia wymienionych działań.

• Adaptacja terenów miejskich i wiejskich do zmian klimatu, w tym wsparcie opracowania i wdrażania miejskich planów adaptacji, rozwój błękitno–zielonej infrastruktury oraz zintegrowanych miejskich ekosystemów. • Wspieranie rozwiązań ograniczających niską emisję, w tym poprawa standardu • energetycznego zabudowy mieszkaniowej i budynków użyteczności publicznej. • Rozwój zrównoważonego budownictwa mieszkaniowego, w tym tworzenie i wdrażanie instrumentów wspierających rodziny w zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych, z uwzględnieniem racjonalizacji świadczenia usług publicznych. • Wsparcie wdrażania koncepcji „smart cities". • Wsparcie rozwoju zintegrowanego, zrównoważonego i niskoemisyjnego transportu w miastach i ich obszarach funkcjonalnych oraz obszarach wiejskich, w szczególności transportu zbiorowego. • Poprawa dostępności transportu zbiorowego na obszarach peryferyjnych i transgranicznych.	
<u>Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027</u>	
Priorytet II Fundusze europejskie na zielony rozwój: • Cel szczegółowy RSO2.1 Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. • Cel szczegółowy RSO2.2 Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (EU) 2018/2001 w sprawie energii odnawialnej, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju. • Cel szczegółowy RSO2.4 Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemu. • Cel szczegółowy RSO2.5 Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej. • Cel szczegółowy RSO2.6 Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej. • Cel szczegółowy RSO2.7 Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczenie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia.	Poszczególne cele Programu wpisują się w założenia wymienionych działań.

Priorytet III Fundusze europejskie dla zrównoważonej mobilności • Cel szczegółowy RSO2.8 Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej. Priorytet IV Fundusze europejskie dla sprawnego transportu • Cel szczegółowy RSO3.2 Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN–T oraz mobilności transgranicznej. Priorytet IX Fundusze europejskie na rozwój terytorialny: • Cel szczegółowy RSO5.2 Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.	
Program ochrony powietrza dla terenu województwa śląskiego mający na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu oraz pułapu stężenia ekspozycji	
• Ograniczenie emisji z instalacji o małej mocy do 1 MW, w których następuje spalanie paliw stałych. • Ograniczenie emisji ze źródeł komunikacyjnych w aglomeracjach i miastach. • Ograniczenie emisji ze źródeł komunikacyjnych strefach. • Ograniczenie emisji wtórnej pyłu poprzez czyszczenie dróg na mokro. • Ograniczenie emisji wtórnej pyłu poprzez czyszczenie dróg na mokro po okresie zimowym. • Działania promocyjne i edukacyjne (ulotki, imprezy, akcje szkolne, audycje konferencje) oraz informacyjne i szkoleniowe.	Poszczególne cele Programu wpisują się w założenia wymienionych działań.
Program Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego do roku 2019 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2024	
Cele długoterminowe do 2024 r.: • Znacząca poprawa jakości powietrza na obszarze województwa śląskiego związana z realizacją kierunków działań naprawczych, • Realizacja racjonalnej gospodarki energetycznej łączącej efektywność energetyczną z nowoczesnymi technologiami,	Poszczególne cele Programu wpisują się w założenia wymienionych działań.

• System zrównoważonego gospodarowania wodami powierzchniowymi i podziemnymi, umożliwiający zaspokojenie uzasadnionych potrzeb wodnych regionu przy osiągnięciu i utrzymaniu co najmniej dobrego stanu wód, • Zbudowanie systemu zgodnego z hierarchią postępowania z odpadami, w której priorytetem jest zapobieganie powstawaniu odpadów, a następnie przygotowanie do ponownego użycia, recykling i inne metody odzysku oraz wdrożenie modelu gospodarowania odpadami komunalnymi opartego na ich selektywnym zbieraniu i termicznym przekształcaniu pozostałych odpadów palnych z odzyskiem energii, • Zachowanie, odtworzenie i zrównoważone użytkowanie bioróżnorodności i georóżnorodności oraz ochrona krajobrazu, • Zrównoważona gospodarka zasobami surowców naturalnych, • Racjonalna gospodarka zasobami glebowymi, • Przekształcenie terenów poprzemysłowych i zdegradowanych województwa śląskiego zgodnie z wymaganiami ekologicznymi oraz uwarunkowaniami społeczno−ekonomicznymi, • Poprawa i utrzymanie dobrego stanu akustycznego środowiska, • Utrzymanie wartości natężenia promieniowania elektromagnetycznego na dotychczasowych, niskich poziomach, 1) Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz minimalizacja ich skutków.	
<u>Ustawa antysmogowa dla województwa śląskiego</u>	
Uchwała antysmogowa to regulacja prawna dotyczy wszystkich użytkowników kotłów, pieców i kominków na paliwo stałe w Śląskiem od 1września 2017 r. Dokument wskazuje rodzaj urządzeń grzewczych, dopuszczonych do stosowania oraz rodzaj paliw zakazanych do stosowania, czyli w czym można spalać i co można spalać. Realizacja uchwały antysmogowej ma doprowadzić do poprawy jakości powietrza w regionie, a tym samym przyczynić się do poprawy naszego zdrowia i większego komfortu życia..	Poszczególne cele Programu wpisują się w założenia wymienionych działań.

Źródło: opracowanie własne

4 CHARAKTERYSTYKA GMINY PRZYSTAJŃ

4.1 Położenie Gminy Przystajń

Gmina Przystajń jest położona w północnej części województwa śląskiego. Gmina Przystajń graniczy z pięcioma gminami: trzema z powiatu kłobuckiego (od północy z gmina Krzepie, od północnego wschodu z gminą Panki, od południowego wschodu z gminą Wręczyca Wielka), dwiema z powiatu lublinieckiego(od południa z gminą Ciasna i gminą Herby) oraz od zachodu z gminą Olesno w powiecie oleskim (województwo opolskie).

Rysunek 1 Położenie Gminy Przystajń
Źródło: www.bip.slaskie.pl

W przestrzeni Gminy Przystajń dominują tereny użytki rolne. Gmina zajmuje powierzchnię 89 km^2 (z czego 63% stanowią użytki rolne) i liczy około 5.685 mieszkańców. Gmina wiejska Przystajń administracyjnie podzielona jest na 19 miejscowości: Antonów, Bagna, Bór Zajaciński, Brzeziny, Dąbrowa, Górki, Kamińsko, Kostrzyna, Kuźnica Nowa, Kuźnica Stara, Ługi− Radły, Michalinów, Mrówczak, Podłęże Szlacheckie, Przystajń, Siekierowizna, Stany, Wilcza Górka, Wrzosy.

Najwyższym stopniem urbanizacji charakteryzuje się miejscowość Przystajń, gdzie w strukturze zabudowy wyraźnie dominuje budownictwo jednorodzinne z niewieloma wielorodzinnymi zespołami mieszkaniowymi.

Gmina Przystajń znajduje się na drodze ważnych szlaków komunikacyjnych przechodzących przez jej obszar. Przez teren gminy przechodzi droga wojewódzka nr 494. Droga stanowi połączenie zespołu miast opolsko− śląskich. Sieć dróg umożliwia dojazd z każdego miejsca na terenie gminy do dużych ośrodków gospodarczych takich jak Częstochowa, Opole.

Warunki klimatyczne

Gmina Przystajń położona jest, podobnie jak cała Polska, w strefie umiarkowanej, środkowoeuropejskiej. Warunki pogodowe i klimatyczne są tu kształtowane w mniejszym stopniu przez lokalne czynniki, aniżeli przez napływające masy powietrza. Nad teren napływają prawie wszystkie typy mas powietrznych wyróżniane na półkuli północnej. Głównie jest powietrze podzwrotnikowo – morskie przychodzące z wyżu azorskiego oraz polarno – morskie znad północnego Atlantyku. Ich wyraźny wpływ zaznacza się przez ponad połowę dni w roku, zwłaszcza latem oraz na początku i końcu zimy. Przynoszą one ze sobą zachmurzenie i deszcze. Latem są przyczyną dużych opadów, a zimą odwilży i mgieł. Gmina Przystajń leży w Częstochowsko– Kieleckiej dzielnicy rolniczo– klimatycznej, charakteryzującej się długością okresu wegetacyjnego 200– 210 dni, opadem 700– 800 mm, liczbą dni z przymrozkiem 112 – 130, czasem trwania pokrywy śnieżnej – 50– 80 dni. Średnia temperatura roczna wynosi +7,5 º C, średnia temperatura miesiąca najchłodniejszego (stycznia)– 2,5 º C, zaś najcieplejszego (lipca) +17,5 º C do +18 º C. Średnia roczna liczba dni z przymrozkiem wynosi 120 – 125. Okres bezprzymrozkowy wynosi 150– 160 dni. Dni zimowych jest średnio w roku 40, przy czym zanikają one już w marcu. Okres wegetacyjny średnio w wieloleciu trwa ok. 213 dni. Wilgotność powietrza i częstotliwość mgieł. W ciągu roku wilgotność względna osiąga najwyższą wartość w miesiącach zimowych (ponad 80%), najniższe wartości osiąga w końcu wiosny i początku lata. Wartości niedosytu wilgotności osiągają swoje maksimum latem, a minimum w miesiącach zimowych. Występowanie mgieł jest bardzo zróżnicowane przestrzennie. Liczba mgieł na obszarze gminy jest znaczna i sięga 50 – 60 dni w roku, przy maksimum jesienno−zimowym oraz minimum w końcu wiosny i lata. Dni pochmurnych w roku jest średnio 120 – 150. Najczęściej występują one od listopada do stycznia, kiedy stanowią ponad połowę dni miesiąca, najrzadziej zaś występują w sierpniu. Średnia roczna suma opadów atmosferycznych wynosi 650 – 700 mm. Dni z opadem jest średnio w roku ok. 170, przy maksimum w styczniu i grudniu oraz minimum we wrześniu i październiku. Opad śnieżny

występuje w około 50 dniach (listopad– marzec). Na terenie gminy najczęstszym kierunkiem wiatru jest kierunek zachodni. zimą i jesienią obok

Ludność

Wg danych GUS teren Gminy Przystajń w 2024 roku był zamieszkiwany przez ogólną liczbę ludności wynoszącą 5 685 z czego kobiety stanowiły 50,20%, a mężczyźni 49,80%.
Na przestrzeni ostatnich lat notuje się spadek liczby mieszkańców, w porównaniu z rokiem 2020 liczba ludności spadła o 100 osób. W wieku produkcyjnym według stanu na rok 2024 znajdowało się 57,91% społeczeństwa.

4.2 Infrastruktura techniczna

Gospodarka cieplna

Na obszarze Gminy Przystajń brak jest scentralizowanego system zaopatrzenia w energię cieplną.
Na terenie gminy istnieją jedynie lokalne źródła ciepła, zaopatrujące w ciepło zespoły budynków, pojedyncze budynki mieszkalne, usługowe i przemysłowe.

Źródła ciepła

Na terenie gminy istnieje klika lokalnych kotłowni, usytuowanych głównie w budynkach użyteczności publicznej, zakładach przemysłowych. Część z tych kotłowni obecnie jest modernizowana. Modernizacja polega głównie na wymianie kotłów nieekologicznych na nowe, bądź zastąpieniu paliw stałych paliwami ekologicznie czystymi.

Obszar zabudowy mieszkaniowej oraz zabudowa jednorodzinna rozproszona, zaopatrywane są w ciepło z indywidualnych źródeł, opalanych paliwami stałymi (węgiel kamienny, biomasa), pompami ciepła powietrze i grunt/ fotowoltaika, względnie energią elektryczną, a także w przypadku cwu na terenie gminy wybudowano przy udziale środków UE ponad 300 instalacji solarnych. Instalacje indywidualne są jednym z większych emiterów zanieczyszczeń do atmosfery, gdyż lokalne źródła ciepła zazwyczaj charakteryzują się niską sprawnością i brakiem jakichkolwiek urządzeń ochrony atmosfery.

Gospodarka elektroenergetyczna

Charakterystyka istniejącego systemu elektroenergetycznego zasilającego w energię elektryczną odbiorców z terenu Gminy Przystajń oparta została m.in. na informacjach

uzyskanych od Polskich Sieci Elektroenergetycznych S.A. w zakresie linii wysokich napięć 220 kV i 400 kV, przedsiębiorstwa energetycznego Tauron S.A. w zakresie sieci wysokiego (110 kV), średniego i niskiego napięcia.

Przez teren Gminy Przystajń nie przebiegają linie elektroenergetyczne, będące własnością PSE S.A. Obowiązujący Plan rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną na lata 2025− 2034 przewiduje budowę dwutorowej linii 400 kV relacji Trębaczew– Rokitnica. Planowana jest również budowa linii HVDC północ−południe. Jest ona na etapie koncepcji, a przebieg linii nie został jeszcze określony.

Zasilanie odbiorców zlokalizowanych na terenie Gminy Przystajń odbywa się na średnim napięciu 20 kV liniami napowietrznymi i kablowymi oraz sieciami niskiego napięcia, zasilanych ze stacji elektroenergetycznych SN/nN, które stanowią własność Tauron Dystrybucja S.A.

Na terenie Gminy Przystajń jest zlokalizowana infrastruktura elektroenergetyczna:

- linie napowietrzne i kablowe średniego napięcia (SN),
- linie napowietrzne i kablowe niskiego napięcia (nN),
- stacje transformatorowe SN/nN, rozdzielnie SN,
- infrastruktura teletechniczna (kable teletechniczne ziemne, kanalizacja teletechniczna, światłowody).

Gospodarka gazowa

Ocena pracy istniejącego systemu gazowniczego zasilającego w gaz ziemny odbiorców z terenu Gminy Przystajń oparta została na informacjach uzyskanych od Operatora Gazociągów Przesyłowych GAZ – SYSTEM S.A. oraz Polskiej Spółki Gazownictwa Sp. z o.o.

Przez teren gminy nie przebiegają gazociągi wysokiego ciśnienia eksploatowane przez Operatora Gazociągów Przesyłowych GAZ– SYSTEM S.A. Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. nie posiada sieci gazowej i nie świadczy usług dystrybucji paliwa gazowego na terenie Gminy Przystajń.

5 OCENA STANU ŚRODOWISKA

5.1 Klimat i powietrze atmosferyczne

Powietrze atmosferyczne jest szczególnie narażone na zanieczyszczenie ze względu na ogromną ilość substancji, jakie są emitowane z powierzchni ziemi. Źródła zanieczyszczeń powietrza możemy podzielić ze względu na pochodzenie na dwie grupy: pochodzenia

naturalnego oraz antropogenicznego. O jakości powietrza decyduje wielkość i przestrzenny rozkład emisji ze wszystkich źródeł z uwzględnieniem przepływów transgranicznych i przemian fizykochemicznych zachodzących w atmosferze.
Zanieczyszczenia powietrza można podzielić na dwie grupy:

- zanieczyszczenia gazowe, lotne związki chemiczne np.: tlenki azotu, tlenki siarki, tlenek i dwutlenek węgla, węglowodory,
- zanieczyszczenia pyłowe:
    - ✓ pyły o działaniu toksycznym, zawierające metale ciężkie, pyły radioaktywne, azbestowe, pyły fluorków oraz niektórych nawozów mineralnych,
    - ✓ pyły szkodliwe, zawierające krzemionkę, drewno, bawełnę, glinokrzemiany,
    - ✓ pyły obojętne, zawierają głównie związki żelaza, węgla, gipsu, wapienia.

Głównymi źródłami zanieczyszczeń na terenie Gminy Przystajń są:

- źródła komunalno – bytowe – kotłownie lokalne, indywidualne źródła ciepła, źródła ciepła zakładów użyteczności publicznej, które mają bezpośredni wpływ na lokalny stan jakości powietrza poprzez emisję zanieczyszczeń pyłowych. Wymienione emitory są przyczyną zjawiska „niskiej emisji”,
- źródła transportowe (liniowe) – emisja zanieczyszczeń na niewielkiej wysokości,
- sektor usługowy.

Powiat kłobucki charakteryzuje się niskim stopniem uprzemysłowienia. Wskazują na to ilości zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych. Według danych GUS w 2023 r. emisja pyłów z terenu powiatu kłobuckiego z zakładów zaliczanych do szczególnie uciążliwych wyniosła 12 ton, natomiast wielkość emisji gazów osiągnęła poziom 27 354 ton. W 2023 r. na urządzeniach do redukcji i neutralizacji zanieczyszczeń udało się zatrzymać 86,7% zanieczyszczeń pyłowych.

Poniższa tabela przedstawia emisję zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych na terenie powiatu kłobuckiego.

Tabela 2 Emisja zanieczyszczeń do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych na terenie powiatu kłobuckiego

Emisja zanieczyszczeń	Ilość zanieczyszczeń Mg/rok			
	2020	2021	2022	2023
pyłowych:				
ogółem	12	16	16	12
na 1 km^2 powierzchni	0,05	0,07	0,08	0,08
ze spalania	12	14	15	11
gazowych:				
ogółem	20 263	32 080	32 907	27 354
ogółem (bez dwutlenku węgla)	270	376	360	279
dwutlenek siarki	116	156	155	101
tlenki azotu	32	51	53	39
tlenki węgla	116	162	142	124
dwutlenek węgla	19 993	31 704	32 547	27 075
Zanieczyszczenia zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń:				
pyłowe	77	8	100	78

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

5.1.1 Jakość powietrza

Podstawowym celem monitoringu jakości powietrza jest uzyskanie informacji o poziomach stężeń substancji w otaczającym powietrzu i na ich podstawie określenie wyników ocen jakości powietrza.

Według *Rocznej oceny jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2024* na terenie województwa śląskiego zostało wydzielonych pięć stref, uwzględniających podział Polski na strefy określony w załączniku do ustawy – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 54). Strefy te zostały wymienione poniżej:

1) aglomeracja górnośląska– obejmuje 14 miast na prawach powiatu: Katowice, Sosnowiec, Jaworzno, Bytom, Zabrze, Ruda Śląska, Tychy, Dąbrowa Górnicza, Chorzów, Mysłowice, Świętochłowice, Siemianowice Śląskie, Piekary Śląskie, Gliwice,
2) aglomeracja rybnicko– jastrzębska– obejmuje 3 miasta na prawach powiatu: Rybnik, Żory, Jastrzębie Zdrój,
3) miasto Bielsko– Biała– strefa miejska powyżej 100 tysięcy mieszkańców,
4) miasto Częstochowa– strefa miejska powyżej 100 tysięcy mieszkańców,

5) strefa śląska pozostały obszar województwa śląskiego, obejmuje 17 powiatów ziemskich: bielski, cieszyński, żywiecki, bieruńsko– lędziński, pszczyński, częstochowski, kłobucki, myszkowski, lubliniecki, gliwicki, mikołowski, raciborski, rybnicki, wodzisławski, tarnogórski, będziński, zawierciański.

Gmina Przystajń jest położona w strefie śląskiej.

Tabela 3 Źródła emisji zanieczyszczeń powietrza

Zanieczyszczenie	Źródło emisji
Pył ogółem	Spalanie paliw, unoszenie pyłu przez wiatr, pojazdy, procesy technologiczne
Dwutlenek węgla	Spalanie paliw (elektrownie, elektrociepłownie, kotłownie komunalne)
Dwutlenek siarki	Spalanie paliw zawierających siarkę, procesy technologiczne, (elektrownie, elektrociepłownie, kotłownie komunalne)
Tlenek azotu	Spalanie paliw i procesy technologiczne przy wysokiej temperaturze
Dwutlenek azotu	Spalanie paliw i procesy technologiczne
Suma tlenków azotu	Sumaryczna emisja tlenków azotu (NO, NO_2) – działalność przemysłowa, transport
Tlenek węgla	Powstaje podczas niepełnego spalania paliw (zakłady produkujące metale i wyroby z metali)
Metan	Górnictwo i kopalnictwo
Ozon	Powstaje naturalnie oraz z innych zanieczyszczeń (utleniaczy)

Źródło: opracowanie własne

Ocenę jakości powietrza i obserwację zmian dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska (art. 88 ustawy Prawo ochrony środowiska). Lista zanieczyszczeń pod kątem spełnienia kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia objęła: benzen, dwutlenek azotu, dwutlenek siarki, tlenek węgla, ozon, pył zawieszony PM10, pył zawieszony PM2,5, arsen w pyle PM10, benzo(α)piren w pyle PM10, ołów w pyle PM10, kadm w pyle PM10 oraz nikiel w pyle PM10.

Do zanieczyszczeń, które uwzględniono w ocenie ze względu na ochronę roślin należały: dwutlenek siarki, tlenki azotu oraz ozon.

Zgodnie z definicjami zawartymi w dyrektywie 2008/50/WE:

Poziom dopuszczalny oznacza poziom substancji w powietrzu ustalony na podstawie wiedzy naukowej, w celu unikania, zapobiegania lub ograniczania szkodliwego oddziaływania na zdrowie ludzkie lub środowisko jako całość, który powinien być osiągnięty w określonym terminie i po tym terminie nie powinien być przekraczany.

Poziom docelowy oznacza poziom substancji w powietrzu ustalony w celu unikania, zapobiegania lub ograniczania szkodliwego oddziaływania na zdrowie ludzkie lub środowisko jako całość, który ma być osiągnięty tam gdzie to możliwe w określonym czasie.

Poziom celu długoterminowego oznacza poziom substancji w powietrzu, który należy osiągnąć w dłuższej perspektywie – z wyjątkiem przypadków, gdy nie jest to możliwe w drodze zastosowania proporcjonalnych środków – w celu zapewnienia skutecznej ochrony zdrowia ludzkiego i środowiska.

Ocena jakości powietrza przeprowadzona z uwzględnieniem kryterium ochrony zdrowia wykazała, iż w strefie śląskiej, do której zalicza się Gmina Przystajń, wystąpiły przekroczenia stężenia dla: pyłu 2,5, ozonu i benzo(a)pirenu w pyle PM10.

Tabela 4 Klasyfikacja strefy śląskiej z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia

Zanieczyszczenie[1)]	2022	2023	2024
Dwutlenek azotu	A	A	A
Dwutlenek siarki	A	A	A
Pył zawieszony PM10	C	A	C
Pył PM2,5 – poziom dopuszczalny II fazy[2)]	C1	A1	A1
Pył PM2,5 – poziom dopuszczalny I fazy[2)]	A	A	A
Ozon – poziom docelowy	A	A	A
Ozon – poziom celu długoterminowego	D2	D2	D2
Tlenek węgla	A	A	A
Benzen	A	A	A
Benzo(a)piren w pyle PM10	C	C	C
Arsen w pyle PM10	A	A	A
Kadm w pyle PM10	A	A	A
Nikiel w pyle PM10	A	A	A
Ołów w pyle PM10	A	A	A

1*) klasa A − stężenia zanieczyszczenia nie przekraczały odpowiednio poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych, poziomów celów długoterminowych*
klasa C − stężenia zanieczyszczenia przekraczały poziomy dopuszczalne lub docelowe
klasa D2 − stężenia ozonu przekraczały poziom celu długoterminowego
2) klasa A1 − stężenia pyłu zawieszonego PM2,5 nie przekraczały poziom dopuszczalny do osiągnięcia do dnia 1 stycznia 2020 roku (faza II), wynoszący 20 µg/m 3
klasa C − stężenia pyłu zawieszonego PM2,5 przekraczały poziom dopuszczalny do osiągnięcia do dnia 1 stycznia 2015 roku (faza I), wynoszący 25 µg/m 3
klasa C1 − stężenia pyłu zawieszonego PM2,5 przekraczały poziom dopuszczalny do osiągnięcia do dnia 1 stycznia 2020 roku (faza II), wynoszący 20 µg/m 3

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rocznej oceny jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2022,2023,2024

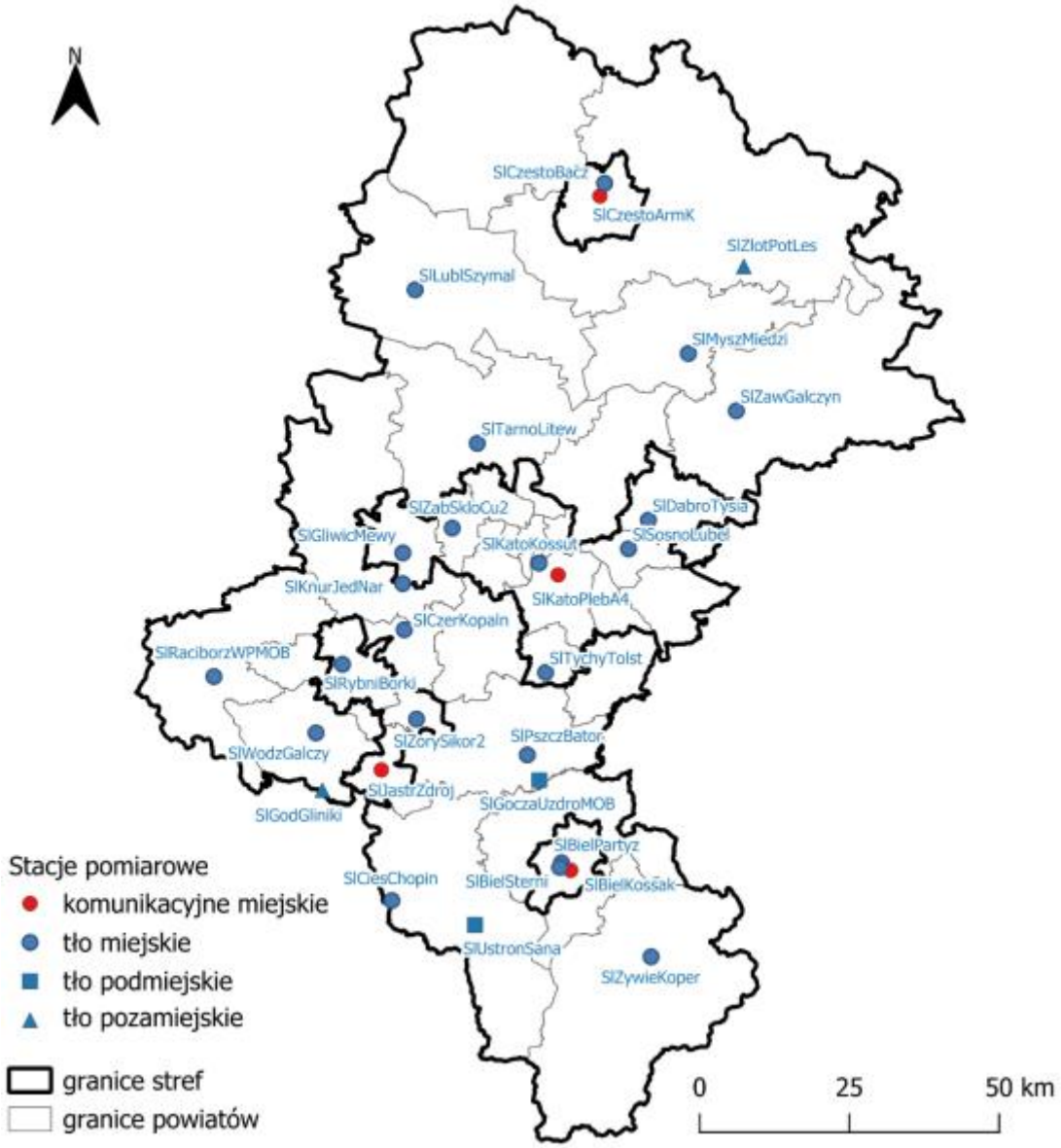

Rysunek 2 Lokalizacja stacji pomiarowych w województwie śląskim
Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2024

Kryteria klasyfikacyjne dwutlenku siarki dla ochrony zdrowia obejmują poziom dopuszczalny 1 – godzinny i 24 – godzinny z uwzględnieniem dopuszczalnej częstości przekraczania wynoszącej odpowiednio 24 razy dla stężeń 1 – godzinnych wynoszących 350 µg/m^3 i 3 razy dla stężeń dobowych wynoszących 125 µg/m^3.

Wyniki modelowania jakości powietrza nie wykazały przekroczeń wartości normatywnych – na terenie województwa śląskiego nie wystąpiły dni z przekroczeniem wartości średniodobowej powyżej 125 µg/m^3, nie wystąpiły również godziny z przekroczeniem wartości 350 µg/m^3.

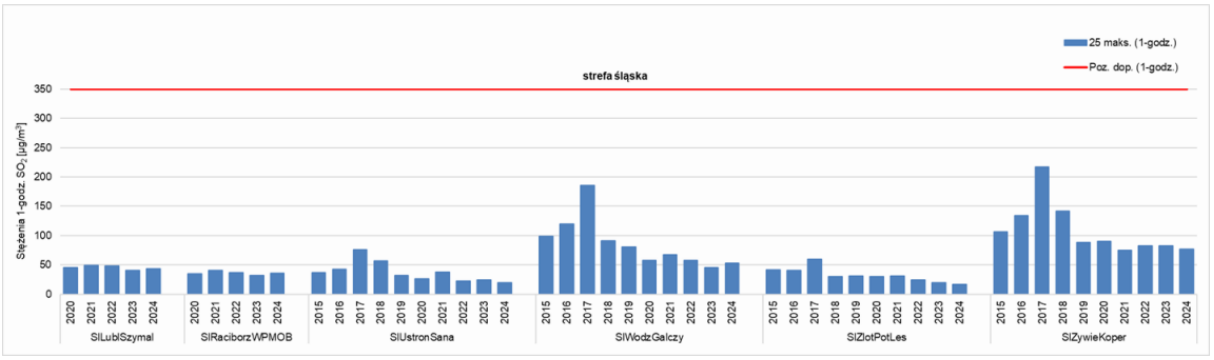

Rysunek 3 Stężenia 1 – godzinne dwutlenku siarki (25 maksymalne) w latach 2015 – 2024
Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2024

Kryteria klasyfikacyjne dwutlenku azotu dla ochrony zdrowia obejmują poziom dopuszczalny 200 µg/m^3 stężeń 1 – godzinnych z uwzględnieniem dopuszczalnej częstości przekraczania wynoszącej 18 przekroczeń godzinnych oraz poziom dopuszczalny 40 µg/m^3 w roku kalendarzowym.

W 2024 roku stężenia średnie roczne w strefie śląskiej na stacjach pomiarowych były na poziomie niższym niż dopuszczalny (poziom dopuszczalny 40 µg/m^3). Również stężenia 1 – godzinne dwutlenku azotu (19 maksymalne) nie przekroczyły poziomu dopuszczalnego poziom dopuszczalny stężenia 1 – godz. (200 µg/m^3).

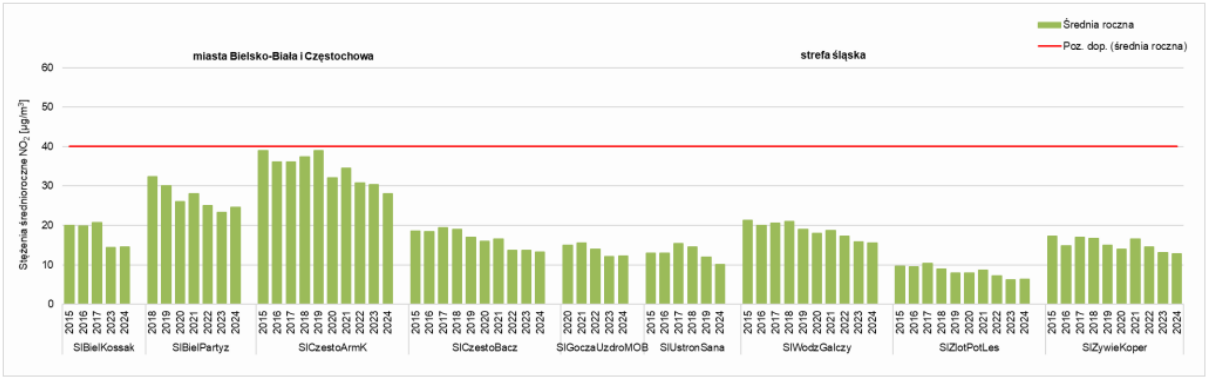

Rysunek 4 Stężenia średnie roczne dwutlenku azotu w latach 2015– 2024
Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2024

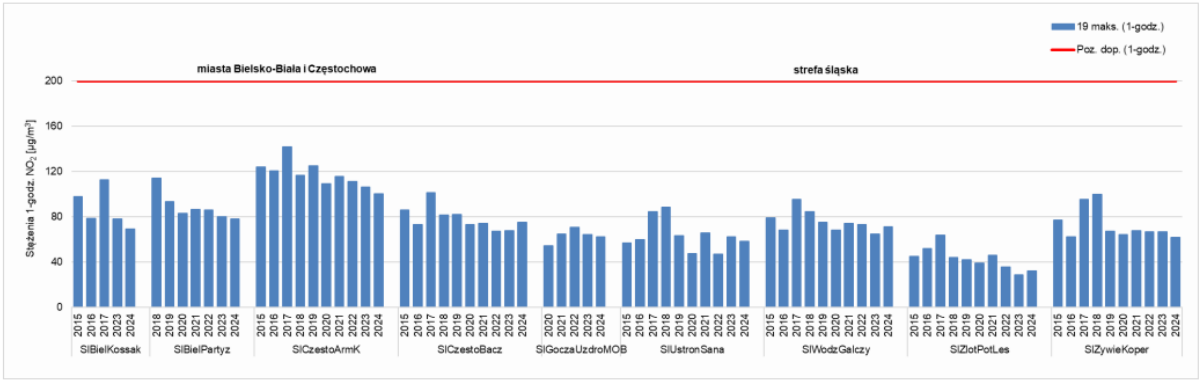

Rysunek 5 Stężenia 1 – godzinne dwutlenku azotu (19 maksymalne) w latach 2015 – 2024
Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2024

W 2024 roku stężenia maksymalne ośmiogodzinne tlenku węgla nie przekroczyły poziomu dopuszczalnego w strefie śląskiej i wynosiły do 33% wartości dopuszczalnej 10 mg/m^3 (klasa A).

Rysunek 6 Stężenia maksymalne 8 – godzinne tlenku węgla w latach 2015 – 2024
Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2024

Dla ozonu istnieją dwa kryteria klasyfikacji strefy pod kątem ochrony zdrowia: poziom docelowy 120 µg/m^3 i dopuszczalna liczba przekroczeń wynosząca 25 dni uśredniona w ciągu kolejnych trzech lat oraz poziom celu długoterminowego 120 µg/m^3.

W przypadku celu długoterminowego stwierdzono przekroczenie wartości normatywnej 120 µg/m^3 w odniesieniu do najwyższej wartości stężeń 8− godzinnych spośród średnich kroczących w roku kalendarzowym. W związku z tym wszystkie strefy zaliczono do klasy D2.

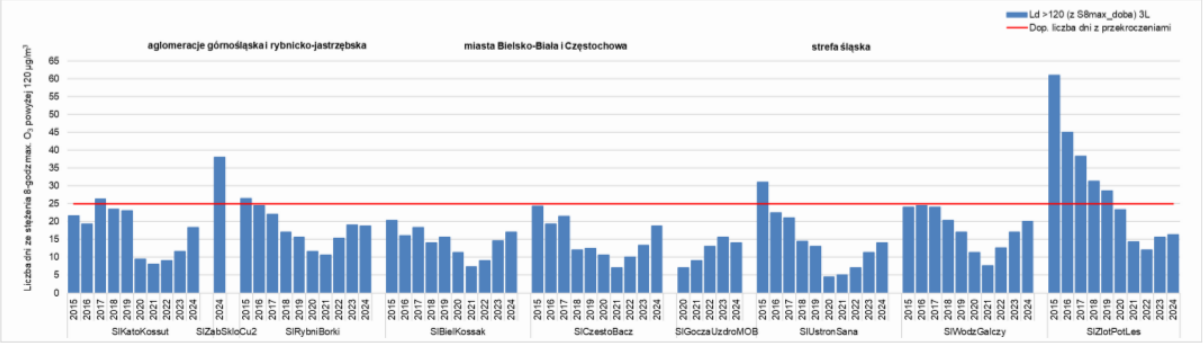

Rysunek 7 Przebieg uśrednionej dla 3 lat liczby dni z przekroczeniami poziomu docelowego przez maksymalne dobowe stężenia 8−godzinne ozonu
Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2024

Rysunek 8 Przebieg 26−tych maksymalnych rocznych wartości dobowych maksimów ze stężeń średnich 8−godzinnych ozonu

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2024

Kryteria klasyfikacyjne pyłu PM10 dla ochrony zdrowia obejmują poziom dopuszczalny stężeń średnich rocznych 40 µg/m^3 oraz dopuszczalną częstość przekraczania wynoszącą 35 dni dla stężeń dobowych przekraczających 50 µg/m^3. W roku oceny na żadnym stanowisku prowadzącym pomiary pyłu PM10 nie stwierdzono przekroczenia średniorocznego poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10. Częstość przekraczania stężeń 24−godzinnych kształtowała się w przedziale od 6 dni na stacji w Ustroniu do 40 dni na stacji komunikacyjnej w Katowicach. Po uwzględnieniu odliczenia udziału naturalnych źródeł emisji pyłu kryterium to zostało przekroczone na 2 stanowiskach. Analizując dane z ostatnich 10 lat można zaobserwować poprawę jakości powietrza pomimo zmiennych warunków meteorologicznych.

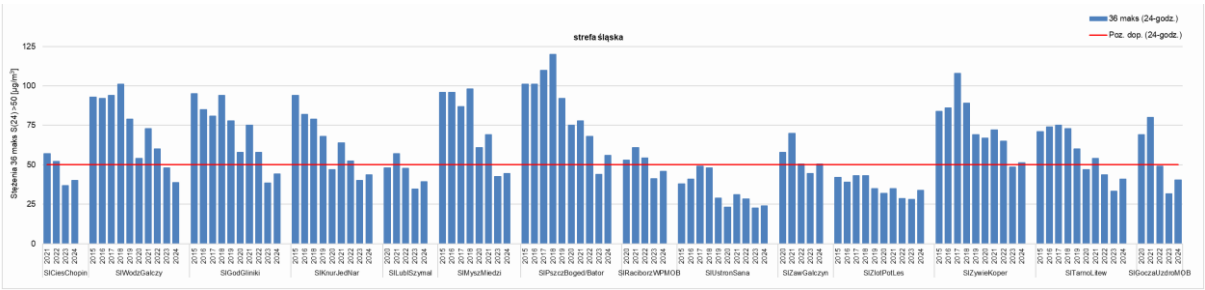

Rysunek 9 Przebieg 36 maksymalnej wartości 24−godzinowej stężenia pyłu PM10

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2024

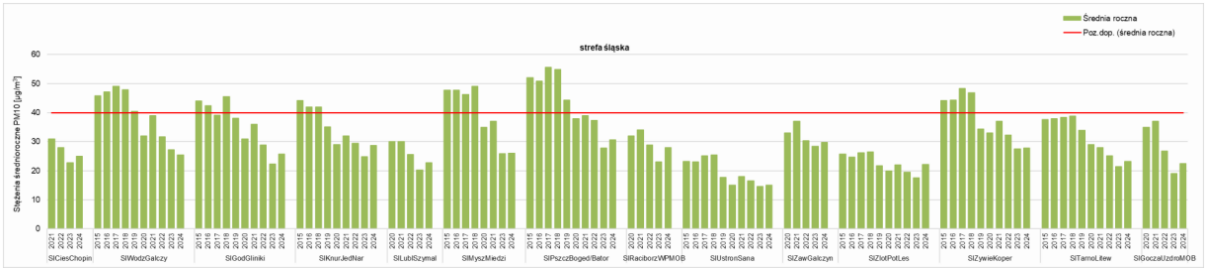

Rysunek 10 Przebieg wartości średniej rocznej stężenia pyłu PM10

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2024

Dla pyłu PM2.5 przeprowadzono klasyfikację pod kątem dotrzymania poziomu dopuszczalnego II fazy (20 µg/m^3), stosując nazewnictwo klas: A1 oraz C1. Faza II dla PM2,5

jest od 2020 r. obowiązującym poziomem normatywnym oceny (rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 roku w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu zmienione przez rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 19 października 2019 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu Dz. U. z 2019 r. poz. 1931) i jednocześnie główną obowiązującą klasyfikacją, decydującą np. o działaniach prowadzonych na obszarze strefy. Dodatkowo klasyfikacja wykonana pod kątem dotrzymania poziomu dopuszczalnego I fazy pyłu PM2,5 dla ochrony zdrowia obejmująca poziom dopuszczalny stężeń średnich rocznych 25 µg/m^3 wykazała, że dla żadnej ze stref nie stwierdzono przekroczenia poziomu dopuszczalnego.

W 2024 roku obowiązującą normą jest poziom II fazy, czyli 20 µg/m^3 i jest to aktualnie główna obowiązująca klasyfikacja, decydująca o działaniach dla strefy. W 2024 roku w województwie śląskim poziom dopuszczalny fazy II (20 µg/m^3) nie został przekroczony w strefie śląskiej i strefa otrzymała klasę A1.

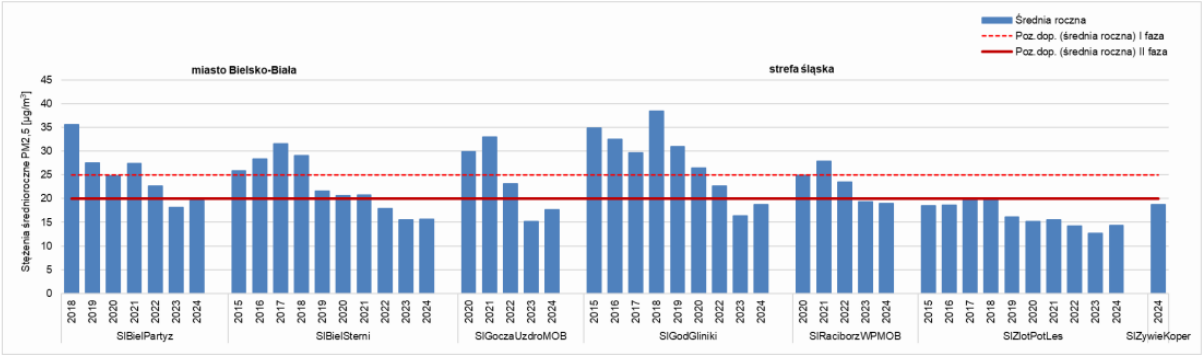

Rysunek 11 Średnie roczne stężenia pyłu PM2.5 w województwie śląskim w latach 2015 – 2024
Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2024

Kryterium klasyfikacyjne dla ołowiu w pyle PM10 w celu ochrony zdrowia stanowi poziom dopuszczalny 0,5 µg/m^3 w roku kalendarzowym. Średnie roczne stężenia ołowiu nie przekroczyły 10% poziomu dopuszczalnego. W związku z powyższym wszystkie strefy zostały zakwalifikowane do klasy A.

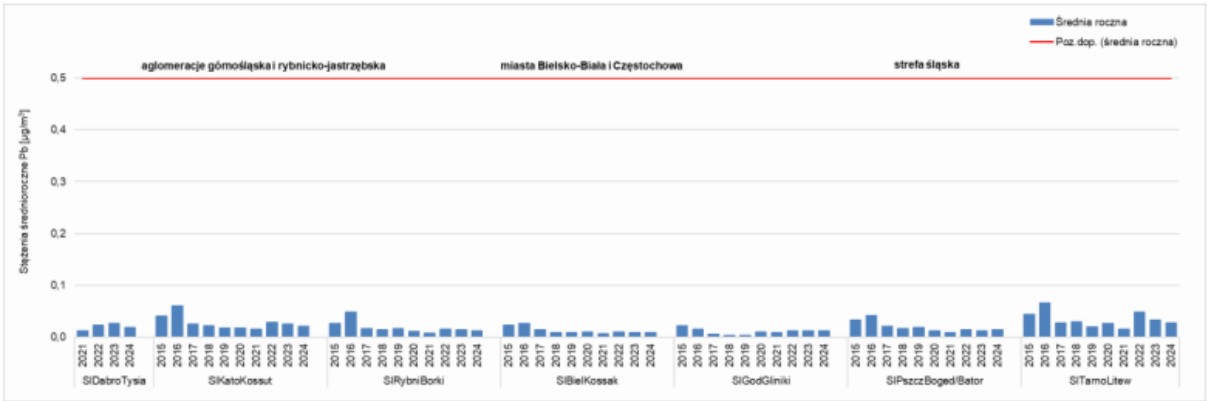

Rysunek 12 Średnie roczne stężenia ołowiu w latach 2015 – 2024
Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2024

Kryterium klasyfikacyjnym dla arsenu w pyle PM10 w celu ochrony zdrowia jest poziom docelowy 6 ng/m^3 w roku kalendarzowym. Średnie roczne stężenia arsenu wyniosły od 15% do 70% poziomu docelowego (6 ng/m^3). W związku z powyższym wszystkie strefy zostały zakwalifikowane do klasy A.

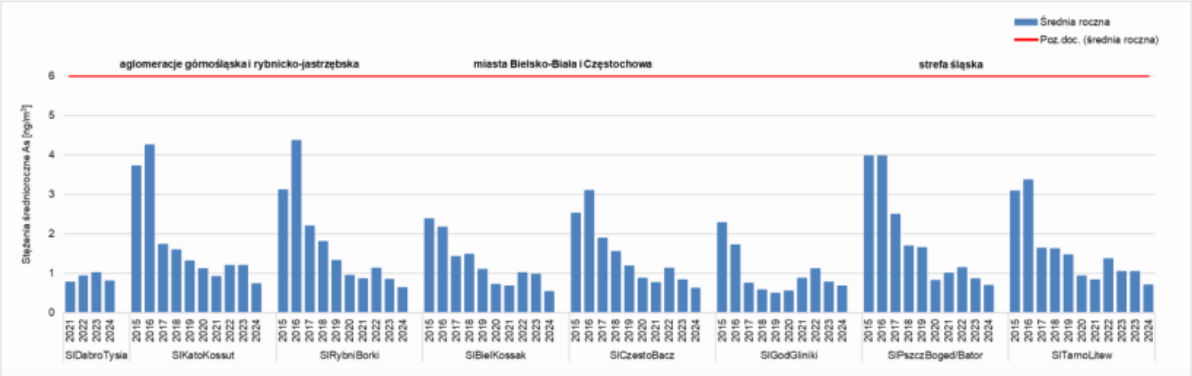

Rysunek 13 Średnie roczne stężenia arsenu w latach 2015 – 2024
Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2024

Kryterium klasyfikacyjnym dla kadmu w pyle PM10 w celu ochrony zdrowia jest poziom docelowy 5 ng/m^3 w roku kalendarzowym. Średnie roczne stężenia kadmu wyniosły 10%−55% poziomu docelowego 5 ng/m^3 . W związku z powyższym wszystkie strefy zostały zakwalifikowane do klasy A.

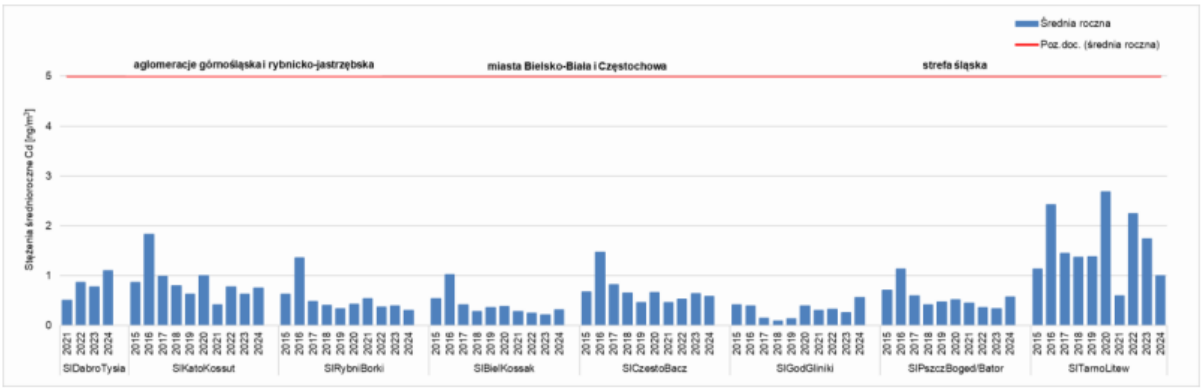

Rysunek 14 Średnie roczne stężenia kadmu w latach 2015 – 2024
Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2024

Kryterium klasyfikacyjnym dla niklu w pyle PM10 w celu ochrony zdrowia jest poziom docelowy 20 ng/m^3 w roku kalendarzowym. Średnie roczne stężenia niklu wyniosły od 10% do 4% poziomu docelowego (20 ng/m^3). W związku z powyższym wszystkie strefy zostały zakwalifikowane do klasy A.

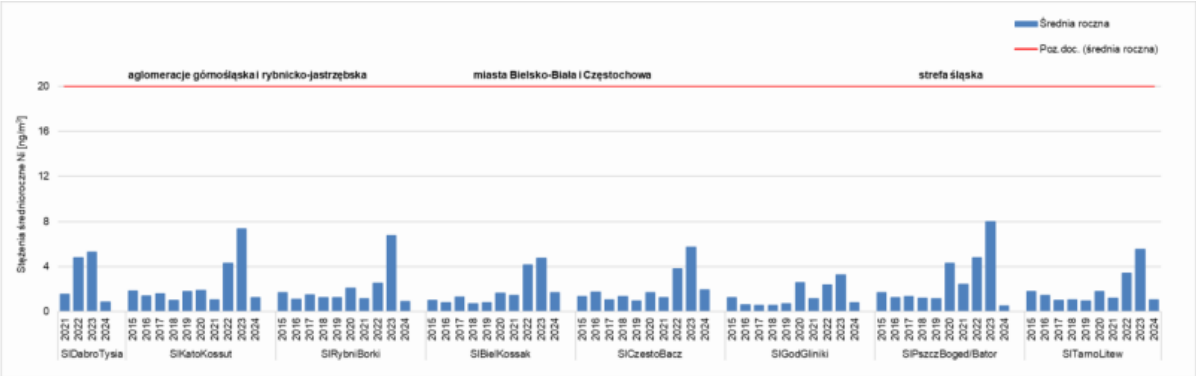

Rysunek 15 Średnie roczne stężenia niklu w latach 2015 – 2024

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2024

Kryterium klasyfikacyjnym dla benzo(a)pirenu w pyle PM10 w celu ochrony zdrowia jest poziom docelowy 1 ng/m^3 w roku kalendarzowym. W 2024 roku średnie roczne stężenia benzo(a)pirenu przekroczyły wartość docelową 1 ng/m^3 i wyniosły w strefie śląskiejj od 3 do 14 ng/m^3. W związku z powyższym strefa została zakwalifikowana do klasy C.

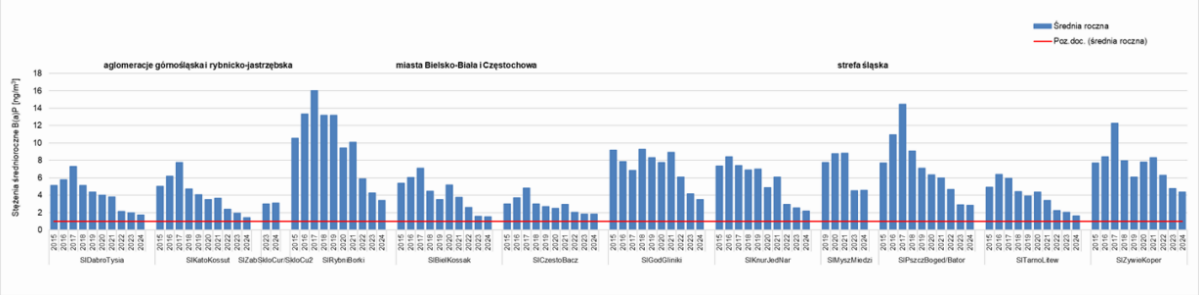

Rysunek 16 Średnie roczne stężenia benzo(a)pirenu w latach 2015– 2025

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2025

W porównaniu do lat poprzednich, w 2024 roku klasy poszczególnych zanieczyszczeń, do których została zakwalifikowana strefa śląska, nie uległy zmianie.

Tabela 5 Klasyfikacja strefy śląskiej z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony roślin

Zanieczyszczenie	2024
Tlenki azotu	A
Dwutlenek siarki	A
Ozon poziom docelowy	A
Ozon cel długoterminowy	D2

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rocznej oceny jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2024

Analiza przebiegu stężenia średniego dla roku dwutlenku siarki na obszarze województwa śląskiego, w okresie 2015– 2024, nie wykazała przekroczenia poziomu dopuszczalnego, uzyskane wartości nie przekraczają 50% normy.

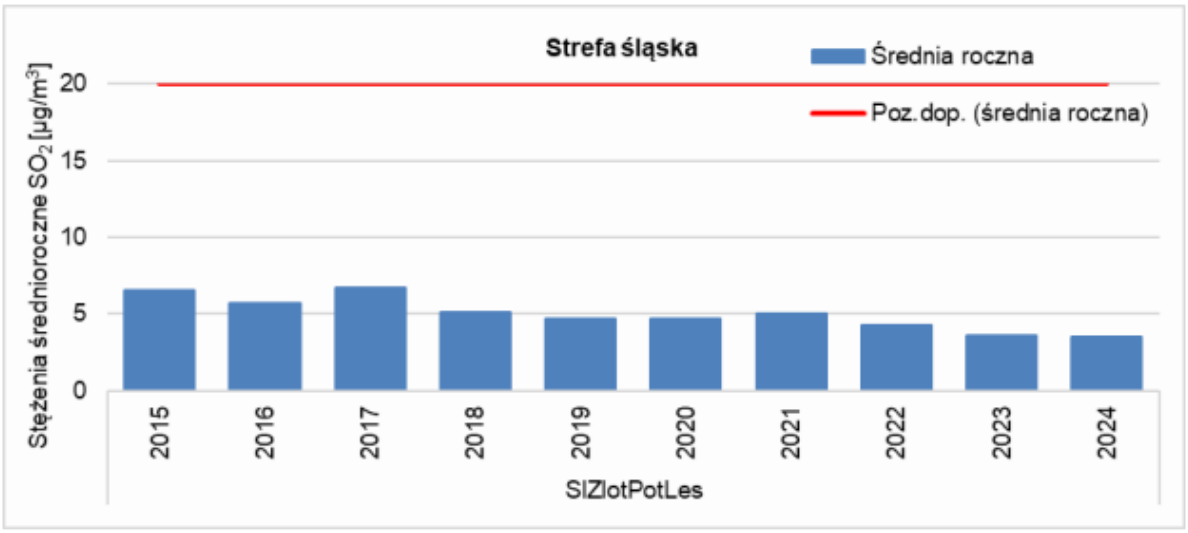

Rysunek 17 Średnie roczne stężenia dwutlenku siarki w latach 2015 – 2024

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2024

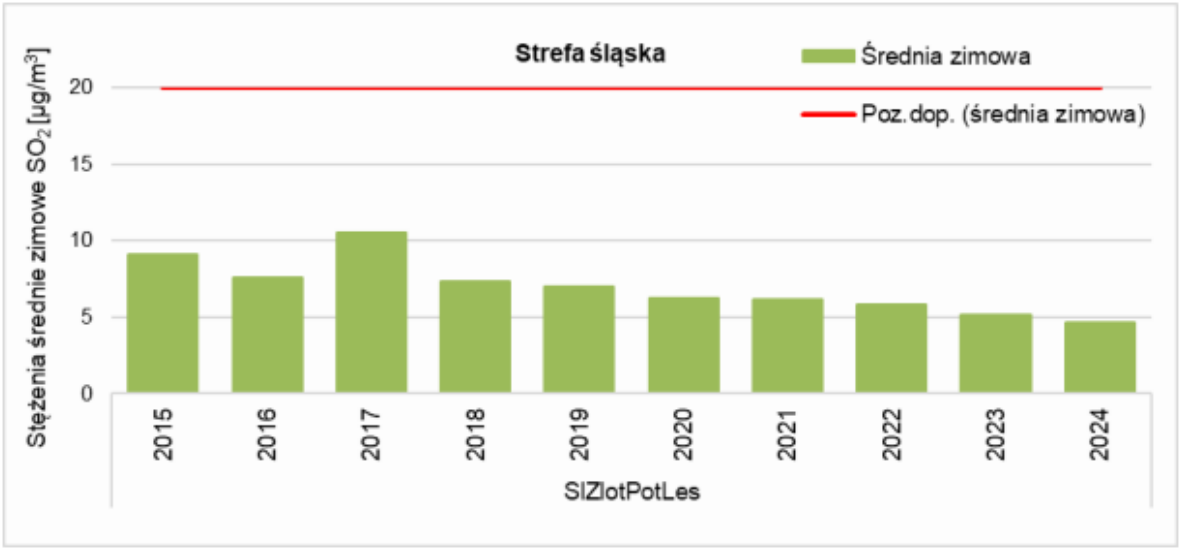

Rysunek 18 Średnie stężenia dwutlenku siarki w sezonie zimowym

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2024

Kryterium klasyfikacyjnym dla tlenków azotu w celu ochrony roślin jest średnie roczne stężenie w roku kalendarzowym wynoszące 30 µg/m^3. W wyniku oceny za rok 2024 pod kątem stężeń tlenków azotu strefę śląską zaliczono do klasy A. Na przeważającym obszarze stężenia tlenków azotu były niższe niż 15 µg/m^3.

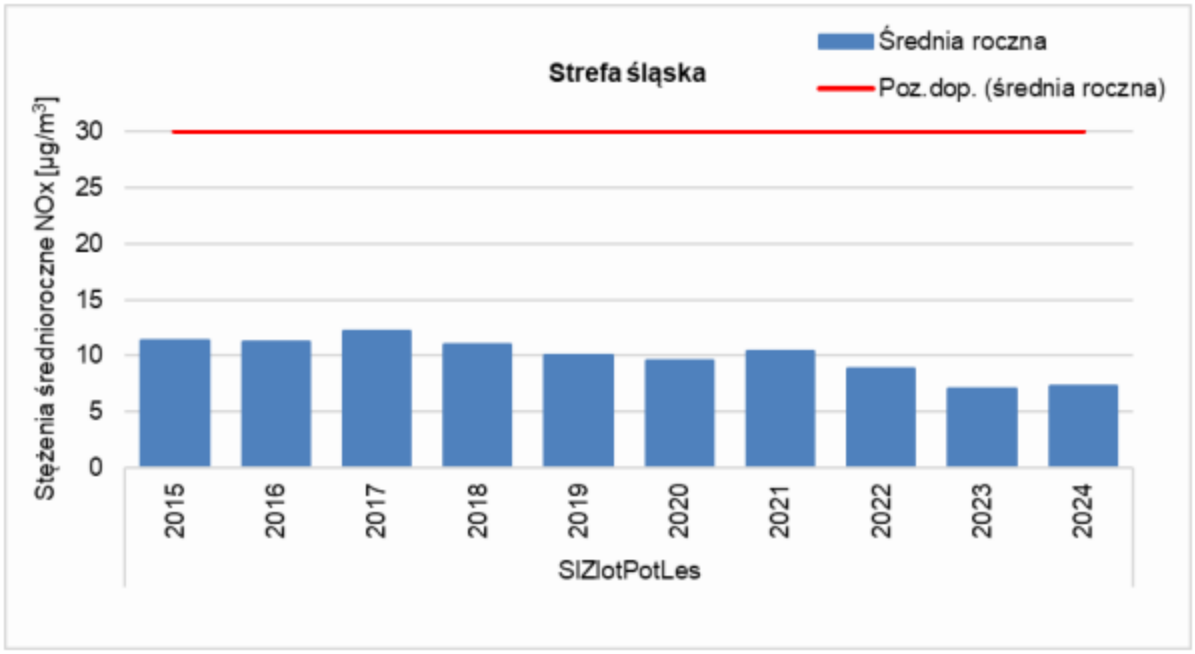

Rysunek 19 Średnie roczne stężenia tlenków azotu w latach 2015 – 2024
Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2024

Wskaźnikiem jakości powietrza dla ozonu jest parametr AOT40 obliczany ze stężeń 1 godzinnych jako suma różnic pomiędzy stężeniem średnim jednogodzinnym wyrażonym w µg/m^3 a wartością 80 µg/m^3, dla każdej godziny w ciągu doby pomiędzy godziną 8:00 a 20:00, dla której stężenie jest większe niż 80 µg/m^3. Wartość docelową uznaje się za dotrzymaną, jeżeli nie przekracza jej średnia obliczona z sumy stężeń z okresów wegetacyjnych w pięciu kolejnych latach. Najwyższe wartości wskaźnika AOT40 5L wystąpiły w latach 2015−2016 na stanowisku w Złotym Potoku przekraczając o ponad 25% poziom docelowy. Od roku 2020 wartości te na stacji pozamiejskiej w Złotym Potoku nie przekroczyły poziomu docelowego, natomiast rozważanym okresie na stacjach podmiejskich poziom ten nie został przekroczony w żadnym roku.

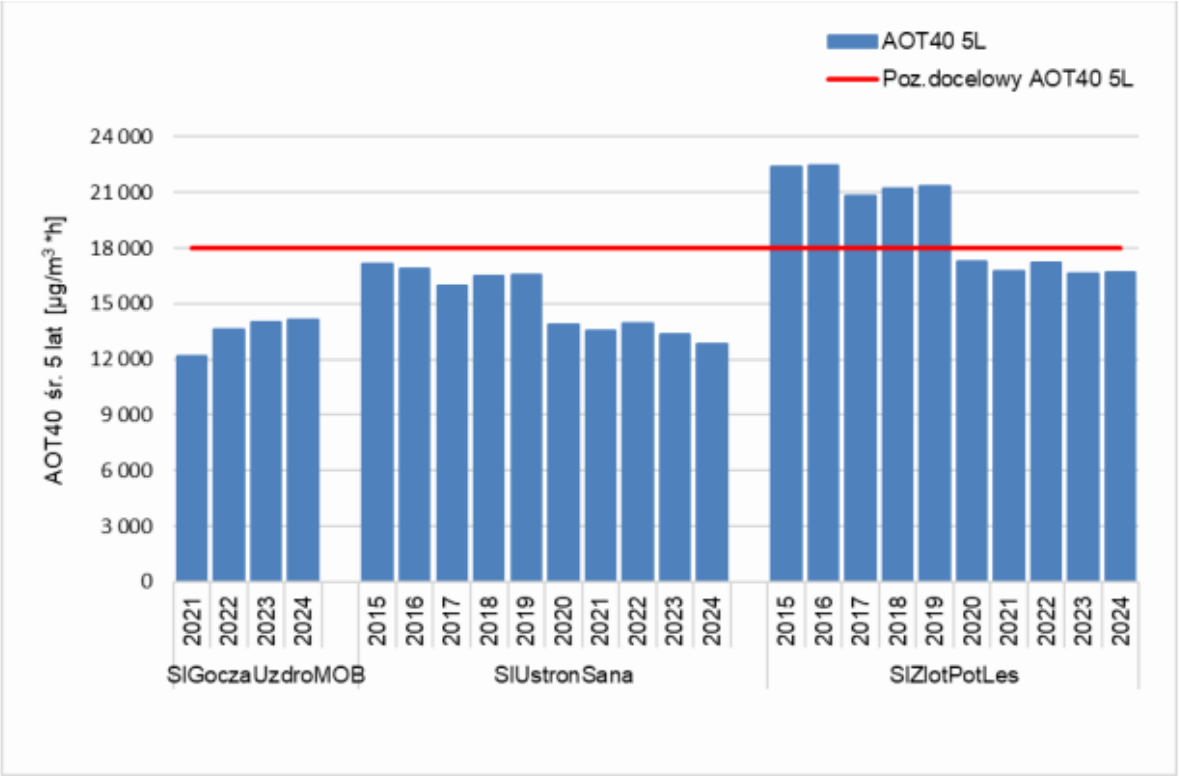

Rysunek 20 Przebieg wartości wskaźnika AOT40 dla ozonu w stanowiskach pomiarowych w województwie śląskim na tle poziomu docelowego

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2024

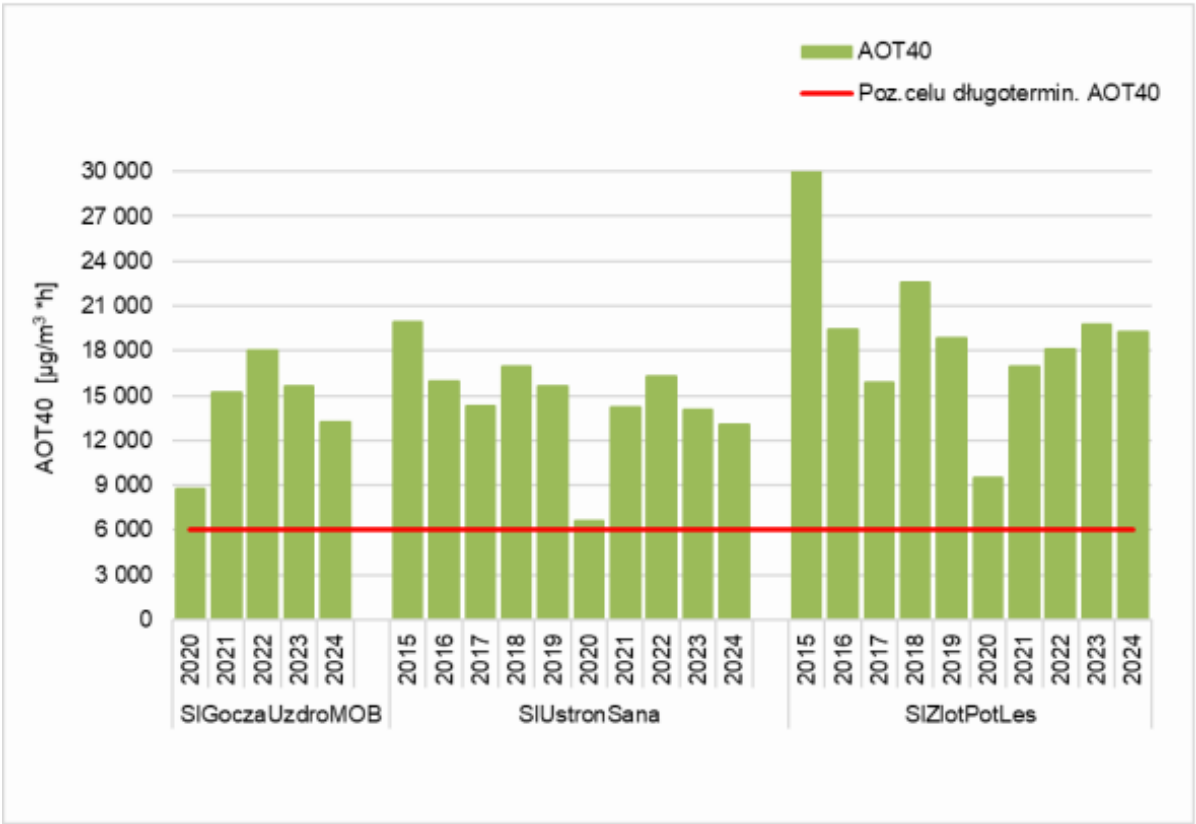

Rysunek 21 Przebieg wartości wskaźnika AOT40 dla ozonu na stanowiskach pomiarowych w województwie śląskim na tle poziomu celu długoterminowego

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2024

W ocenie rocznej dokonanej pod kątem ochrony roślin w strefie śląskiej stwierdzono brak przekroczeń wartości dopuszczalnych dla tlenków azotu i dwutlenku siarki (klasa A) oraz przekroczenie poziomu celu długoterminowego dla ozonu (klasa D2).
Obowiązek określania programów ochrony powietrza wynika z art. 91 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz.54). Programy określa się dla stref, w których poziom choćby jednej substancji przekracza poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji lub poziom docelowy. Programy mają na celu osiągnięcie dopuszczalnych poziomów i poziomów docelowych substancji w powietrzu.
Sejmik Województwa Śląskiego uchwałą nr VI/62/8/2023 z dnia 20 listopada 2023 r. przyjął aktualizację „Programu ochrony powietrza dla województwa śląskiego" przyjętego uchwałą nr VI/21/12/2020 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 22 czerwca 2020 roku, mający na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu oraz pułapu stężenia ekspozycji.

Na terenie gminy Przystajń nie ma zlokalizowanej stacji monitoringu jakości powietrza, jednakże ocenami jakości powietrza objęte są wszystkie gminy w województwie śląskim, również te na terenie których nie ma stacji pomiarowej, ponieważ metodę uzupełniającą w stosunku do pomiarów stężeń zanieczyszczeń w powietrzu stanowi, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, matematyczne modelowanie transportu i przemian substancji w powietrzu. Realizacja modelowania stężeń wybranych zanieczyszczeń na potrzeby wsparcia rocznej oceny jakości powietrza w strefach w Polsce, zgodnie z zapisami ustawy– Prawo Ochrony Środowiska (art. 88 ust. 6 ustawy– POŚ), została od 2019 r. powierzona Instytutowi Ochrony Środowiska – Państwowemu Instytutowi Badawczemu (IOŚ−PIB).

Tabela 6 wyniki stężeń zanieczyszczeń powietrza w gminie Przystajń za lata 2022−2023, uzyskane na podstawie modelowania matematycznego oraz szacowania, na podstawie pomiarów z najbliższej stacji.

Rok	NO_2 µg/m^3	SO_2 µg/m^3	PM10 µg/m^3	PM2,5 µg/m^3	Benzen µg/m^3	Pb µg/m^3	As ng/m^3	Cd ng/m^3	Ni ng/m^3	BaP Cd ng/m^3	CO µg/m^3
2022	9−10	5	17−23	9−15	0,9	0,01	0,6	0,3	2	0,6−2	175
2023	9−10	4−5	15−19	10−12	0,6	0,01	0,5−0,6	0,3	3	0,6−2	225
Poziom dopuszczalny/ docelowy*	40	20	40	20	5	0,5	6	5	20	1	10000
) dopuszczalne poziomy substancji w powietrzu określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (t.j. Dz.U. 2021 poz. 845)* *) Stężenia dwutlenku azotu, dwutlenku siarki, pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5, benzo(a)pirenu w pyle zawieszonym PM10 uzyskano na podstawie wyników modelowania matematycznego, natomiast stężenia benzenu, arsenu, ołowiu, kadmu, niklu i tlenku węgla uzyskano metodą szacowania na podstawie pomiarów z najbliższej stacji.*											

Źródło: Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

Zgodnie z powyższą tabelą w latach 2022−2023 na terenie gminy Przystajń nie wystąpiły przekroczenia w zakresie zanieczyszczeń gazowych (dwutlenek azotu, dwutlenek siarki, tlenek węgla), metali zawartych w pyle zawieszonym PM10 (ołów, arsen, kadm, nikiel), benzenu oraz

wartości stężeń średnich rocznych pyłu zawieszonego PM2,5 nie przekroczyły poziomu dopuszczalnego dla II fazy (20 µg/m^3).
Kryteria klasyfikacyjne dla pyłu zawieszonego PM10 w celu ochrony zdrowia ludzi obejmują poziom dopuszczalny stężeń średnich rocznych 40 µg/m^3 oraz dobowy poziom dopuszczalny wraz z dopuszczalną częstością przekraczania wynoszącą 35 dni dla stężeń dobowych przekraczających 50 µg/m^3. W strefie śląskiej liczba dni z przekroczeniami w 2022 roku wyniosła od 0 do 75, wobec powyższego kryterium dotyczące 35 dni nie zostało dotrzymane. W 2023 roku na wszystkich stanowiskach pomiarowych nie zostały przekroczone stężenia średnioroczne. W strefie śląskiej liczba dni z przekroczeniami wyniosła w 2023 roku od 3 do 31, wobec powyższego kryterium dotyczące 35 dni nie zostało przekroczone.
W latach 2022−2023 średnioroczne stężenia benzo(a)pirenu w pyle zawieszonym PM10 na terenie gminy przekroczyły poziom docelowy, wynoszący 1 µg/m^3. O wyniku klasyfikacji całej strefy decyduje każde wystąpienie przekroczenia poziomu dopuszczalnego/ docelowego/ celu długoterminowego, nawet jeżeli nie obejmuje całego jej obszaru.

Nadal największym problemem w województwie śląskim w zakresie jakości powietrza są występujące w okresie sezonu grzewczego wysokie stężenia pyłu zawieszonego i przekroczenie poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyle zawieszonym PM10. Główną przyczyną występowania przekroczeń wartości dobowej oraz poziomu informowania i alarmowego dla pyłu zawieszonego PM10 i zawartego w pyle benzo(a)pirenu w województwie śląskim jest emisja z indywidualnego ogrzewania budynków mieszkalnych (komunalno−bytowa) tzw. „niska emisja". Problem ten dotyczy więc przede wszystkim sezonu grzewczego, trwającego od stycznia do marca i od października do grudnia. Znacznie mniejszy wpływ na przekroczenie norm w zakresie pyłu zawieszonego i zawartego w pyle benzo(a)pirenu ma emisja przemysłowa oraz liniowa (komunikacyjna). Oddziaływanie naturalnych źródeł emisji, niezwiązanych z działalnością człowieka, jest przyczyną przekroczenia poziomu celu długoterminowego ozonu we wszystkich strefach wg kryterium dla ochrony zdrowia ludzi oraz w strefie śląskiej dla kryterium ochrony roślin.

Najbliższą stacją wykorzystywaną dla powiadomień o ryzyku wystąpienia poziomu informowania lub alarmowego w zakresie pyłu zawieszonego PM10 jest tacja zlokalizowana w Lublińcu, przy ul. Szymały (tła miejskiego).

5.1.2 Źródła zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego

Stan powietrza w Gminie Przystajń jest uwarunkowany różnorodnymi źródłami emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych. Należy wyróżnić:

- źródła punktowe – zakłady przemysłowe, energetyka cieplna,
- źródła liniowe – transport,
- źródła powierzchniowe – kotłownie lokalne i indywidualne źródła ciepła gospodarstw domowych.

Źródła punktowe

Źródła punkowe odpowiadają za emisję pyłów, dwutlenku siarki (SO_2), tlenków azotu (NO_X), pyłu PM10, tlenków węgla (CO) i dwutlenku węgla (CO_2). Przeważnie emisja ww. substancji jest wynikiem spalania paliw oraz prowadzenia procesów technologicznych w zakładach przemysłowych. Tego rodzaju źródła, ze względu na sposób wprowadzania zanieczyszczeń do powietrza (wysokość emitora oraz prędkość wylotowa gazów, urządzenia oczyszczające powietrze), oddziaływają na stan jakości powietrza zwykle w mniejszym stopniu niż spalanie paliw w indywidualnych systemach grzewczych.

W tabeli zamieszczono listę podmiotów, emitujących gazy lub pyły do powietrza z kotłów o nominalnej mocy cieplnej do 5 MW oraz powyżej 5 MW na terenie Gminy Przystajń w latach 2020 – 2023.

Tabela 7 Podmioty emitujące gazy lub pyły na terenie Gminy Przystajń w latach 2022 – 2023

Lp.	Nazwa jednostki	Adres	Rodzaj paliwa	2022	2023
			Mg lub mln m^3 *)		
1	Publiczna Szkoła Podstawowa im. Adama Mickiewicza w Borze Zajacińskim	Bór Zajaciński 78 42−142 Bór Zajaciński	węgiel kamienny	18,90	21,20
			drewno	2,26	4,40
			gaz ciekły− LPG	0,00019	0,00
			propan− butan	0,000	0,388
2	Zakład Piekarniczo − Cukierniczy Włodzimierz Skrzydeł	Bór 10 42−141 Przystajń	węgiel kamienny	32,40	12,00
			węgiel kamienny niskokaloryczny	8,50	8,00
			olej lekki	38,00	32,25
3	Przemysław Hyra P.P.H.U. "Ferr−Pol"	Targowa 24 42−141 Przystajń	węgiel kamienny koksujący	9,00	10,00
4	Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Przystajń	ul. Szkolna 9 42−141 Przystajń	węgiel kamienny	67,00	66,28
5	Gminna Spółdzielnia "Samopomoc Chłopska" Przystajń	Rynek 4 42−141 Przystajń	węgiel kamienny	10,00	9,00
6	Wiesław Janoszek Skup i Sprzedaż Surowców Wtórnych "WISTAL"	Powstańców Śląskich 1 42−141 Przystajń	węgiel kamienny	3,00	0,50
			drewno	11,45	17,35
7	Michał Maźniak Zakład Transportowo− usługowo− handlowy	Michalinów 25 42−141 Przystajń	węgiel kamienny	3,50	2,80
8	Tamrol Sp. z o.o.	Nowa 31 42−141 Przystajń	węgiel kamienny	37,60	41,20
9	Firma usługowo− handlowa "TruckTrader"	Michalinów 25 42−141 Przystajń	węgiel kamienny	1,80	1,70

10	MIXMET Julia Grochowina	Dąbrowa 71A 42−142 Dąbrowa	węgiel kamienny	0,00	3,00
*) Węgiel kamienny, drewno opałowe, olej opałowy, gaz płynny propan – butan podawany w Mg, gaz ziemny, LPG gaz ciekły w m3					

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego

Źródła liniowe

Do źródeł liniowych zaliczamy ciągi komunikacyjne (drogowe i kolejowe). Emitowane zanieczyszczenia pochodzą ze spalania paliw w silnikach pojazdów i są to przede wszystkim tlenek węgla (CO), dwutlenek węgla (CO_2), tlenki azotu (NO_x) oraz węglowodory. Emisji zanieczyszczeń ze spalania paliw towarzyszy emisja zanieczyszczeń związana z eksploatacją nawierzchni dróg, ścierania opon i hamulców.

Na wielkość emisji ze źródeł liniowych ma wpływ cały szereg czynników, w tym: struktura i natężenie ruchu, organizacja ruchu samochodowego, płynność ruchu pojazdów na drodze, stan techniczny dróg i pojazdów.

Gmina Przystajń charakteryzuje się umiarkowanie korzystnym położeniem względem głównych szlaków transportowych.

Najważniejszymi ciągami komunikacji kołowej, wiodącymi przez obszar gminy jest droga wojewódzka nr 494, stanowiąca połączenie zespołu miast śląskich i opolskich.

Źródła obszarowe

Źródła obszarowe stanowią emisje ze spalania paliw w wyniku indywidualnego ogrzewania domów i mieszkań. Najczęściej stosowanym paliwem są paliwa stałe takie jak: węgiel kamienny, miał, które są szczególnie uciążliwe i znacząco przyczyniają się do pogorszenia stanu jakości powietrza. Indywidualne instalacje są jednym z największych emitorów a zasięg ich oddziaływania ma charakter lokalny. Niska emisja jest odpowiedzialna głównie za wzrost stężeń pyłu, dwutlenku siarki (SO_2), tlenków azotu (NO_X), tlenku węgla (CO).

Na obszarze Gminy Przystajń są również zlokalizowane lokalne źródła ciepła, zaopatrujące w ciepło zespoły budynków, pojedyncze budynki mieszkalne, usługowe i przemysłowe. Obszar zabudowy mieszkaniowej oraz zabudowa jednorodzinna rozproszona, zaopatrywane są w ciepło z indywidualnych źródeł, opalanych paliwami stałymi (węgiel kamienny), gazem ciekłym, olejem opałowym, względnie energią elektryczną. Instalacje indywidualne są jednym z większych emiterów zanieczyszczeń do atmosfery, gdyż lokalne źródła ciepła zazwyczaj charakteryzują się niską sprawnością i brakiem jakichkolwiek urządzeń ochrony atmosfery.

5.1.3 Odnawialne źródła energii

Dyrektywa unijna 28/2009/WE z maja 2009 r. o promocji stosowania energii z odnawialnych źródeł energii wyznaczyła minimalny cel dla Polski w postaci 15% udziału energii z OZE w bilansie zużycia energii finalnej brutto w 2020 roku. W latach 2006 – 2010 obraz rynku energetyki odnawialnej zaczął się zmieniać i dywersyfikować. Pojawiły się nowe, obiecujące

technologie i tzw. niezależni producenci energii, zaczynając od gospodarstw domowych, a kończąc na firmach spoza tradycyjnej energetyki. Spośród nowych technologii, które już zaistniały na rynku krajowym, wyróżnić można w szczególności: termiczne kolektory słoneczne (na początek do podgrzewania wody, a obecnie coraz śmielej także do ogrzewania budynków), lądowe farmy wiatrowe i biogazownie rolnicze, poszerzające w sposób znaczący dotychczasowy, niewielki rynek biogazu tzw. wysypiskowego.

W ramach programu „Mój Prąd" w latach 2022−2024 zostało zawartych 101 umów z osobami fizycznymi na dofinansowanie ogniw fotowoltaicznych w budynkach mieszkalnych na łączną moc 636,97 kW. W ramach inwestycji zostały zainstalowane: 3 pompy ciepła, 2 magazyny energii, o łącznej pojemności 15,12 kWh, jeden magazyn ciepła o pojemności 80 dm^3 oraz dwa systemy zarządzania energią.

W zakresie gminnego programu realizowanego z udziałem środków UE zabudowano 49 kotłów na biomasę, 50 instalacji fotowoltaicznych, 131 instalacji solarnych.

W ramach programu „Czyste Powietrze" w latach w latach 2022−2024 zostało zrealizowanych 310 inwestycji z zakresu termomodernizacji, w tym:

- 38 kotłów opalanych węglem spełniających wymogi 5 klasy i ekoprojektu,
- 20 kotłów opalanych pelletem drzewnym,
- 13 kotłów opalanych pelletem drzewnym o podwyższonym standardzie,
- 1 kocioł opalany gazem,
- 1 gruntowa pompa ciepła o podwyższonej klasie efektywności energetycznej,
- 1 pompa ciepła powietrze/ powietrze,
- 9 pomp ciepła powietrze/ woda,
- 130 pomp ciepła powietrze/ woda o podwyższonej klasie efektywności energetycznej,
- 43 ocieplenia przegród zewnętrznych,
- 42 wymiany stolarki okiennej,
- 25 wymian stolarki drzwiowej,
- 46 mikroinstalacje fotowoltaiczne.

5.1.4 Analiza SWOT

Tabela 8 Analiza SWOT dla komponentu powietrze atmosferyczne

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– posiadanie dokumentów planistycznych opracowanych w celu ograniczenia zanieczyszczenia powietrza, – dofinansowanie mieszkańców w zakresie wymiany niskosprawnych źródeł ciepła, – dobra jakość dróg – większość utwardzona.	– uciążliwy problem niskiej emisji, – spalanie paliw stałych o niskiej jakości, – niski poziom wykorzystania OZE, – wysokie koszty zakupu instalacji OZE, – możliwość spalania odpadów w indywidualnych źródłach ciepła, – brak dostępu do gazu sieciowego, – duża emisja zanieczyszczeń z transportu.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
– wzrost zainteresowania technologiami, wykorzystującymi OZE, – zwiększenie wykorzystania OZE, AZE, – wsparcie finansowe dla działań związanych z likwidacją niskiej emisji oraz ochroną powietrza, – przeprowadzane modernizacje dróg, – kontrola kotłów i jakości paliwa spalanego w gospodarstwach domowych.	– wzrost konsumpcji a tym samym zapotrzebowania na energię, – rosnąca liczba pojazdów na drogach, – niewystarczające środki na finansowanie zadań z zakresu gospodarki niskoemisyjnej, – wyższe koszty zakupu i utrzymania instalacji przyjaznych środowisku, – rozwój przemysłu, wpływający na wzrost emisji zanieczyszczeń.

Źródło: opracowanie własne

5.1.5 Kierunki działań w celu polepszenia jakości powietrza

Wzrost zużycia energii jest bezpośrednio związany ze wzrostem zapotrzebowania na energię, co wynika z rosnącej liczby gospodarstw domowych oraz konsumpcyjnego stylu życia ludzi. Powyższe założenia prowadzą do wzrostu emisji zanieczyszczeń zarówno z indywidualnego systemu ogrzewania, jak i z sektora transportowego. W związku z powyższym działania, jakie powinny być podejmowane to przede wszystkim:

- kompleksowa termomodernizacja budynków,

- modernizacja nawierzchni dróg i działania ograniczające emisję wtórną pyłu poprzez regularne utrzymanie czystości nawierzchni,
- utwardzenie dróg lub poboczy w celu redukcji wtórnego unosu pyłu z drogi,
- edukacja ekologiczna,
- kontrola gospodarstw domowych w zakresie przestrzegania zakazu spalania odpadów,
- rozbudowa systemów transportu alternatywnego w tym budowa ścieżek rowerowych,
- promocja odnawialnych i alternatywnych źródeł energii,
- promocja działań na rzecz podniesienia efektywności energetycznej i oszczędzania energii;
- praktyczne wprowadzenie zasad zielonych zamówień publicznych uwzględniających wpływ na środowisko,
- obniżenie emisji w obiektach użyteczności publicznej poprzez modernizację lub likwidację urządzeń na paliwa stałe.

Dokumentem wyznaczającym konkretne cele w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych, zwiększenia efektywności energetycznej oraz wykorzystania odnawialnych źródeł energii w gminie będzie Plan Gospodarki Niskoemisyjnej (PGN). Gmina Przystajń posiada „Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Przystajń" przyjęty uchwałą nr XIII.129.2015 Rady Gminy Przystajń z dnia 28 grudnia 2015 r.

7 kwietnia 2017 r. Sejmik Województwa Śląskiego przegłosował uchwałę antysmogową dla całego województwa śląskiego. Uchwała antysmogowa to regulacja prawna dotycząca wszystkich użytkowników kotłów, pieców i kominków na paliwo stałe w województwie śląskim od 1 września 2017 r. Dokument wskazuje rodzaj urządzeń grzewczych, dopuszczonych do stosowania oraz rodzaj paliw zakazanych do stosowania. Realizacja uchwały antysmogowej ma doprowadzić do poprawy jakości powietrza w regionie, a tym samym przyczynić się do poprawy naszego zdrowia i większego komfortu życia.

5.2 Klimat akustyczny

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska traktuje hałas jako zanieczyszczenie, wobec którego należy przyjmować takie same ogólne zasady postępowania jak dla pozostałych zanieczyszczeń i związanych z nimi dziedzin ochrony środowiska.

Ustawa definiuje podstawowe pojęcia z zakresu ochrony przed hałasem jak:

- emisja, przez którą rozumie się wprowadzane bezpośrednio lub pośrednio w wyniku działalności człowieka do powietrza, wody, lub ziemi, energie, takie jak hałas czy wibracje;
- hałas, przez który rozumie się dźwięki o częstotliwościach od 16 Hz do 16.000 Hz;
- poziom hałasu, przez który rozumie się równoważny poziom dźwięku a wyrażony w decybelach (dB).

Do właściwej, obiektywnej oceny stanu akustycznego środowiska stosowane są odpowiednie wskaźniki hałasu, które najogólniej możemy podzielić na krótkookresowe i długookresowe. Pierwsza grupa wskaźników hałasu ma zastosowanie przy ustalaniu i kontroli warunków korzystania ze środowiska w odniesieniu do jednej doby z podziałem na:

- $L_{Aeq\,D}$ – równoważny poziom dźwięku a dla pory dnia (rozumianej jako przedział czasu od godz. 6.00 do godz. 22.00),
- $L_{Aeq\,N}$ – równoważny poziom dźwięku a dla pory nocy (rozumianej jako przedział czasu od godz. 22.00 do godz. 6.00).

Wskaźniki długookresowe mają zastosowanie do prowadzenia długookresowej polityki w zakresie ochrony środowiska przed hałasem, w szczególności do sporządzania map akustycznych:

- L_{DWN} – długookresowy średni poziom dźwięku a wyrażony w decybelach (dB), wyznaczony w ciągu wszystkich dób w roku, z uwzględnieniem pory dnia LD (rozumianej jako przedział czasu od godz. 6.00 do godz. 18.00), pory wieczoru LW (rozumianej jako przedział czasu od godz. 18.00 do godz. 22.00) oraz pory nocy LN (rozumianej jako przedział czasu od godz. 22.00 do godz. 6.00),
- L_N – długookresowy średni poziom dźwięku a wyrażony w decybelach (dB), wyznaczony w ciągu wszystkich pór nocy w roku (rozumianych jako przedział czasu od godz. 22.00 do godz. 6.00).

5.2.1 Dopuszczalne poziomy hałasu

Najczęściej klimat akustyczny ocenia się ilościowo przy pomocy równoważnego poziomu dźwięku a (L_{Aeq}) wyrażonego w decybelach [dB], będącego poziomem uśrednionym w funkcji czasu.

Wartości dopuszczalne poziomów hałasu określają:

- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 112),
- rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 21 grudnia 2005 roku w sprawie zasadniczych wymagań dla urządzeń używanych na zewnątrz pomieszczeń w zakresie emisji hałasu do środowiska (Dz. U. Nr 263 poz. 2202 ze zm.).

Tabela 9 Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku, powodowane przez poszczególne grupy źródeł hałasu

Lp.	Rodzaj terenu	Dopuszczalny poziom [dB]			
		Drogi lub linie kolejowe[1)]		Pozostałe obiekty i działalność będąca źródeł hałasu	
		$L_{Aeq\ D}$	$L_{Aeq\ N}$	$L_{Aeq\ D}$	$L_{Aeq\ N}$
1.	a) Strefa ochronna a uzdrowiska b) Tereny szpitali poza miastem	50	45	45	40
2.	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej b) Tereny zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży[2)] c) Tereny domów opieki społecznej d) Treny szpitali w miastach	61	56	50	40
3.	a) Treny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego b) Tereny zabudowy zagrodowej c) Tereny rekreacyjno – wypoczynkowe d) Tereny mieszkaniowo – usługowe	65	56	55	45
4.	Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. mieszkańców[3)]	68	60	55	45

[1)] Wartości określone dla dróg i linii kolejowych stosuje się także dla torowisk tramwajowych poza pasem drogowym i kolei linowych.
[2)] w przypadku niewykorzystywania tych terenów, zgodnie z ich funkcją, w porze nocy, nie obowiązuje na nich dopuszczalny poziom hałasu w porze nocy.
[3)] Strefa śródmiejska miast powyżej 100 tys. mieszkańców to teren zwartej zabudowy mieszkaniowej z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych. W przypadku miast, w których występują dzielnice o liczbie mieszkańców pow. 100 tys., można wyznaczyć w tych dzielnicach strefʹ śródmiejską, jeżeli charakteryzuje się ona zwartą zabudową mieszkaniową z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych

Źródło: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 112)

Tabela 10 Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku, powodowane przez starty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne

Lp.	Rodzaj terenu	Dopuszczalny poziom [dB]			
		Starty, przeloty i lądowania statków powietrznych)		Linie elektroenergetyczne	
		$L_{Aeq\ D}$	$L_{Aeq\ N}$	$L_{Aeq\ D}$	$L_{Aeq\ N}$
1.	a) Strefa ochronna a uzdrowiska b) Tereny szpitali, domów opieki społecznej c) Tereny zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży[1)]	55	45	45	40
2.	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej jedno – i wielorodzinnej oraz zabudowy zagrodowej i zamieszkania zbiorowego b) Tereny rekreacyjno – wypoczynkowe c) Tereny mieszkaniowo – usługowe d) Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. mieszkańców[2)]	60	50	50	45

[1)] w przypadku niewykorzystywania tych terenów, zgodnie z ich funkcją, w porze nocy, nie obowiązuje na nich dopuszczalny poziom hałasu w porze nocy.

[2)] Strefa śródmiejska miast powyżej 100 tys. mieszkańców to teren zwartej zabudowy mieszkaniowej z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych. W przypadku miast, w których występują dzielnice o liczbie mieszkańców pow. 100 tys., można wyznaczyć w tych dzielnicach stref śródmiejską, jeżeli charakteryzuje się ona zwartą zabudową mieszkaniową z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych

Źródło: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 112)

Tabela 11 Wartości dopuszczalne gwarantowanego poziomu mocy akustycznej urządzeń

Typ urządzenia	Zainstalowana moc netto P (kW) Moc elektryczna P_{el}[1)] (kW) Masa urządzenia m (kg) Szerokość cięcia L (m)	Dopuszczalny poziom mocy akustycznej 2 dB/1pW	
		Etap I Od 1 maja 2004 r.	Etap II Od 1 stycznia 2006 r.
Maszyny do zagęszczania (tylko walce wibracyjne i niewibracyjne, płyty wibracyjne i ubijaki wibracyjne)	P≤8	108	105
	8<P≤70	109	106
	P>70	89+ 11 lg P	86+ 11 lg P
Spycharki gąsienicowe, ładowarki gąsienicowe, koparoładowarki gąsienicowe	P≤55	106	103
	P>55	87+ 11 lg P	84+ 11 lg P

Spycharki kołowe, ładowarki kołowe, koparoładowarki kołowe, wywrotki, równiarki, ugniatarki wysypiskowe typu ładowarkowego, wózki podnośnikowe napędzane silnikiem spalinowym z przeciwwagą, żurawie samojezdne, maszyny do zagęszczania (walce niewibracyjne), układarka nawierzchni, zmechanizowane hydraulicznie przetwornice ciśnienia	P≤55	104	101
	P>55	85+ 11 lg P	82+lg P
Koparki, dźwigi budowlane do transportu towarów (napędzane silnikiem spalinowym), wciągarki budowlane, redlice motorowe	P≤15	96	93
	P>15	83+ 11 lg P	80+ 11 lg P
Ręczne kruszarki do betonu i młoty	m≤15	107	105
	15<m≤30	94+ 11 lg m	92+ 11 lg m
	m>30	96+ 11 lg m	94+ 11 lg m
Żurawie wieżowe		98 + lg P	96+ lg P
Agregaty prądotwórcze i spawalnicze	P_{el}≤2	97 + lg P_{el}	95 + lg P_{el}
	2< P_{el} ≤10	98 + lg P_{el}	96 + lg P_{el}
	P_{el} >10	97 + lg P_{el}	95 + lg P_{el}
Agregaty sprężarkowe	P≤15	99	97
	P>15	97 +2 lg P	95 +2 lg P
Kosiarki do trawników, przycinarki do trawników, przycinarki krawędziowe do trawników	L≤50 50< L ≤70 70< L ≤120 L>120	96 100 100 105	94[2)] 98 98 103[2)]
[1)]Dla agregatów spawalniczych: umowny prąd stosowania pomnożony przez napięcie obciążające dla najmniejszej wartości współczynnika obciążenia, podanego przez producenta urządzenia *[2)] Dla agregatów prądotwórczych moc podstawowa zgodnie z ISO 8528:1:1993 pkt. 13.3.2.*			

Źródło: Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 21 grudnia 2005 roku w sprawie zasadniczych wymagań dla urządzeń używanych na zewnątrz pomieszczeń w zakresie emisji hałasu do środowiska (Dz. U. 2005 nr 263 poz. 2202 ze zm.).

5.2.2 Źródła hałasu

Hałas drogowy

Hałas drogowy jest to hałas pochodzący od środków transportu poruszających się po wszelkiego rodzaju drogach, niebędących drogami kolejowymi. Jest to rodzaj hałasu typu liniowego i zależy od takich czynników jak:

- natężenie ruchu komunikacyjnego,
- rodzaju pojazdów i udziału transportu ciężkiego w strumieniu,

- prędkości poruszających się pojazdów,
- rodzaju i jakości nawierzchni dróg,
- nachylenia dróg,
- stanu technicznego pojazdów,
- płynność ruchu.

Na terenie Gminy Przystajń głównym źródłem emisji hałasu drogowego jest droga wojewódzka DW494, a także sieć dróg powiatowych (43,40 km) i gminnych. Znaczną część dróg cechują niskie parametry techniczne i zły stan nawierzchni.

Tabela 12 Drogi powiatowe zlokalizowane na terenie Gminy Przystajń

Lp.	Nr drogi	Relacja	Długość km	Klasa drogi
1.	2010 S	Sieraków–Ługi–Radły	1,5	Lokalna
2.	2011 S	Ciasna–Zborowskie– Kluczna	0,6	Zbiorcza
3.	2051 S	Podłęże Szlacheckie– Kuźnica Nowa– Stany– Górki	6,1	Zbiorcza
4.	2052 S	Przystajń –Więzina – Górki – Radły	6,8	Zbiorcza
5	2053 S	Przystajń–Wrzosy–Ługi Radły– Kluczna – Kamińsko	11,8	Zbiorcza
6.	2054 S	Przez Ługi Radły	1,4	Zbiorcza
7.	2056 S	Wrzosy – Wilcza Góra – Kuleje	3,7	Lokalna
8.	2058 S	Piła – Kamińsko	3,9	Lokalna
9.	2031 S	Starokrzepice – Podłęże Szlacheckie	2,1	Zbiorcza
10.	2032 S	Starokrzepice–Kostrzyna–Cyganka–Panki	1,6	Zbiorcza
11.	2034 S	Kostrzyna – Przystajń	3,9	Zbiorcza

Źródło: Powiatowy Zarząd Dróg Kłobuck

Hałas kolejowy

Zjawisko generowania hałasu przez ruch pojazdów szynowych jest zagadnieniem niezwykle złożonym, ponieważ hałas ten jest emitowany przez wiele jednostkowych źródeł. Na wielkość hałasu wpływają m.in. prędkość, z którą poruszają się pociągi, ich długość, stan torowiska czy lokalizacja torowiska względem istniejącego terenu.

Ruch pociągu jest przyczyną drgań zarówno szyny i całego toru, wagonów, w tym w szczególności powierzchni bocznych kół. Drgania te są źródłem hałasu, który nosi nazwę hałasu toczenia. Jest on tym większy, im większe zużycie faliste toru. Przy ruchu pociągów z prędkością mniejszą niż 250 km/h ten rodzaj hałasu jest dominujący. Kolejnym rodzajem

hałasu generowanego poprzez poruszające się pociągi jest hałas powstający w skutek ruszania i zatrzymywania się pociągów.

Rysunek 22 Mapa kolejowa na obszarze Gminy Przystajń
Źródło: www.bazakolejowa.pl

Przez teren Gminy Przystajń nie przebiegają żadne linie kolejowe.

Hałas przemysłowy

Hałas przemysłowy jest to hałas generowany na ogół przez źródła stacjonarne, zlokalizowane wewnątrz i na zewnątrz różnego typu obiektów przemysłowych, budowlanych i usługowych. Obejmuje zarówno dźwięki emitowane przez różnego rodzaju maszyny, urządzenia, części procesów technologicznych, a także instalacje i wyposażenie małych zakładów rzemieślniczych i usługowych. Zalicza się do niego również obiekty handlowe, w których pracują wentylatory, urządzenia klimatyzacyjne, a także występujące urządzenia nagłaśniające w lokalach gastronomicznych i rozrywkowych.

W prowadzonym przez GIOŚ rejestrze zawierającym informacje o stanie akustycznym środowiska, nie znajdują się wyniki pomiarów poziomu hałasu przemysłowego wykonanych przez WIOŚ oraz RWMŚ w Katowicach.

Dla obiektu marketu „DINO” w Przystajni przy ul. Nowej 9A Starosta Kłobucki ustalił decyzją znak ROŚ.6223.4.2014.1 z 24.09.2015r. dopuszczalne poziomy hałasu emitowanego do środowiska w wysokości 50 dB w porze dziennej i 40 dB w porze nocnej.

Podmiot zgodnie z art. 147 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska(t.j. Dz.U. 2021r., poz. 1973) i § 8 pkt. 1 i pkt 3 rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 7 września 2021r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji (Dz.U. z 2021r., poz. 1710) – podmiot dla którego wydano decyzję o dopuszczalnym poziomie hałasu, winien prowadzić okresowe pomiary poziomu hałasu w środowisku (raz na dwa lata), wyrażonego wskaźnikami hałasu mającymi zastosowanie do ustalenia i kontroli warunków korzystania ze środowiska. Spółka DINO POLSKA SA wykonała w dniu 29.12.2021r. okresowe badania poziomu hałasu emitowanego do środowiska. Badanie zostało wykonane przez ENVILAB EKO Norbert Dąbrowski z siedzibą we Wrocławiu przy ul. Bogedaina 3. Laboratorium posiada certyfikat akredytacji AB 1642 (zakres akredytacji obejmuje hałas pochodzący od instalacji, urządzeń przemysłowych i zakładów przemysłowych − Równoważny poziom dźwięku A Zakres: (25 − 135) dB Metoda pomiarowa bezpośrednia Załącznik nr 7 do Rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 07.09.2021 r. (Dz.U. 2021 poz. 1710 z późn. zm.) z wyłączeniem punktu F Równoważny poziom dźwięku A dla czasu odniesienia T wyrażony wskaźnikami LAeqD i LAeqN (z obliczeń)). Data ważności certyfikatu 05.04.2025r.

Zakład spełnił więc warunki art. 147a ust 1 ustawy Prawo ochrony środowiska, tj. zapewniła wykonanie pomiarów wielkości emisji lub innych warunków korzystania ze środowiska przez akredytowane laboratorium w rozumieniu ustawy z dnia 30 sierpnia 2002r. o systemie oceny zgodności.

Punkt pomiarowy został zlokalizowany na granicy terenu podlegającego ochronie akustycznej. Pomiary wykonano w porze dnia i w porze nocy.

Spółka DINO POLSKA SA wykonała w dniach 05.06− 06.07.2023 r. okresowe badania poziomu hałasu emitowanego do środowiska.

Badanie zostało wykonane przez ENVILAB EKO Norbert Dąbrowski z siedzibą we Wrocławiu przy ul. Bogedaina 3. Laboratorium posiada certyfikat akredytacji AB 1642.

Punkt pomiarowy P1 został zlokalizowany został na granicy terenu podlegającego ochronie akustycznej, P2 w świetle okna elewacji budynku. Pomiary wykonano w porze dnia i w porze nocy w oparciu o obowiązującą metodykę referencyjną wykonywania okresowych pomiarów hałasu w środowisku, pochodzącego od instalacji lub urządzeń, z wyjątkiem hałasu impulsowego zawartą w złączniku nr 7 rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia

7 września 2021 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji (Dz.U. z 2021 r. poz. 1710). Pomiary wykonano metoda próbkowania.
Zgodnie z przedłożonym sprawozdaniem z badań nr 652/23 wartość równoważnego poziomu dźwięku A dla czasu odniesienia T wyrażonego wskaźnikiem hałasu wyniosła:

→ w P1− LAeqD – 46,4 dB, LAeqN – 39,4 dB,

→ w P2− LAeqD – 44,3 dB, LAeqN – 38,1 dB.

Wyniki nie wskazują na przekroczenie dopuszczalnego równoważnego poziomu dźwięku A w porze dnia i nocy ustalonego w decyzji Starosty Kłobuckiego.

5.2.3 Ocena klimatu akustycznego Gminy Przystajń

W latach 2022− 2024 GIOŚ nie prowadził na terenie gminy Przystajń pomiarów poziomu hałasu komunikacyjnego (drogowego, kolejowego, lotniczego) w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska oraz nie zostały przekazane do GIOŚ wyniki pomiarów wykonanych przez inne podmioty. Na podstawie informacji dostępnych w prowadzonym przez GIOŚ rejestrze danych o stanie akustycznym środowiska, nie zidentyfikowano podmiotów gospodarczych, których działalność mogłaby powodować przekroczenia dopuszczalnych wartości poziomu hałasu w środowisku na terenie gminy Przystajń.

W *„Ocenie stanu akustycznego środowiska na terenie województwa śląskiego w roku 2023”* została przeprowadzona w szerokiej skali ocena klimatu akustycznego. W opracowaniu wydzielono źródła hałasu przemysłowego, drogowego, kolejowego i lotniczego.

Rysunek 23 Monitoring hałasu drogowego na terenie woj. śląskiego z zaznaczonymi rejonami badań w 2023 roku

Źródło: Ocena stanu akustycznego środowiska na terenie województwa śląskiego w roku 2023

W latach 2020− 2023 r. badania monitoringowe hałasu drogowego wykonano nie obejmowały Gminy Przystajń.

Powiatowy Zarząd Dróg w Kłobucku w latach 2022– 2025 przeprowadził na terenie Gminy Przystajń inwestycje z zakresu:

- Odtworzenie nawierzchni odcinka drogi powiatowej nr 2034 S w m. Kostrzyna (po budowie kanalizacji sanitarnej).
- Przebudowa drogi powiatowej nr 2051 S w m. Górki i Stany.

W okresie lat 2022−2025 nie realizowano inwestycji związanych z wykonaniem barier dźwiękochłonnych, pasów zieleni oraz kanalizacji deszczowych w ciągach dróg powiatowych. W najbliższych latach Powiatowy Zarząd Dróg planuje przebudowę drogi powiatowej nr 2051 S i 2031 S poprzez budowę chodnika w m. Podłęże Szlacheckie, gm. Przystajń (środki własne w wysokości około 250 000 zł) oraz opracowanie Programu Funkcjonalno– Użytkowego dla zadania „ Przebudowa drogi powiatowej nr 2034 S i 2032 S relacji Przystajń– Kostrzyna– Starokrzepice”(środki własne w wysokości około 100 000 zł).

5.2.4 Analiza SWOT

Tabela 13 Analiza SWOT dla komponentu hałas

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– prace w zakresie modernizacji dróg, – większość dróg utwardzona.	– zwiększająca się emisja hałasu, pochodząca z ciągów komunikacyjnych, – brak regularnego pomiaru poziomu hałasu,
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
– działania organizacyjne i inwestycyjne zmniejszające hałas.	– zwiększająca się liczba pojazdów, – zły stan techniczny pojazdów, – rozwój gospodarczy i wzrost transportu ciężarowego.

Źródło: opracowanie własne

5.2.5 Kierunki działań w celu polepszenia jakości klimatu akustycznego

Gmina Przystajń powinna prowadzić systematyczne działania inwestycyjne i organizacyjne w celu poprawy klimatu akustycznego terenów zamieszkanych. Znaczący wpływ na klimat ma rosnąca liczba pojazdów mechanicznych i związany z nią wzrost hałasu. Najprostszymi, a jednocześnie najtańszymi w realizacji środkami ograniczenia poziomu hałasu, są działania organizacyjne. Obejmują one zarówno np. ograniczenia prędkości ruchu na wybranych odcinkach dróg, ale także działania planistyczne, które pozwalają unikać sytuacji, w której zezwala się na realizację zabudowy mieszkaniowej w sąsiedztwie linii komunikacyjnej.

Znacznie trudniejsze w realizacji ze względu na często wysokie koszty są działania inwestycyjne polegające między innymi na budowie ekranów akustycznych albo innych obiektów ekranujących oraz wymianie nawierzchni drogi na cichą.

Problematyczną kwestią pozostaje dostęp do środków finansowych, które mogłyby zapewnić możliwość realizacji zaproponowanych działań oraz wywiązywanie się z obowiązków

określonych programem przez zarządzających drogami, liniami kolejowymi, tramwajowymi i lotniczymi.

5.3 Gospodarowanie wodami

5.3.1 Wody powierzchniowe

Cały obszar gminy znajduje się w zasięgu dorzecza rzeki Warty, będącej dopływem Odry. Obszar gminy odwadnia rzeka Liswarta z dopływami, z których największym jest Pankówka. Zachodnią i południowo– zachodnią część gminy odwadnia rzeka Liswarta z krótkimi, prawobrzeżnymi dopływami, które biorą początek w Pagórach Brzezińskich. Część wschodnią odwadnia rzeka Pankówka z dopływami. Między Liswartą i jej dopływem Pankówką przebiega dział wodny IV rzędu. Rzeka Liswarta bierze swój początek w okolicach miejscowości Mzyki koło Boronowa, biegnie po zachodniej części gminy, pod Krzepicami skręca w prawo i równoleżnikowo dopływa do Warty. Liswarta płynie w rozległej płaskodennej dolinie początkowo w kierunku północno– zachodnim, skręcając koło miejscowości Ługi– Radły ku północy; pod Krzepicami skręca w prawo i równoleżnikowo dopływa do Warty. Rzeka stanowi zarazem zachodnią granicę administracyjną gminy, a także granicę powiatów: kłobuckiego i oleskiego i województw: opolskiego i śląskiego. Ogólna długość jej biegu wynosi 93 km, z czego na odcinek graniczny przypada ok. 21 km. Rzeka na ww. odcinku jest uregulowana, a jej dolina zmeliorowana. Średnia głębokość rzeki w korycie uregulowanym wynosi ok. 1,5 m. Średnia szerokość dna wynosi 10 m., a lustra wody14–15 m. Średni spadek rzeki wynosi 2– 3 %. Średnia szybkość przepływu wynosi 0,48 m/sek. Rzeka Pankówka tylko w środkowym biegu płynie przez obszar gminy. Bierze ona swój początek w okolicach miejscowości Długi Kąt (gm. Wręczyca Wielka) i uchodzi do Liswarty w Starokrzepicach za młynem. Średnia głębokość rzeki wynosi ok. 0,5 m. Średni spadek rzeki wynosi 2%. Średnia wysokość brzegów– 1–1,5 m. Średnia szybkość przepływu wynosi 0,48 m/sek. Całkowita powierzchnia zlewni Pankówki wynosi 132,0 km^2.

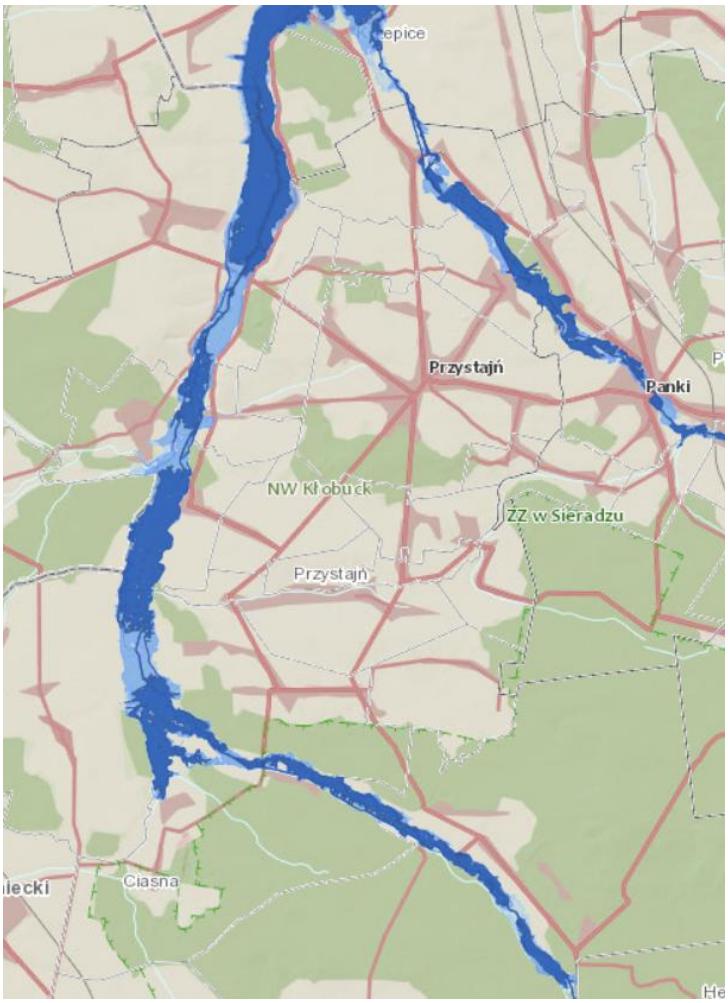

Rysunek 24 Sieć wodna Gminy Przystajń
Źródło: https://wody.isok.gov.pl

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz.U. 2023 r. poz. 335), Gmina Przystajń jest częściowo położona na obszarze Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu, znajduje się w zasięgu zlewni następujących jednolitych części wód:

- RW6000101816191– Liswarta do Młynówki Kamieńskiej,
- RW6000101816369– Łomnica,
- RW600010181649– Pankówka,
- RW600011181635– Liswarta od Młynówki Kamińskiej do Dopływu spod Przystajni,
- RW600011181657– Liswarta od Dopływu spod Przystajni do Górnianki.

Stan wód powierzchniowych

Ocenę stanu wód powierzchniowych (rzek, jezior, wód przejściowych i przybrzeżnych) wykonuje się w odniesieniu do jednolitych części wód, na podstawie wyników państwowego monitoringu środowiska i prezentuje poprzez ocenę stanu ekologicznego (w przypadku wód, które powstały w wyniku działalności człowieka lub których charakter został w znacznym stopniu zmieniony w następstwie fizycznych przeobrażeń, będących wynikiem działalności człowieka, tzn. wód sztucznych lub wód silnie zmienionych – poprzez ocenę potencjału ekologicznego), ocenę stanu chemicznego i ocenę stanu.
Stan ekologiczny/ potencjał ekologiczny jest określeniem jakości struktury i funkcjonowania ekosystemu wód powierzchniowych, sklasyfikowanej na podstawie wyników badań elementów biologicznych oraz wspierających je wskaźników fizykochemicznych i hydromorfologicznych. Stan ekologiczny jednolitych części wód powierzchniowych klasyfikuje się poprzez nadanie jednolitej części wód jednej z pięciu klas jakości:

- klasa I – stan bardzo dobry,
- klasa II – stan dobry,
- klasa III – stan umiarkowany,
- klasa IV – stan słaby,
- klasa V – stan zły.

Stan ekologiczny jednolitych części wód powierzchniowych klasyfikuje się na podstawie danych uzyskanych w wyniku realizacji badań monitoringowych w reprezentatywnym punkcie monitorowania stanu lub potencjału ekologicznego i stanu chemicznego jednolitych części wód powierzchniowych lub reperowym punkcie pomiarowo – kontrolnym.
W przypadku potencjału ekologicznego, klasa pierwsza i druga tworzą wspólnie potencjał "dobry i powyżej dobrego". O przypisaniu ocenianej jednolitej części wód decydują wyniki klasyfikacji poszczególnych elementów biologicznych, przy czym obowiązuje zasada, że klasa stanu/ potencjału ekologicznego odpowiada klasie najgorszego elementu biologicznego.

Stan chemiczny określa się na podstawie badań substancji z grupy wskaźników chemicznych charakteryzujących występowanie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego. Oceniane są substancje priorytetowe oraz wskaźniki innych substancji zanieczyszczających. Ocena stanu chemicznego polega na porównaniu wyników badań do wartości granicznych chemicznych wskaźników jakości wód dla danego typu jednolitych

części wód. Przyjmuje się, że jednolita część wód jest w „dobrym" stanie chemicznym, jeżeli żadna z obliczonych wartości stężeń nie przekracza dopuszczalnych stężeń maksymalnych i średniorocznych. Jeżeli woda nie spełnia tych wymagań, stan chemiczny ocenianej jednolitej części wód określa się jako „poniżej dobrego".

Klasyfikacja elementów fizykochemicznych w grupach 3.1.do 3.6 obejmuje klasy:

- 1 – stan/ potencjał bardzo dobry
- 2 – stan/ potencjał dobry
- >2 – stan/ potencjał poniżej dobry.

W przypadku elementów biologicznych i hydromorfologicznych najwyższy stopień– 1, obejmuje wody, charakteryzujące się stanem bardzo dobrym i o maksymalnym potencjale. Elementy biologiczne są klasyfikowane w 5 stopniowej skali (1, 2, 3, 4, 5) natomiast hydromorfologiczne w 3 stopniowej (1, >1, 2).

W granicach administracyjnych gminy Przystajń, zlokalizowane są fragmentarycznie 4 jcwp, które płyną głównie przy lub na granicy z innymi gminami.

W zakresie terytorialnym gminy Przystajń punkt reprezentatywny do badań posiada jcwp Liswarta od Młynówki Kamińskiej do Dopływu spod Przystajni, a tuż przy granicy z gminą Ciasna znajduje się punkt pomiarowy dla jcwp Liswarta do Młynówki Kamińskiej. Niecałe 2 km od granicy gminy, w gminie Krzepice punkt pomiarowy posiada jcwp Pankówka. W gminie Lipie natomiast leży punkt reprezentatywny do badań dla jcwp Liswarta od Dopływu spod Przystajni do Górnianki.

Wszystkie jcwp objęte są badaniami monitoringowymi i były/są badane w latach 2022− 2025.

Zgodnie z obowiązującym stanem prawnym (rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 25 czerwca 2021 r. w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych− Dz.U. Poz. 1475 z 2021 r.) klasyfikacje stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego jednolitych części wód powierzchniowych oraz oceny stanu jednolitych części wód powierzchniowych dokonuje się nie rzadziej niż co 3 lata, na podstawie najbardziej aktualnych wyników badań z ostatnich 6 lat. Corocznie wykonywana jest klasyfikacja elementów fizykochemicznych, biologicznych, hydromorfologicznych oraz klasyfikacja wskaźników stanu chemicznego.

Ostatnia klasyfikacja (stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego) i ocena stanu wód wykonana była w 2022 roku i obejmowała lata 2016− 2021. W 2023 roku

wykonano klasyfikację wskaźników jakości wody badanych w 2022 roku, natomiast klasyfikacja wskaźników badanych w 2023 roku została wykonana w 2024 roku.

Tabela 14 Wyniki klasyfikacji wskaźników jcwp leżących na terenie gminy Przystajń badanych w latach 2022–2023

Nazwa i kod jcwp	Liswarta do Młynówki Kamińskiej PLRW6000101816191		Pankówka PLRW600010181649	Liswarta od Dopływu spod Przystajni do Górnianki PLRW600011181657
Nazwa i kod punktu pomiarowo–kontrolnego	Liswarta – miejscowość Kamińsko PL02S1301_3838		Pankówka– ujście do Liswarty PL02S1301_3118	Liswarta– miejscowość Rębielice Szlacheckie PL02S1301_0206
Rok prowadzenia badań	2022	2023	2022	2022
Programy monitoringu	MO	MO, MB	MO	MO
Klasa elementów biologicznych	–	3	2	2
Klasa elementów hydromorfologicznych	–	3	–	2
Klasa elementów fizykochemicznych (grupa 3.1– 3.5)	–	2	>2	>2
Klasa elementów fizykochemicznych– specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne (grupa 3.6)	–	>2	–	–
Klasyfikacja stanu/ potencjału ekologicznego	–	–	–	–
Klasa wskaźników chemicznych	2	2	–	–
Klasyfikacja stanu chemicznego	–	–	–	–
Ocena stanu jcwp	–	–	–	–

1) na podstawie rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. 2021 poz. 1475).
Programy monitoringu: MO – monitoring operacyjny, MD – monitoring diagnostyczny, MB – monitoring badawczy
Klasa elementów biologicznych: 1 – stan bardzo dobry, 2 – stan dobry, 3 – stan umiarkowany, 4 – stan słaby, 5 – stan zły
Klasa elementów hydromorfologicznych: 1 – stan bardzo dobry, 2 – stan dobry, 3 – stan umiarkowany, 4 – stan słaby, 5 – stan zły
Klasa elementów fizykochemicznych: 1 – stan bardzo dobry, 2 – stan dobry, >2 – niespełnienie wymogów klasy 2 oznacza stan poniżej dobrego
Klasa wskaźników chemicznych: 1 – dobry stan chemiczny, 2 – stan chemiczny poniżej dobrego.

Źródło: podstawie danych Inspekcji Ochrony Środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska

Klasyfikacja wskaźników badanych w 2024 roku będzie wykonana do końca pierwszego półrocza br. i dostępna po 30 czerwca 2025 roku. Do dnia 30 września 2025 roku będzie wykonana również klasyfikacja stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego jcwp oraz oceny stanu jcwp za lata 2019–2024, na podstawie najbardziej aktualnych wyników badań z ostatnich 6 lat.

5.3.2 Wody podziemne

Pod obszarem gminy Przystajń występuje Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 325 Częstochowa (W), którego lokalizację przedstawiono na poniższym rysunku.

Obszar GZWP nr 325 jest zlokalizowany w południowej części Polski i zajmuje powierzchnię 778,9 km^2 . Położony jest w całości w obrębie Wyżyny Śląsko–Krakowskiej i leży na obszarze dorzecza środkowej Odry: Warty i Liswarty. Jest to w przeważającej części rejon rolniczy, 60% powierzchni stanowią użytki rolne. Większe skupiska zakładów przemysłowych i usługowych znajdują się w Częstochowie, Wieluniu, Praszce, Krzepicach i Kłobucku Główny poziom wodonośny stanowi najniższe ogniwo jury środkowej, utwory aalenu i dolnego bajosu, określane nazwą regionalną jako warstwy kościeliskie. Jest to kompleks piasków i piaskowców różnoziarnistych o spiwie getytowym, z domieszką żwirów kwarcowych, z przewarstwieniami mułków i mułowców. Ze względu na zaangażowanie tektoniczne, tym samym zdyslokowanie utworów środkowojurajskich, strefy nieciągłości tektonicznych mogą być drogami migracji wód podziemnych. Nie mają one jednolitego charakteru, a ich wodonośność jest uzależniona od sposobu wypełnienia strefy uskokowej, ale ich zrzuty w kilku miejscach powodują przerwanie ciągłości warstwy wodonośnej. Zbiornik ma charakter porowy, miejscami porowo–szczelinowy. Wodoprzewodność jest zróżnicowana i średnio mieści się w granicach 192– 720 m^2/d. Współczynnik filtracji w partiach stropowych wynosi 6,7 m/d, a w spągu przy przejściu do ilasto–piaszczystej serii warstw łysieckich jest znacznie niższy i wynosi 2,4 m/d.
Zbiornik nr 325 jest położony na obszarze, na którym utwory mezozoiczne zapadają monoklinalnie ku północnemu wschodowi, są one przykryte bezpośrednio utworami czwartorzędowymi, a w części północno–zachodniej, na niewielkim obszarze, utworami neogeńskimi. Pas wychodni utworów jury środkowej, o szerokości 0,5 km, rozciąga się od północnego zachodu ku południowemu wschodowi, tj. od Zdziechowic i Praszki do Poraja i stanowi obszar bepośredniego lub pośredniego zasilania poziomu wodonośnego jury środkowej. Wody podziemne z tego poziomu odpływają ku północnemu wschodowi, tj. do centrum niecki szczecińsko–łódzko–miechowskiej.

Jakość wód podziemnych jest zróżnicowana, na ogół dobra, ale nieomal na całym obszarze zbiornika wody poziemne wykazują podwyższone stężenie żelaza (0,055,0 mg/dm^3) i manganu (0,01– 0,4 mg/dm^3). Wody podziemne na obszarze dawnych kopalń rud żelaza zanieczyszczono w wyniku zatopienia wyrobisk nieczynnych kopalń. Zawartość żelaza w wodach tym rejonie jest nadal wysoka (do 47,6 mg/dm^3), podobnie jak manganu (do 2,5 mg/dm^3) i siarczanów (100– 400 mg/dm^3).

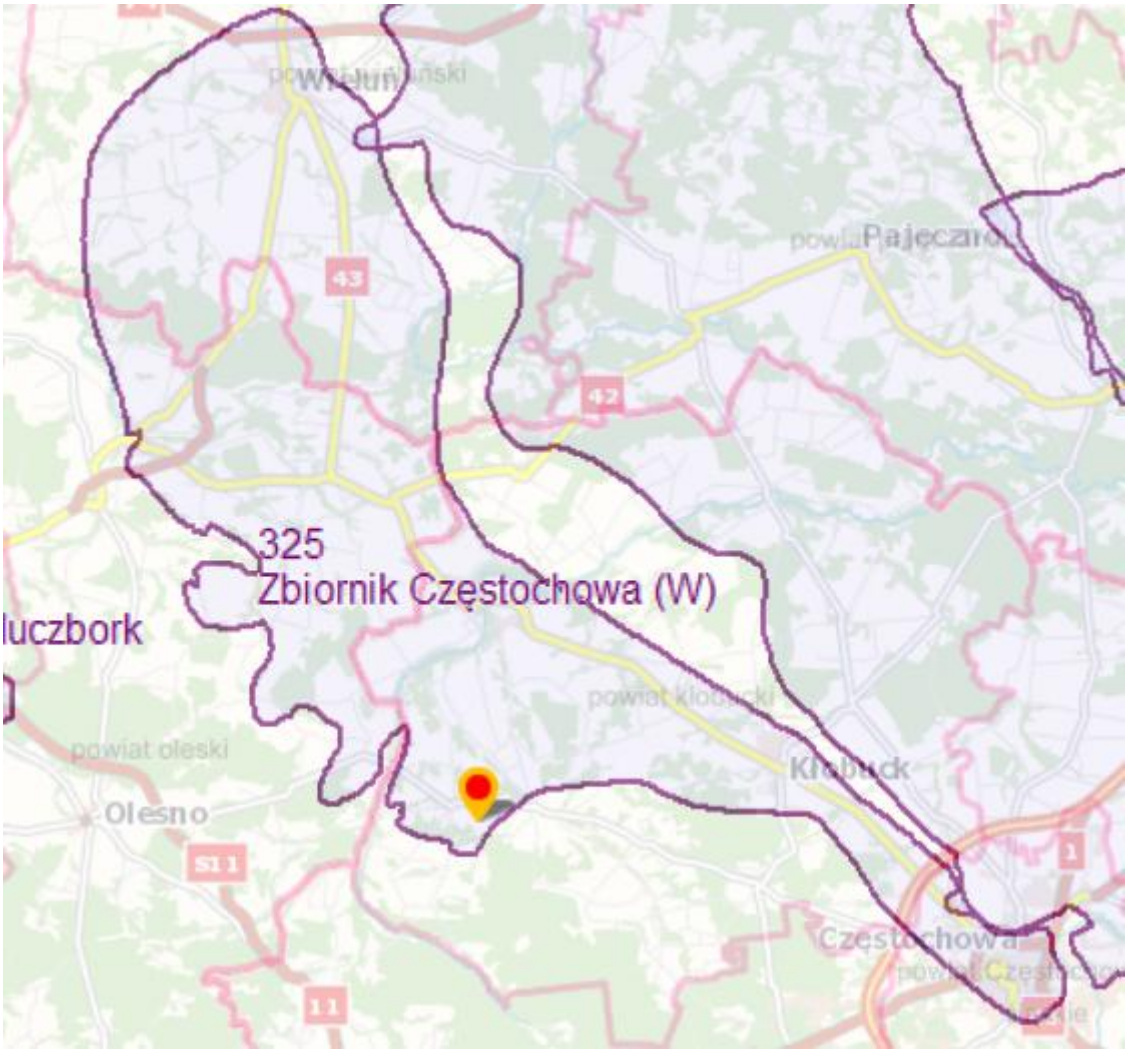

Rysunek 25 Mapa głównych zbiorników wód podziemnych w okolicy Gminy Przystajń
Źródło: http://epsh.pgi.gov.pl

Obszar gminy Przystajń położony jest w granicach Jednolitej Części Wód Podziemnych (JCWPd) o numerze 98 (zgodnie z nowym podziałem na lata 2012–2027, PIG).

Monoklinalny układ warstw przepuszczalnych, słabo przepuszczalnych i nieprzepuszczalnych, tworzy skomplikowany, wielowarstwowy system wodonośny wód podziemnych, dodatkowo powiązany układem krążenia z wodami powierzchniowymi. Abstrahując od głęboko położonego i odizolowanego utworami nieprzepuszczalnymi poziomu wodonośnego serii

węglanowej triasu, najbardziej niezależny od wód powierzchniowych system krążenia wód podziemnych posiada poziom środkowojurajski, który tworzy oddzielny układ krążenia wód podziemnych. Zasilanie wód podziemnych poziomu czwartorzędowego odbywa się wskutek infiltracji opadów atmosferycznych i możliwe jest niemal na całym obszarze jego występowania. Jedynie lokalnie, gdzie występuje nieco większej miąższości (>15 m) warstwa glin zwałowych zasilanie jest niemożliwe lub bardzo utrudnione. Układ hydroizohips poziomu czwartorzędowego wskazuje, że zwierciadło wód podziemnych (wzgl. Powierzchnia piezometryczna) wyraźnie nawiązuje do morfologii terenu. Kierunki przepływu wód podziemnych są zróżnicowane i zależą od położenia odwadnianego obszaru w stosunku do cieku. Generalnie odpływ wód odbywa się w kierunku Liswarty. Dopływy Liswarty stanowią systemy drenażu o charakterze lokalnym, natomiast Liswarta jest podstawą drenażu dla poziomu czwartorzędowego o charakterze regionalnym. Zasilanie poziomu górnojurajskiego odbywa się na całym obszarze jego występowania poprzez bezpośrednia infiltrację opadów atmosferycznych w obrębie wychodni wapieni górnojurajskich, infiltrację pośrednią poprzez nadległe warstwy czwartorzędowe, a także kontakty boczne pomiędzy poziomami wodonośnymi. Możliwe jest również lokalne zasilanie z wód powierzchniowych. Znaczny wpływ na zasilanie poziomu wodonośnego mają również strefy tektoniczne. Miąższość strefy aktywnej wymiany wód wynosi od 80 do 160 m, średnio 140 m. W zależności od lokalnej sytuacji geologicznej oraz wzajemnego położenia zwierciadła wód, możliwa jest wymiana wód pomiędzy poziomami górnojurajskim i czwartorzędowym. Dla wodonośnego układu hydrogeologicznego jury górnej i czwartorzędu podstawę drenażu regionalnego stanowi rzeka Warta. Zasilanie poziomu środkowojurajskiego odbywa się w strefie wychodni: bezpośrednio lub pośrednio przez utwory czwartorzędowe. Przepływ wód podziemnych następuje zgodnie z upadem warstw, przy czym sytuację hydrogeologiczną komplikuje gęsta sieć uskoków o zrzutach od kilku do kilkudziesięciu metrów, która powoduje, że często pomiędzy uskokami poszczególne bloki są od siebie izolowane. Zwierciadło piezometryczne poziomu środkowojurajskiego ma charakter subartezyjski i stabilizuje nawet 250 m powyżej spągu warstwy napinającej. Drenaż poziomu środkowojurajskiego odbywa się poza granicami opisywanej jednostki – w dolinach Warty i Prosny. W analogiczny sposób jak poziomu środkowojurajskiego, odbywa się zasilanie poziomu dolnojurajskiego, przy czym drenaż tego poziomu odbywa się również przez cieki powierzchniowe, częściowo położone poza obszarem JCWPd 98. Generalnie system krążenia wód poziomu dolnojurajskiego jest dość mocno powiązany z systemem krążenia poziomu czwartorzędowego. Zasilanie poziomu serii węglanowej triasu odbywa się całkowicie poza granicami JCWPd 98 (na południe i

południowy− zachód). Przepływ wód podziemnych następuje w kierunku zachodnim, w stronę doliny Odry, która stanowi regionalną strefę drenażu. Poziom ten na obszarze opisywanej jednostki eksploatuje tylko jedna studnia wiercona.

Tabela 15 Charakterystyka JCWPd 98

Powierzchnia JCWPd [km^2]	1 297,4
Dorzecze	Odry
Głowna zlewnia w obrębie JCWPd (rząd zlewni)	Liswarta (II)
% obszarów antropologicznych	3,23
% obszarów rolnych	57,88
% obszarów leśnych i zielonych	38,51
% obszarów podmokłych	0,05
% obszarów wodnych	0,33
Udział zasilania podziemnego w odpływie całkowitym rzek w obrębie JCWPd	63%
% wykorzystania zasobów	9,4
Stan ilościowy	dobry
Stan chemiczny	dobry
Ogólna ocena stanu JCWPd	dobry
Ocena ryzyka niespełnienia celów środowiskowych	niezagrożona

Źródło: www.pgi.gov.pl

Jakość wód podziemnych

Zakres dopuszczalnych wartości wskaźników jakości wody określają następujące akty prawne:

- Ustawa Prawo Wodne (t.j. Dz. U. z 2024 poz. 1087),
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. 2017, poz. 2294).

Monitoring wód podziemnych obejmuje punkty pomiarowe monitorujące wszystkie główne zbiorniki wód podziemnych, użytkowe poziomy wodonośne, obszary zwiększonego drenażu oraz obszary szczególnie zagrożone przez przemysł. Uwzględnia warunki hydrogeologiczne w ujęciu regionalnym i lokalnym.

Badania jakości wód podziemnych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzone są przez Państwowy Instytut Geologiczny w Warszawie. W latach 2022− 2025 terenie gminy Przystajń nie były prowadzone badania monitoringowe wód podziemnych w ramach PMŚ.

Kompleksową ocenę stanu wskazanej jcwpd, wykonaną w roku 2023, na podstawie wyników badań realizowanych w 2022 roku, przedstawiono w tabeli. Przedmiotowa ocena jest obowiązująca w całym cyklu planistycznym na lata 2022 – 2027.

Tabela 16 Ocena jakości wód podziemnych na terenie Gminy Przystajń

Rok	JCWPd	Stan	Ocena
Wynik oceny stanu w 2022 r.	98	Chemiczny	Dobry
		Ilościowy	Dobry
		ogólny	dobry

Źródło: *dane Inspekcji Ochrony Środowiska uzyskane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska*

Ocena stanu jednolitych części wód podziemnych będzie wykonywana tylko na podstawie danych uzyskanych podczas monitoringu diagnostycznego, według zasad określonych w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 27 sierpnia 2021 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i jednolitych części wód podziemnych (Dz. U. 2021 poz. 1576). Wyniki poprzednich ocen stanu jednolitych części wód podziemnych przedstawia mapa stanu jednolitych części wód podziemnych.

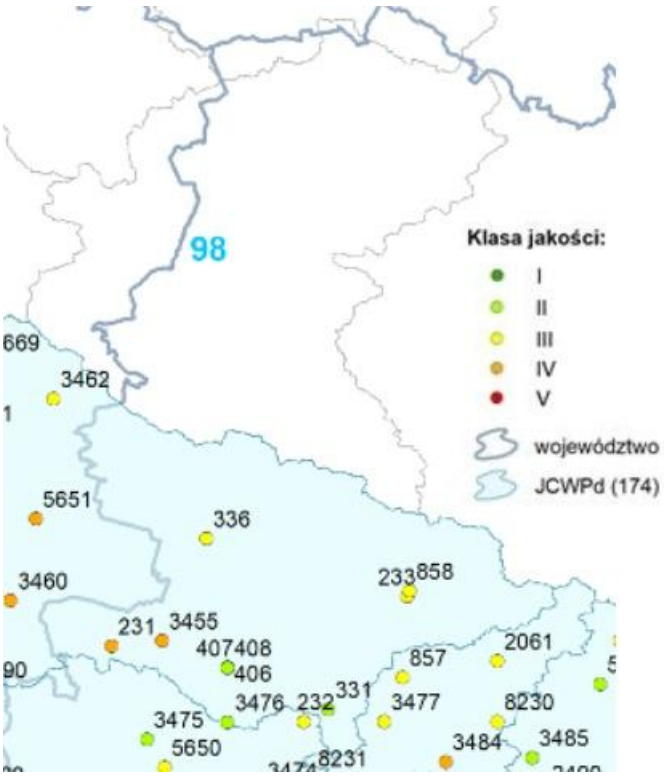

Rysunek 26 Wyniki poprzednich ocen stanu jednolitych części wód podziemnych
Źródło: https://mjwp.gios.gov.pl/

Gmina Przystajń posiada decyzję Starosty Kłobuckiego z dnia 6 grudnia 2007 r. znak ROŚ.IV.6223/4/07 – pozwolenie wodnoprawne na pobór wód podziemnych ze studni w Borze Zajacińskim w ilości Q_{roczne} 295 000,0 m^3/rok oraz Q_{maxd}= 1 100,0 m^3/d. Decyzja obowiązuje od dnia 1 stycznia 2008 r do dnia 31 grudnia 2027 r. W roku 2023 Gmina Przystajń pobrała z ww. ujęcia 29 823 m^3 wody i nie przekroczyła ilości dopuszczalnej określonej w pozwoleniu

wodnoprawnym. Z przedłożonego zestawienia wynika, że w miesiącu kwietniu 2023 r. ilość pobranej wody wyniosła średniodobowo 152,96 m^3/d.

5.3.3 Źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych

Zanieczyszczenia wód są to niekorzystne zmiany właściwości fizycznych, chemicznych i bakteriologicznych wody spowodowane przede wszystkim wprowadzaniem w nadmiarze substancji nieorganicznych (stałych, płynnych, gazowych), organicznych, radioaktywnych, a także ciepła czego efektem jest ograniczenie lub uniemożliwienie wykorzystywania wody do picia i celów gospodarczych, a także pogorszenie kondycji biocenoz wodnych.

Analizując powyższe wyniki należy stwierdzić, że źródłami zanieczyszczeń wód podziemnych i powierzchniowych są:

- eutrofizacja wód wywołana zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych i rolniczych,
- zbyt niski stopień skanalizowania,
- nieszczelne zbiorniki bezodpływowe powodujące skażenie wód podziemnych,
- odprowadzanie bezpośrednio do gruntu wód opadowych i roztopowych,
- emisji gazów i pyłów przemysłowych, które wraz z wodami opadowymi mogą przedostać się do poziomu wód podziemnych.

5.3.4 Gospodarka wodno – ściekowa

Zaopatrzenie w wodę na terenie Gminy Przystajń jest uwarunkowane lokalizacją posiadanych ujęć podziemnych. Ludność gminy zaopatrywana jest w wodę przeznaczoną do spożycia z dwóch ujęć wody zlokalizowanych w miejscowościach: Przystajń oraz Bór Zajaciński.
Wydajność studni: Przystajń: 115 m^3/godz., Bór Zajaciński: 45,0 m^3/godz.

Tabela 17 Sieć wodociągowa Gminy Przystajń w latach 2014 – 2023

Wodociągi	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Czynna sieć rozdzielcza [km]	94,4	94,4	94,6	95,2	95,2	96,6	97,0	99,5	99,5	99,5
Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	1 940	1 922	1 935	1 959	1 982	2 000	2 013	2 024	2 037	2 063

Źródło: GUS

Jakość wody pitnej

Punktami pobierania próbek wody są:

- dla ujęcia Przystajń: Ujęcie, Stacja Uzdatniania Wody, ul. Bór 14, 42−142 Przystajń;

Poradnia ogólna w Przystajni, ul. Powstańców Śląskich 47, 42−141 Przystajń; Gminne Przedszkole Publiczne, ul. Targowa 6, 42−141 Przystajń;

- dla ujęcia Bór Zajaciński: Ujęcie, Stacja Uzdatniania Wody, Bór Zajaciński 1, 42−142 Przystajń; Publiczna Szkoła Podstawowa, Bór Zajaciński 78, 42−142 Przystajń; Wiejski Ośrodek Zdrowia, Ługi Radły ul. Kościelna 3, 42−142 Przystajń.

Jakość wody w obszarze Gminy Przystajń w ubiegłych latach była sprawdzana na zasadach określonych w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2017 r., poz. 2294). Zgodnie z ww. rozporządzeniem punkty zgodności, tj. punkty, w których woda musi spełniać wymagania, zostały wyznaczone przez przedsiębiorstwo wodno– kanalizacyjne w porozumieniu z właściwym państwowym powiatowym lub państwowym granicznym inspektorem sanitarnym, w strefie zaopatrzenia lub zakładzie uzdatniania, jeżeli wykaże ono, że nie powoduje to niekorzystnej zmiany mierzonej wartości parametrów w toku dystrybucji wody oraz w stosunku do którego przedsiębiorstwo wodociągowo– kanalizacyjne zadeklarowało spełnienie wymagań dla badanych parametrów.

Jakość wody przeznaczonej do spożycia sprawdzono na podstawie próbek pobranych

W latach 2022−2024 jakość wody na terenie gminy Przystajń spełniała wymagania mikrobiologiczne i fizyko−chemiczne określone w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. 2017 poz. 2294, z późn. zm.) z wyjątkiem pojedynczych przekroczeń.

W roku 2023 w wodociągu publicznym Bór Zajaciński odnotowano jednorazowe przekroczenie parametrów manganu i żelaza (lipiec) oraz manganu (wrzesień), pozostałe badania odpowiadały wymaganiom jakości wody do spożycia;

W powyższym okresie w wodociągu publicznym Przystajń wszystkie badania odpowiadały jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Zakres badań mikrobiologicznych obejmuje takie parametry jak: Escherichia Coli, bakterie grupy Coli, ogólna liczba mikroorganizmów w 22° po 72 h, enterokoki kałowe.

Zakres badań fizyko– chemicznych obejmuje badanie mętności, zapachu, smaku, barwy, odczynu, przewodności elektrolitycznej, zawartości jonu amonowego oraz zawartości metali

i pestycydów zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2017 poz. 2294).

Sieć kanalizacyjna

Długość sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Przystajń wynosi 32,8 km.
Ogółem z sieci kanalizacyjnej korzysta 2 496 mieszkańców.

Tabela 18 Sieć kanalizacyjna Gminy Przystajń w latach 2014 – 2023

Kanalizacja	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Czynna sieć kanalizacyjna [km]	22,0	22,0	22,0	22,0	23,5	24,3	24,3	24,3	24,3	32,8
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	2 281	2 276	2 294	2 304	2 386	2 456	2 489	2 486	2 517	2 496

Źródło: GUS

Tabela 19 Ścieki bytowe odprowadzone kanalizacją

Dane	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Ilość ścieków odprowadzona na oczyszczalnię [dam^3]	89,0	93,9	91,3	73,0	84,3	110,0	135,0	133,0	140,0	89,0

Źródło: GUS

Gmina Przystajń w porozumieniu z Gminą Panki wybudowała wspólną oczyszczalnię ścieków o przepustowości 550 m^3/dobę. Oczyszczalnia ta zlokalizowana jest na terenie gminy Pankii obsługiwana jest przez Związek Międzygminny Panki− Przystajń ds. Ochrony Wód.
Ogółem do kanalizacji sanitarnej podłączonych jest ok. 770 gospodarstw domowych. Funkcjonuje poza tym 191 przydomowych oczyszczalni ścieków. Nadal jednak z pozostałych gospodarstw domowych nieczystości odprowadzane są do kanalizacji bezodpływowej (szamba), obsługiwanej przez wozy asenizacyjne. Można założyć, że aż 75 % gospodarstw domowych z terenu gminy odprowadza ścieki do szamb bez wywożenia do oczyszczalni. Główną przyczyną tego zjawiska jest bardzo wysoki koszt transportu tych ścieków. Najbliższe oczyszczalnie znajdują się w Pankach, Krzepicach i Truskolasach.

5.3.5 Analiza SWOT

Tabela 20 Analiza SWOT dla komponentu gospodarowanie wodami

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– inwestycje w zakresie gospodarki wodno – ściekowej, sprzyjające ochronie wód podziemnych i powierzchniowych, – oczyszczalnia ścieków, – wystarczające zasoby wód podziemnych stanowiących źródło wody pitnej, – rozwinięta infrastruktura wodociągowa, – bieżące prace związane z konserwacją i właściwym utrzymaniem wszystkich elementów zbiorników i koryt rzecznych, – dobry stan wód powierzchniowych na terenie gminy.	– niewystraczający stopień skanalizowania gminy.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
– rozbudowa sieci kanalizacji, – inwestycje w przydomowe oczyszczalnie ścieków, – edukacja ekologiczna mieszkańców w zakresie ochrony jakości wód i racjonalnego korzystania z zasobów wodnych.	– zanieczyszczenie wód wodami opadowymi i ściekami pochodzącymi ze spływów, – brak wystarczających środków na realizację zaplanowanych przedsięwzięć, – napływ zanieczyszczeń z sąsiednich miast i gmin.

Źródło: opracowanie własne

5.3.6 Kierunki działań w celu polepszenia jakości wód

W związku z wynikami badań punktów monitoringu można wnioskować, iż wody powierzchniowe w przeważającej części są w złym stanie ekologicznym. Można przypuszczać, że stan wód powierzchniowych nie będzie ulegał pogorszeniu, przynajmniej w zakresie wskaźników fizykochemicznych, w dłuższej perspektywie poprawie powinny ulegać elementy biologiczne w wodach.

W związku ze statusem silnie zmienionych części wód o umiarkowanym stanie i potencjale ekologicznym oraz stanie chemicznym poniżej dobrego, wyznaczono dla nich cel środowiskowy osiągnięcia dobrego potencjału ekologicznego i dobrego stanu chemicznego. Ze

względu na brak możliwości technicznych, a także występowanie w zlewni presji rolniczej w Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry zaplanowano działania mające na celu ograniczenie tej presji tak, aby, możliwe było osiągnięcie wskaźników zgodnych z wartościami dla dobrego stanu. Z uwagi na czas niezbędny dla wdrożenia działań, a także okres niezbędny, aby wdrożone działania przyniosły wymierne efekty, wyznaczono termin na rok 2027. W celu zmniejszenia zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobiegania dalszemu zanieczyszczeniu został opracowany i wdrożony na obszarze całego państwa Program działań, który zawiera, m.in.:

1. określone z uwzględnieniem najlepszych dostępnych technik środki oraz sposoby postępowania w zakresie praktyki rolniczej, w szczególności związanej z procesami nawożenia, gospodarki nawozami w gospodarstwach rolnych, służące ochronie wód przed zanieczyszczeniem, obejmujące:
   - ograniczenie rolniczego wykorzystania nawozów, w tym sposoby i warunki nawożenia na glebach zamarzniętych, zalanych wodą, nasyconych wodą lub przykrytych śniegiem, w pobliżu wód powierzchniowych i na terenach o dużym nachyleniu;
   - wskazanie okresów, w których dozwolone jest rolnicze wykorzystanie nawozów, oraz dawek nawozów i sposobów nawożenia;
   - określenie warunków, w których wykorzystanie niektórych rodzajów nawozów jest zabronione;
   - określenie warunków przechowywania nawozów naturalnych, w tym powierzchni i pojemności urządzeń do ich przechowywania;
   - planowanie prawidłowego nawożenia azotem poszczególnych roślin;
   - określenie sposobu obliczania minimalnej wielkości miejsc do przechowywania nawozów naturalnych;
   - określenie średnich rocznych wielkości produkcji nawozów naturalnych i koncentracji zawartego w nich azotu w zależności od gatunku zwierzęcia gospodarskiego, jego wieku i wydajności oraz systemu utrzymania;
   - określenie sposobu obliczania dawki nawozów azotowych mineralnych;
   - określenie maksymalnych dawek nawozów azotowych dla upraw w plonie głównym;
   - określenie sposobu ustalania wielkości rocznej dawki nawozów naturalnych wykorzystywanych rolniczo zawierającej nie więcej niż 170 kg azotu w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych;
   - określenie odległości, w jakich nie stosuje się nawozów w pobliżu wód powierzchniowych, w tym na terenach o dużym nachyleniu, w zależności od rodzaju

stosowanego nawozu, występowania uprawy roślin, rodzaju wód powierzchniowych oraz sposobu stosowania nawozu;

- warunki przechowywania kiszonek;

2. sposób dokumentowania realizacji programu działań;
3. określenie harmonogramu rzeczowego i czasowego realizacji poszczególnych wymagań.

Obowiązek prawidłowego przechowywania, stosowania nawozów oraz dokumentowania nawożenia spoczywa na podmiotach prowadzących działalność rolniczą, a nad wykonywaniem powierzonych obowiązków czuwa Inspekcja Ochrony Środowiska.

Wody podziemne w gminie są w zadowalającym stanie (na podstawie dostępnych badań). Według danych coraz większy odsetek ludności korzysta z sieci kanalizacyjnej. Wzrasta również liczba przyłączy do sieci kanalizacyjnej.

Działania mające na celu polepszenia jakości wód podziemnych i powierzchniowych na terenie gminy powinny być ukierunkowane na:

- monitoring jakości wód,
- zmniejszenie ilości zanieczyszczeń odprowadzanych do wód,
- ograniczenie zanieczyszczeń emitowanych przez przemysł,
- ograniczenie zanieczyszczenia wód nieoczyszczonymi ściekami poprzez modernizację istniejącej infrastruktury kanalizacyjnej, budowę przydomowych oczyszczalni ścieków,
- rozwój sieci kanalizacyjnej,
- utrzymanie dobrego stanu koryt rzecznych,
- ograniczenie strat wody związanych z przesyłem i poprawą zaopatrzenia ludności w wodę poprzez modernizację sieci wodociągowej,
- edukację oraz propagowanie postaw i zachowań motywujących ludność do oszczędzania wody.

5.4 Zasoby geologiczne

Złoża kopalin są naturalnym nagromadzeniem minerałów, skał oraz innych substancji, których wydobywanie może przynieść korzyść gospodarczą.

Obszar Gminy Przystajń znajduje się w części północno− zachodniej monokliny Śląsko− Krakowskiej. Charakteryzuje się ona monoklinalnym ułożeniem warstw starszego podłoża. Zapadają one łagodnie ku północnemu− wschodowi pod niewielkim kątem 1− 5°. Obszar budują następujące utwory geologiczne: jurajskie i czwartorzędowe.

Utwory jurajskie

Utwory jury dolnej – lias są najstarszymi skałami nawierconymi na obszarze gminy. Stanowią je tzw. warstwy łysieckie, wykształcone jako iły szare z muskowitem z przewarstwieniami drobnoziarnistych piaskowców oraz łupki. Tworzą one wychodnie w okolicach miejscowości Kuźnica Nowa, Siekierowizna i Ługi−Radły. Utwory jury środkowej– dogger reprezentują w spągu tzw. warstwy kościeliskie wykształcone w postaci piaskowców drobnoziarnistych oraz piasków luźnych o różnym ziarnie. Warstwy od siebie oddzielone są partiami ilastymi. Miąższość warstw kościeliskich jest rzędu ok. 40 m. Tworzą one wychodnie na południe od miejscowości Przystajń oraz w Podłężu Szlacheckim nad Liswartą. Bezpośrednio na warstwach kościeliskich zalega kompleks tzw. iłów rudonośnych doggeru dolnego.

Utwory czwartorzędowe

Utwory czwartorzędowe pokrywają znaczne części obszaru gminy. Miąższość ich jest zmienna i waha się w granicach od 1− 60 m, średnio wynosi kilkanaście metrów. Plejstocen– reprezentowany jest przez piaski i żwiry wodnolodowcowe, piaski i żwiry z głazami lodowcowymi oraz gliny zwałowe. W dolinie Liswarty występują piaski i żwiry teras akumulacyjnych, średnio i drobnoziarniste. Są one najmłodszymi osadami plejstocenu. Holocen – reprezentują piaski rzeczne, namuły, torfy oraz piaski wydmowe. Piaski rzeczne, namuły występują w dolinach współcześnie płynących rzek i potoków. Piaski wydmowe to utwory akumulacji dolinnej. Są one najczęściej drobnoziarniste i cechują się bardzo dobrym wysortowaniem oraz warstwowaniem krzyżowym. Nieliczne wydmy występują na południu gminy.

Na terenie Gminy Przystajń są udokumentowane następujące złoża kopalin:

Tabela 21 Złoża kopalin, znajdujące się na terenie Gminy Przystajń

Lp.	Nazwa złoża	Obszar	Kopalina główna	Zagospodarowanie	Powierzchnia złoża ha
1.	Borlocha I	Gm. Przystajń	piaski i żwiry	złoże zagospodarowane	1,490
2.	Kostrzyna III	Gm. Przystajń	surowce ilaste ceramiki budowalnej	złoże rozpoznane szczegółowo	0,115
3.	Krzepice−Panki (rej.)	Gm. Przystajń Gm. Krzepice	rudy żelaza	złoże skreślone z bilansu zasobów	99 999,990
4.	Kuleje	Gm. Przystajń	piaski i żwiry	złoże rozpoznane wstępnie	187,900
5.	Kuźnica Nowa	Gm. Przystajń	piaski i żwiry	eksploatacja złoża zaniechana	0,900
6.	Ługi−Radły	Gm. Przystajń	piaski i żwiry	eksploatacja złoża zaniechana	2,0045
7.	Pacanów 6	Gm. Przystajń Gm. Panki	piaski i żwiry	złoże zagospodarowane	0,7419
8	Panki (obsz.)	Gm. Przystajń	rudy żelaza	złoże skreślone z bilansu zasobów	417,000

Źródło: http://igs.pgi.gov.pl/

Rysunek 27 Obszary górnicze i złoża kopalin na terenie gminy
Źródło: http://geologia.pgi.gov.pl

5.4.1 Analiza SWOT

Tabela 22 Analiza SWOT dla komponentu zasoby geologiczne

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– złoża surowców na terenie gminy.	– tereny zdegradowane, – wyrobiska związane z eksploatacją kopalin.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
– racjonale korzystanie z zasobów geologicznych.	– nielegalna eksploatacja kopalin, – tereny zdegradowane.

Źródło: opracowanie własne

5.4.2 Kierunki działań

W zakresie ochrony zasobów kopalin główną potrzebą jest wykorzystanie zasobów surowców w granicach udokumentowania, a po zakończonej eksploatacji skuteczne zagospodarowanie

lub rekultywacja terenów. Obowiązki te ciążą na użytkowniku złoża, firmie posiadającej koncesję na eksploatację złoża.

W przypadku złóż nieeksploatowanych, które zostały udokumentowane, złoże zabezpiecza się jako zaplecze surowcowe.

Ochrona taka na szczeblu gminnym powinna polegać na uwzględnieniu tych terenów w studiach uwarunkowań i planach zagospodarowania przestrzennego w postaci zapisów uniemożliwiających zagospodarowanie tych terenów w sposób trwały, wykluczający potencjalną eksploatację surowców.

Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych jest przeprowadzana w zależności od charakteru wyrobiska w kierunku rolnym lub leśnym.

Obszary poeksploatacyjne należy sukcesywnie i na bieżąco w miarę możliwości finansowych poddawać procesom rekultywacji, rewitalizacji a jeśli to możliwe odtworzenia wartości środowiska naturalnego, by eksploatacja surowców mineralnych nie prowadziła do destrukcji zasobów glebowych i środowiskowych.

5.5 Gleby

Gleby charakteryzują się określonymi właściwościami fizycznymi, chemicznymi i biologicznymi kształtowanymi pod wpływem działania naturalnych procesów glebotwórczych oraz rolniczej i pozarolniczej działalności człowieka. Właściwości te znajdują się w stanie określonej równowagi, która może ulegać zmianom pod wpływem tej działalności. Nieprzemyślana działalność człowieka prowadzić może do całkowitej degradacji, bardzo często niemożliwej do usunięcia.

Na obszarze Gminy Przystajń występujące gleby w przeważającej większości wykształcone są w materiale czwartorzędowym zwałowym lub wodnolodowcowym. Mniejszość stanowią gleby powstałe ze skał jurajskich: iłów i piaskowców. Pod względem typologicznym większość gleb w obrębie wysoczyzny należy do typu bielicowego (pseudobielice), rzadziej do typu gleb brunatnych; lokalnie występują czarne ziemie. W dolinach rzek i strumieni wykształciły się gleby hydrogeniczne (mułowo−torfowe i torfowe). Pod względem składu mechanicznego, większość gleb wytworzonych jest z piasków o różnym stopniu zaglinienia, tj. od piasków luźnych i słabo gliniastych, poprzez piaski gliniaste lekkie, gliny oraz iły.

Tabela 23 Powierzchnia geodezyjna gminy według kierunków wykorzystania

Lp.	Wyszczególnienie	Powierzchnia ha	Procentowy udział
1.	powierzchnia ogółem	8 883	100%
2.	powierzchnia lądowa	8 848	100%
3.	użytki rolne razem	5 592	62,95%
4.	użytki rolne− grunty orne	3 934	44,29%
5.	użytki rolne− sady	10	0,11%
6.	użytki rolne− łąki trwałe	899	10,12%
7.	użytki rolne− pastwiska trwałe	498	5,61%
8.	użytki rolne− grunty rolne zabudowane	210	2,36%
9.	użytki rolne− grunty pod stawami	4	0,05%
10.	użytki rolne− grunty pod rowami	37	0,42%
11.	grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione razem	2 958	33,30%
12.	grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione− lasy	2 937	33,06%
13.	grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione− grunty zadrzewione i zakrzewione	21	0,24%
14.	grunty pod wodami razem	35	0,39%
15.	grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi	27	0,30%
16.	grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi	8	0,09%
17.	grunty zabudowane i zurbanizowane razem	262	2,95%
18.	grunty zabudowane i zurbanizowane− tereny mieszkaniowe	74	0,83%
19.	grunty zabudowane i zurbanizowane− tereny przemysłowe	14	0,16%
20.	grunty zabudowane i zurbanizowane− tereny inne zabudowane	22	0,25%
21.	grunty zabudowane i zurbanizowane− tereny zurbanizowane niezabudowane	3	0,03%
22.	grunty zabudowane i zurbanizowane− tereny rekreacji i wypoczynku	3	0,03%
23.	grunty zabudowane i zurbanizowane− tereny komunikacyjne− drogi	146	1,64%
24.	grunty rolne− nieużytki	33	0,37%
25.	tereny różne	3	0,03%

Źródło: opracowanie na podstawie Bank Danych Lokalnych

5.5.1 Rolnictwo

Swoją rolę w strukturze gospodarczej gminy odgrywa rolnictwo. Użytki rolne zajmują ok. 83% powierzchni Gminy Przystajń. Ogółem na terenie gminy funkcjonuje 458 gospodarstw rolnych (Narodowy Spis Rolny, 2020 r.)

Tabela 24 Struktura gospodarstw rolnych na terenie Gminy Przystajń

Lp.	Gospodarstwa rolne	Liczba	Procentowy udział
1.	ogółem	581	100%
2.	do 1 ha włącznie	4	0,69%
3.	1 – 5 ha	319	54,90%
4.	powyżej 5 ha	258	44,41%

Źródło: opracowanie na podstawie Bank Danych Lokalnych

Pod względem powierzchni najwięcej gospodarstw znajduje się w grupie 1– 5 ha – 319 gospodarstw, co stanowi ok. 54,90% ogółu gospodarstw. W strukturze zasiewów dominują zboża.

Tabela 25 Struktura głównych zasiewów

Lp.	Wyszczególnienie	Powierzchnia ha	Procentowy udział
1.	ogółem	3 292,08	100%
2.	zboża razem	2 963,90	90,03%
3.	zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	2 909,87	88,39%
4.	pszenica ozima (łącznie z orkiszem)	140,22	4,26%
5.	pszenica jara (łącznie z orkiszem)	9,49	0,29%
6.	żyto ozime	1 013,18	30,78%
7.	żyto jare	9,79	0,30%
8.	jęczmień ozimy	83,73	2,54%
9.	jęczmień jary	133,23	4,05%
10.	owies	303,24	9,21%
11.	pszenżyto ozime	726,74	22,08%
12.	pszenżyto jare	46,57	1,41%
13.	mieszanki zbożowe ozime	52,58	1,60%
14.	mieszanki zbożowe jare	391,10	11,88%
15.	kukurydza na ziarno	5,62	0,17%
16.	przemysłowe (rocznikowe)	9,48	0,29%
17.	strączkowe jadalne na suche ziarno razem	0,00	0,00%
18.	ziemniaki	480,75	5,49%
19.	rzepak i rzepik razem	478,18	5,46%
20.	warzywa gruntowe	240,00	2,74%
21.	międzyplony (poplony) jare	1 258,35	14,36%
22.	międzyplony (poplony) ozime	1 226,64	14,00%

Źródło: opracowanie na podstawie Bank Danych Lokalnych

5.5.2 Jakość gleb na terenie gminy

Program "Monitoring chemizmu gleb ornych Polski" stanowi element Państwowego Monitoringu Środowiska w zakresie jakości gleb i ziemi. Celem programu jest ocena stanu zanieczyszczenia i zmian właściwości gleb w wymiarze czasowym i przestrzennym. Obowiązek prowadzenia takich badań wynika z zapisów krajowych aktów prawnych m.in. Ustawy Prawo Ochrony Środowiska (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 647).

Monitoring chemizmu gleb ornych Polski jest realizowany od roku 1995. W 5 – letnich odstępach czasowych pobierane są próbki glebowe z 216 stałych punktów pomiarowo – kontrolnych, zlokalizowanych na gruntach ornych charakterystycznych dla pokrywy glebowej kraju. Na terenie Gminy Przystajń nie ma zlokalizowanego punktu pomiarowo – kontrolnego. Natomiast punkt pomiarowo− kontrolny nr 239 znajduje się na terenie powiatu kłobuckiego w miejscowości Więcki w Gminie Popów.

Charakterystyka gleb w punkcie pomiarowym nr 239

Położenie punktu:

Miejscowość: Więcki, Gmina Popów

Województwo: śląskie, powiat: kłobucki

Kompleks: 4 (żytni bardzo dobry (pszenny−żytni),

Typ: AP (gleby płowe),

Klasa bonitacyjna: III b

Gatunek gleby wg:

BN−78/9180−11: gpp (glina piaszczysta pylasta)

PTG 2008: gp (glina piaszczysta)

Analizując większość cech opisujących właściwości i jakość gleby nie doszło do istotnych zmian na przestrzeni 25 lat w porównaniu ze stanem wyjściowym. Badany profil wykazuje zróżnicowanie zasobności w przyswajalne formy składników nawozowych (fosfor, potas, magnez) wynikające z warunków naturalnych oraz stosowanego poziomu nawożenia. Nie wykazano pogorszenia wskaźników zasobności gleb w P, K i Mg. Analiza danych z lat 1995 – 2015 wskazuje na postępujący proces zmniejszania się zawartości kationów zasadowych w rolniczo użytkowanych glebach Polski (spadek jest obserwowany dla potasu, wapnia, sodu). Wyniki pomiarów zawartości wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych w poszczególnych latach nie wskazują na wzrost zawartości sumy tych związków na przestrzeni ostatnich 20 lat. W przypadku żadnego z analizowanych pierwiastków śladowych nie zaobserwowano w 2015 r. przekroczenia wartości dopuszczalnych. Ponadto nie

zaobserwowano trendu akumulacji w warstwie powierzchniowej gleb obszarów użytkowanych rolniczo.

W latach 2022− 2024 Okręgowa Stacja Chemiczno− Rolnicza z siedzibą w Gliwicach prowadziła badania odczynu i zasobności gleb w makroelementy oraz zasobności gleb w mikroelementy na terenie Gminy Przystajń.

Tabela 26 Zestawienie odczynu gleb na terenie Gminy Przystajń w latach 2022− 2024

Rodzaj użytku	Powierzchnia przebadana [ha]	Ilość próbek	Kategoria agronomiczna gleby					Odczyn PH					Potrzeby wapnowania				
			bardzo lekka	lekka	średnia	ciężka	organiczna	bardzo kwaśny	kwaśny	lekko kwaśny	obojętny	zasadowy	konieczne	potrzebne	wskazane	ograniczone	zbędne
Grunty orne	304,75	230	11	165	43	9	2	71	69	66	23	1	80	35	36	32	47
		100,00%	5%	72%	19%	4%	1%	31%	30%	29%	10%	0%	35%	15%	16%	14%	20%
Użytki zielone	35,74	57	2	45	9	1	0	23	19	12	3	0	23	7	12	7	8
		100,00%	4%	79%	16%	2%	0%	40%	33%	21%	5%	0%	40%	12%	21%	12%	14%
Użytki rolne	340,49	287	13	210	52	10	2	94	88	78	26	1	103	42	48	39	55
		100,00%	5%	73%	18%	3%	1%	33%	31%	27%	9%	0%	36%	15%	17%	14%	19%

Źródło: Okręgowa Stacja Chemiczno− Rolnicza z siedzibą w Gliwicach

Tabela 27 Zestawienie zasobności gleb w makroelementy na terenie Gminy Przystajń w latach 2022− 2024

Rodzaj użytku	Ilość próbek	Zawartość fosforu					Zawartość potasu					Zawartość magnezu				
		bardzo niska	niska	średnia	wysoka	bardzo wysoka	bardzo niska	niska	średnia	wysoka	bardzo wysoka	bardzo niska	niska	średnia	wysoka	bardzo wysoka
Grunty orne	18	37	30	25	21	70	37	15	5	4	26	27	29	26	23	18
	14%	28%	23%	19%	16%	53%	28%	11%	4%	3%	20%	21%	22%	20%	18%	14%
Użytki zielone	33	13	11	5	2	2	23	2	7	0	1	4	7	11	7	4
	100,00%	39%	33%	15%	6%	6%	70%	6%	21%	0%	3%	12%	21%	33%	21%	12%
Użytki rolne	164	31	48	35	27	23	93	39	22	5	5	30	34	40	33	27
	100,00%	19%	29%	21%	16%	14%	57%	24%	13%	3%	3%	18%	21%	24%	20%	16%

Źródło: Okręgowa Stacja Chemiczno− Rolnicza z siedzibą w Gliwicach

Do głównych czynników powodujących degradację chemiczną gleb zalicza się:

- nadmierną zawartość metali ciężkich takich jak: kadm, miedź, nikiel oraz innych substancji chemicznych, np. ropopochodnych,
- zasolenie,
- nadmierną alkalizację,
- zakwaszenie przez związki siarki i azotu,
- skażenie radioaktywne,
- nieszczelne zbiorniki bezodpływowe na nieczystości ciekłe,
- nieprawidłowo prowadzone zabiegi związane z nawożeniem gleb.

5.5.3 Analiza SWOT

Tabela 28 Analiza SWOT dla komponentu gleby

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– zróżnicowanie zasobności glebowej gminy, – użytki rolne stanowiące 83% powierzchni gminy, – rosnąca świadomość ekologiczna rolników.	– zanieczyszczenie gleb pochodzące z emisji antropogenicznej, – zanieczyszczenie gleb pochodzące z emisji ze środków transportu, – zakwaszenie gleb.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
– racjonalna gospodarka odpadami, – rozwój ekologicznego rolnictwa.	– erozja powierzchniowa gleb, – rozwój transportu, – niewłaściwe stosowanie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin.

Źródło: opracowanie własne

5.5.4 Kierunki działań w celu polepszenia jakości gleb

Spośród wszystkich elementów środowiska, gleba potrzebuje najwięcej czasu na samooczyszczenie. Zanieczyszczenie gleb utrzymuje się niekiedy nawet do kilkuset lat. Wiele zanieczyszczeń (np. takich, jak metale ciężkie) posiada charakter trwały, a przedostając się do środowiska, oddziałuje na nie w sposób niekorzystny przez bardzo długi czas.
W celu ochrony gleb powinny zostać podjęte działania, polegające na:

- racjonalnym użytkowaniu gleb,
- wapniowaniu gleb,
- odpowiednim stosowaniu nawozów i środków ochrony roślin,

- zapobieganiu erozji powierzchniowej gleb,
- prowadzeniu monitoringu jakości gleb,
- edukacji ekologicznej w zakresie szkodliwego wpływu nawozów sztucznych i środków ochrony roślin,
- prowadzeniu racjonalnej gospodarki odpadami.

5.6 Gospodarka odpadami

Gmina Przystajń jest zobowiązana do wypełniania zadań w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi wynikającymi m.in. z ustawy o odpadach (t.j. Dz. U. 2023 r. poz. 1587) ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t.j. Dz. U. 2024 r. poz. 399) oraz rozporządzeń wykonawczych, jak i wykonywania zadań publicznych o charakterze gminnym.
Gmina pełni rolę nadrzędną w systemie gospodarowania odpadami komunalnymi poprzez prowadzenie działań organizacyjnych, inwestycyjnych, nadzorczych oraz informacyjnych. Ponadto, powinna stworzyć warunki do wykonywania prac związanych z utrzymywaniem czystości i porządku na swoim terenie poprzez zbudowanie nowoczesnego, kompleksowego (obejmującego wszystkich mieszkańców i wszystkie strumienie odpadów komunalnych) systemu opartego o selektywne zbieranie odpadów komunalnych, zapewniającego osiągnięcie wymaganych prawem poziomów recyklingu i redukcji składowania odpadów.
Uchwała Nr 735/17/VII/2024 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 24 lipca 2024 r. przyjęła „Plan gospodarki odpadami dla województwa śląskiego na lata 2023−2028".

W związku z ustawą o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2019 poz. 1579) zniesiony został obowiązek regionalizacji. Od września 2019 roku przetwarzanie wybranych rodzajów odpadów komunalnych wytworzonych na terenie województwa śląskiego mogło odbywać się poza granicami jego terenu.
Zgodnie z ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t.j. Dz. U. 2024 r. poz. 399), gminy są zobowiązane do objęcia wszystkich właścicieli nieruchomości na terenie gminy systemem gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym nadzorują również gospodarowanie tego rodzaju odpadami. Zadania te mogą być również wykonywane przez związek międzygminny.

5.6.1 Odpady komunalne

Po nowelizacji ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach mieszkańcy płacą opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi, tzw. podatek śmieciowy, natomiast gmina

gospodaruje środkami z pobieranych od mieszkańców opłat za odpady, egzekwując jednocześnie od wybranych w drodze przetargu firm odpowiednią jakość usług.

Usługę organizowania odbierania odpadów komunalnych od wszystkich właścicieli nieruchomości zamieszkałych i niezamieszkałych w Gminie Przystajń świadczy „Zakład oczyszczalnia Miasta Zbigniew Strach*”*. Na terenie Gminy Przystajń nie ma możliwości przetwarzania odpadów komunalnych. Zmieszane odpady komunalne i segregowane są odbierane przez Zakład oczyszczalnia Miasta Zbigniew Strach*”*. Odebrane odpady zmieszane zostają zaś skierowane do regionalnych instalacji.

Na terenie Gminy Przystajń w Przystajni ul. Targowa 18A jest zlokalizowany Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych. Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów został utworzony w miejscu zapewniającym dostęp wszystkim mieszkańcom gminy. Na terenie PSZOK są zbierane następujące odpady komunalne: papier, metale, tworzywa sztuczne, odpady opakowaniowe wielomateriałowe, szkło, zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne, bioodpady, przeterminowane leki, zużyte baterie i akumulatory, świetlówki, chemikalia, bioodpady, zużyta odzież i tekstylia, popiół i żużel paleniskowy, odpady budowlane i rozbiórkowe do 400 kg na nieruchomość na rok, meble i inne odpady wielkogabarytowe do 200 kg na nieruchomość na rok, z użyte opony z samochodów osobowych i pojazdów jednośladowych do 60 kg na nieruchomość na rok.

Zasady postępowania z odpadami komunalnymi określone zostały w regulaminie utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Przystajń.

Odpady komunalne, w zależności od złożonej deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi odbierane są z nieruchomości w postaci zmieszanej oraz selektywnej. Właściciele nieruchomości w roku 2024 zobowiązani byli do prowadzenia selektywnego zbierania następujących rodzajów odpadów komunalnych:

1) papier,
2) metale,
3) tworzywa sztuczne,
4) odpady opakowaniowe wielomateriałowe,
5) szkło,
6) bioodpady,
7) popiół i żużel paleniskowy,
8) odpady niebezpieczne,

9) przeterminowane leki i chemikalia,
10) odpady niekwalifikujące się do odpadów medycznych powstałych w gospodarstwie domowym w wyniku przyjmowania produktów leczniczych w formie iniekcji i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi, w szczególności igieł i strzykawek
11) zużyte baterie i akumulatory,
12) zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny,
13) meble i inne odpady wielkogabarytowe,
14) odpady budowlane i rozbiórkowe,
15) zużyte opony.

5.6.2 Analiza gospodarki odpadami na terenie Gminy Przystajń

Każdego roku gmina przeprowadza analizę stanu gospodarki odpadami komunalnymi na swoim terenie zgodnie z art. 3 ust. 2 pkt 10 oraz art. 9tb ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 399).

Tabela 29 Ilość odpadów odebranych z terenu gminy latach 2021 – 2024

Rodzaj odpadu	Ilość odpadów [Mg]			
	2021	2022	2023	2024
15 01 01 Opakowania z papieru i tektury	42,61	32,07	38,83	56,26
15 01 02 Opakowania z tworzyw sztucznych	72,82	110,95	107,91	98,62
15 01 06 Zmieszane odpady opakowaniowe	12,36	9,04	7,86	3,14
15 01 07 Opakowania ze szkła	116,84	116,74	107,71	122,20
16 01 03 Zużyte opony	20,32	11,76	14,30	17,42
17 01 01 Odpady betonu oraz gruz betonowy z rozbiórek i remontów	3,90	16,90	0,00	6,50
17 01 07 Zmieszane odpady z betonu, gruzu ceglanego, odpadowych materiałów ceramicznych i elementów wyposażenia inne niż wymienione w 17 01 06	41,62	9,48	0,00	54,54
17 02 02 Szkło	7,44	0,00	0,00	0,00

17 09 04 Zmieszane odpady budowy, remontów i demontażu inne niż wymienione w 17 09 01, 17 09 02 i 17 09 03	0,00	2,22	0,00	0,00
17 06 04 Materiały izolacyjne inne niż wymienione w 17 06 01 i 07 06 03	0,24	0,00		0,00
17 03 80 Odpadowa papa	17,10	16,58	0,00	16,86
17 09 04 Zmieszane odpady z budowy, remontów i demontażu inne niż wymienione w 17 09 01, 17 09 02 i 17 09 03	16,08	0,00	0,00	1,56
19 01 21* Lampy fluorescencyjne i inne odpady zawierające rtęć	0,13	0,06	0,01	0,01
20 01 23* Urządzenia zawierające freony	7,16	3,63	0,97	0,96
20 01 28 Farby, tusze, farby drukarskie, kleje, lepiszcze i żywice inne niż wymienione w 20 01 27	2,13	1,56	2,51	2,92
20 01 31 Leki cytotoksyczne i cytostatyczne	0,00	0,02	0,33	0,12
20 01 32 Leki inne niż wymienione w 20 01 31	0,08	0,00	0,00	0,00
20 01 34 Baterie i akumulatory inne niż wymienione w 20 01 33	0,07	0,00	0,00	0,03
20 01 35* Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21 i 20 01 23 zawierające niebezpieczne składniki	6,08	3,16	0,42	0,67
20 01 36 Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21, 20 01 23 i 20 01 35	6,53	3,61	1,74	1,46
21 01 39 Tworzywa sztuczne	23,76	0,00	0,00	0,00

19 01 99 ex Popiół z gospodarstw domowych	0,00	250,44	263,20	268,47
20 01 99 Inne niewymienione frakcje zbierane w sposób selektywny	239,18	0,00	0,00	0,00
20 02 01 Odpady ulegające biodegradacji	96,66	81,30	125,74	111,06
20 03 01 Niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne	846,06	977,15	1 035,14	1 048,82
20 03 07 Odpady wielkogabarytowe	124,85	80,59	74,87	115,79
Suma	**1 704,00**	**1 727,25**	**1 781,54**	**1 927,40**

Źródło: „Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Przystajń za rok 2021, 2022, 2023, 2024"

Na podstawie przedstawionych danych można stwierdzić, że na koniec 2024 roku ilość odebranych zmieszanych odpadów komunalnych uległa znacznym zmianom w stosunku do lat poprzednich.

Celem zorganizowanego przez Gminę Przystajń systemu gospodarki odpadami komunalnymi jest osiągnięcie odpowiednich poziomów recyklingu, przygotowanie do ponownego użycia i odzysku innymi metodami oraz ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania. Poniżej zestawienie poziomów recyklingu wymaganych i osiągniętych przez Gminę Przystajń.

Tabela 30 Osiągnięte poziomy recyklingu, przygotowania do ponownego użycia

Odpady komunale	**Poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia [%]**			
	2021	**2022**	**2023**	**2024**
Wymagany[1)]	20	25	35	45
Osiągnięty[2)]	20,48	25,02	22,52	35,07

Źródło: „Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Przystajń za rok 2021, 2022, 2023, 2024"

5.6.3 Odpady zawierające azbest

Odpady zawierające azbest należą do odpadów niebezpiecznych. Stanowią poważny problem dla zdrowia ludzi i stanu środowiska. Włókna respirabilne azbestu są na tyle niewielkie, że mogą przeniknąć głęboko do płuc, co stanowi ryzyko poważnych chorób układu oddechowego. Włókna respirabilne azbestu powstają na skutek działań mechanicznych.

W dniu 14 lipca 2009 r. Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej podjęła uchwałę w sprawie przyjęcia „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032", w którym jako główny cel wskazano konieczność usunięcia azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu kraju do 2032 r. Gmina Przystajń posiada opracowany „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Przystajń". W ramach opracowania dokumentu przeprowadzono inwentaryzację wyrobów azbestowych na terenie gminy.

Tabela 31 Ilość azbestu na terenie Gminy Przystajń

Nazwa	Razem	Osoby fizyczne	Osoby prawne
	[kg]		
Zinwentaryzowane	2 458 067	2 421 843	36 224
Unieszkodliwione	1 075 820	1 075 820	0
Pozostałe do unieszkodliwienia	1 382 247	1 346 023	36 224

Źródło: www.bazaazbestowa.gov.pl

5.6.4 Istniejące instalacje do odzysku i unieszkodliwiania odpadów

Na terenie Gminy Przystajń nie funkcjonuje żadne składowisko odpadów.

Zgodnie z przepisami prawa, wszystkie odebrane niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne należy przekazać do instalacji komunalnych. Instalacje te znajdują się na liście prowadzonej przez marszałka województwa w Biuletynie Informacji Publicznej zgodnie z art. 38b ustawy o odpadach.

Tabela 32 Lista instalacji komunalnych do mechaniczno−biologicznego przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych funkcjonujących na terenie województwa śląskiego

Lp.	Nazwa i adres podmiotu zarządzającego	Adres instalacji
1	Częstochowskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. Sobuczyna, ul. Konwaliowa 1, 42−263 Wrzosowa	ul. Konwaliowa 1, 42−263 Wrzosowa
2	PZOM STRACH Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k. ul. Przemysłowa 7, 42−274 Konopiska	ul. Przemysłowa 7, 42−274 Konopiska
3	Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. ul. Podmiejska 53, 42−400 Zawiercie	ul. Podmiejska, 42−400 Zawiercie
4	ALBA Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. ul. Starocmentarna 2, 41−300 Dąbrowa Górnicza	ul. Główna 144A, 42−530 Dąbrowa Górnicza
5	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. ul. Lecha 10, 41−800 Zabrze	ul. Cmentarna 19F, 41−800 Zabrze
6	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. ul. Obroki 140, 40−833 Katowice	ul. Milowicka 7a, 40−312 Katowice
7	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami Sp. z o.o. ul. Grenadierów 21, 41− 216 Sosnowiec	ul. Grenadierów, 41−200 Sosnowiec
8	PTS ALBA Sp. z o.o. ul. Bytkowska 15, 41−503 Chorzów	ul. Brzezińska, 41−503 Chorzów
9	Śląskie Centrum Recyklingu Sp. z o.o. ul. Kaszubska 2, 44−100 Gliwice	ul. Rybnicka, 44−100 Gliwice
10	BM Recykling Sp. z o.o. ul. Tkacka 30, 34−120 Andrychów	ul. Konopnickiej 11, 41−100 Siemianowice Śląskie
11	PPHU KOMART Sp. z o.o. ul. Szpitalna 7, 44−194 Knurów	ul. Szybowa 44, 44−194 Knurów
12	COFINCO POLAND Sp. z o.o. ul. Graniczna 29, 40−017 Katowice	ul. Dębina 36, 44−335 Jastrzębie−Zdrój
13	Zakład Gospodarki Odpadami S.A. w Bielsku−Białej ul. Krakowska 315 d, 43−300 Bielsko−Biała	ul. Krakowska 315d, 43−300 Bielsko Biała
14	MASTER − Odpady i Energia Sp. z o.o. ul. Lokalna 11, 43−100 Tychy	ul. Lokalna 11, 43−100 Tychy
15	SEGO Sp. z o.o. ul. Oskara Kolberga 65, 44−251 Rybnik	ul. Oskara Kolberga 65, 44−251 Rybnik
16	Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych „EMPOL” Sp. z o.o. os. Rzeka 133, 34−451 Tylmanowa	ul. Rybnicka 125, 47−400 Racibórz
17	BESKID ŻYWIEC Sp. z o.o. ul. Kabaty 2, 34−300 Żywiec	ul. Kabaty 2, 34−300 Żywiec

Źródło: Program ochrony środowiska dla województwa śląskiego

Tabela 33 Lista instalacji komunalnych służących do składowania odpadów powstałych w procesie mechaniczno−biologicznego przetwarzania niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych oraz pozostałości z przetworzenia tych odpadów funkcjonujących na terenie województwa śląskiego

Lp.	Nazwa i adres podmiotu zarządzającego	Adres instalacji
1	MASTER − Odpady i Energia Sp. z o.o. ul. Lokalna 11, 43−100 Tychy	ul. Serdeczna 100, 43−100 Tychy
2	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. ul. Obroki 140, 40−833 Katowice	ul. Żwirowa, Katowice
3	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Świętochłowicach Sp. z o.o., ul. Łagiewnicka 76, 41−608 Świętochłowice	ul. Wojska Polskiego, Świętochłowice
4	Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. ul. Podmiejska 53, 42−400 Zawiercie	ul. Podmiejska, 42−400 Zawiercie
5	Zakład Gospodarki Odpadami S.A. w Bielsku−Białej ul. Krakowska 315 d, 43−300 Bielsko−Biała	ul. Krakowska 315d, Bielsko Biała
6	Hossa Sp. z o.o. ul. Hotelowa 12, 44−213 Rybnik	ul. Oskara Kolberga 67, Rybnik
7	Raciborskie Centrum Recyklingu R3 Racibórz Sp. z o.o. ul. Rybnicka 125, 47−400 Racibórz	ul. Rybnicka 125, Racibórz
8	Przedsiębiorstwo Wodociągowo−Kanalizacyjne „Górna Odra” Sp. z o.o. ul. Parkowa 1, 47−451 Tworków	ul. Dworcowa, 47−451 Tworków
9	Bytomskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. ul. T. Kościuszki 11, 41−902 Bytom	ul. Jana Pawła II 10, 41−902 Bytom

Źródło: Program ochrony środowiska dla województwa śląskiego

5.6.5 Analiza SWOT

Tabela 34 Analiza SWOT dla komponentu gospodarka odpadami

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– wdrożony i sprawnie działający system gospodarki odpadami komunalnymi, – system zbierania i odbioru odpadów dostosowany do rozwiązań technologicznych, – wzrost selektywnej zbiórki odpadów, – Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK).	– spalanie odpadów w paleniskach domowych, – niska świadomość ekologiczna społeczeństwa w zakresie gospodarowania odpadami, – nieosiągniecie wymaganych poziomów recyklingu w 2023 r. i 2024 r., – wyroby azbestowe na terenie gminy.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
– zmniejszająca się liczba odpadów, wprowadzanych do środowiska w sposób niekontrolowany, – wzrost zebranych odpadów segregowanych	– emisja zanieczyszczeń do powietrza ze spalania odpadów, – wzrastająca liczba odpadów na skutek konsumpcyjnego stylu życia, – nieosiągnięcie wymaganych poziomów recyklingu.

Źródło: opracowanie własne

5.6.6 Kierunki działań w celu racjonalnej gospodarki odpadami

Wzrastający od lat konsumpcyjny styl życia społeczeństwa przyczynia się do stopniowego wzrostu jednostkowego wskaźnika wytwarzania odpadów w przeliczeniu na mieszkańca. Usprawnienie wdrożonego systemu gospodarowania odpadami powinno przyczynić się do stopniowego wzrostu ilości odpadów komunalnych zbieranych w sposób selektywny, jak również do wzrostu poziomu odzysku i recyklingu odpadów.

Prawidłowa gospodarka odpadami powinna być prowadzona w oparciu o systematyczne usprawnienia polegające na:

- minimalizowaniu wytwarzanych odpadów,
- edukacji społeczeństwa w zakresie racjonalnego gospodarowania odpadami,
- wzrostu poziomu recyklingu odzysku i przygotowania do ponownego użytkowania,
- wzroście selektywnej zbiórki odpadów,
- redukcji ilości odpadów ulegających biodegradacji kierowanych do składowania,

- dążeniu do rozwoju technologicznego instalacji do zagospodarowania odpadów.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 15 grudnia 2017 r. sprawie poziomów ograniczenia składowania masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji (Dz. U. z 2017 r. poz. 2412) określało poziomy ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania, które gmina była obowiązana osiągnąć w poszczególnych latach do 16 lipca 2020 r.
Zgodnie z ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 399) zostały określone obowiązkowe do osiągnięcia poziomy przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych oraz nieprzekraczalnego poziomu składowania.

Tabela 35 Poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych użycia [%]

Rok	2025	2026	2027	2028
Poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych w wysokości % wagowo[1)]	55	56	57	58

[1)] Poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych oblicza się jako stosunek masy odpadów komunalnych przygotowanych do ponownego użycia i poddanych recyklingowi do masy wytworzonych odpadów komunalnych
Źródło: Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 399)

Gminy są obowiązane nie przekraczać poziomu składowania w wysokości 30% wagowa w latach 2025− 2029.

5.7 Oddziaływanie pól elektromagnetycznych

Zasady ochrony środowiska przed polami elektromagnetycznymi reguluje ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 647). Zgodnie z zapisem ustawy (art. 121), ochrona przed polami elektromagnetycznymi polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu środowiska poprzez utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach oraz zmniejszanie poziomów pól elektromagnetycznych co najmniej do dopuszczalnych, gdy poziomy te nie są dotrzymane.
Dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową określane są przez dopuszczalne wartości parametrów fizycznych (składowa elektryczna, składowa magnetyczna), które charakteryzują oddziaływanie pól elektromagnetycznych na środowisko dla częstotliwości pól elektromagnetycznych 50 Hz. Wartość graniczna natężenia składowej elektrycznej elektromagnetycznego promieniowania o częstotliwości 50 Hz, wg rozporządzenia dla tego typu obszarów wynosi 1 kV/m. Z kolei dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych dla miejsc dostępnych dla ludności

charakteryzowane są przez dopuszczalne wartości parametrów fizycznych (składowa elektryczna, składowa magnetyczna, gęstość mocy), ustalone dla 7 zakresów częstotliwości pól elektromagnetycznych (w przedziale od 0 MHz do 300 GHz).

Tabela 36 Dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych dla poszczególnych parametrów fizycznych w miejscach dostępnych dla ludności

Parametr fizyczny / Zakres częstotliwości pola elektromagnetycznego	Składowa elektryczna	Składowa magnetyczna	Gęstość mocy
0 Hz	10 kV/m	2 500 A/m	–
Od 0 Hz do 0,5 Hz	–	2 500 A/m	–
Od 0,5 Hz do 50 Hz	10 kV/m	60 A/m	–
Od o,o5 kHz do 1 kHz	–	3/f A/m	–
Od 0,001 MHz do 3 MHz	20 V/m	3 A/m	–
Od 3 MHz do 300 MHz	7 V/m	–	–
Od 300 MHz do 300 GHz	7 V/m	–	0,1 W/m^2

Źródło: Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 17 grudnia 2019 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. z 2019 r., poz. 2448)

Źródłami emisji promieniowania elektromagnetycznego są m.in. linie elektroenergetyczne, stacje transformatorowe, instalacje radiokomunikacyjne, tj. stacje bazowe telefonii komórkowej, stacje radiowe, telewizyjne, radionawigacyjne.

5.7.1 Źródła promieniowania na terenie Gminy Przystajń

Na terenie województwa śląskiego układ elektroenergetyczny w znacznej mierze stanowią źródła energii i napowietrzne linie przesyłowe.

Na terenie Gminy Przystajń istnieje szereg źródeł promieniowania elektromagnetycznego pochodzącego z urządzeń i instalacji energetycznych. Rozbudowany układ elektroenergetyczny tworzą:

- linie napowietrzne i kablowe średniego napięcia (SN),
- linie napowietrzne i kablowe niskiego napięcia (nN),
- stacje transformatorowe SN/nN, rozdzielnie SN,
- infrastruktura teletechniczna (kable teletechniczne ziemne, kanalizacja teletechniczna, światłowody).

Tabela 37 Charakterystyka stacji bazowych na terenie Gminy Przystajń

Lp.	Miejscowość	Lokalizacja	Operator	Data ważności decyzji
1.	Przystajń	Bór 17, 1000/4	T−Mobile Polska S.A.	28.02.2034
2.	Przystajń	ul. Częstochowska 34	P4 Sp. z o.o.	-
3.	Bór Zajaciński	Dz. nr ewid. 499/2	P4 Sp. z o.o.	-

Źródło: https://bip.uke.gov.pl/

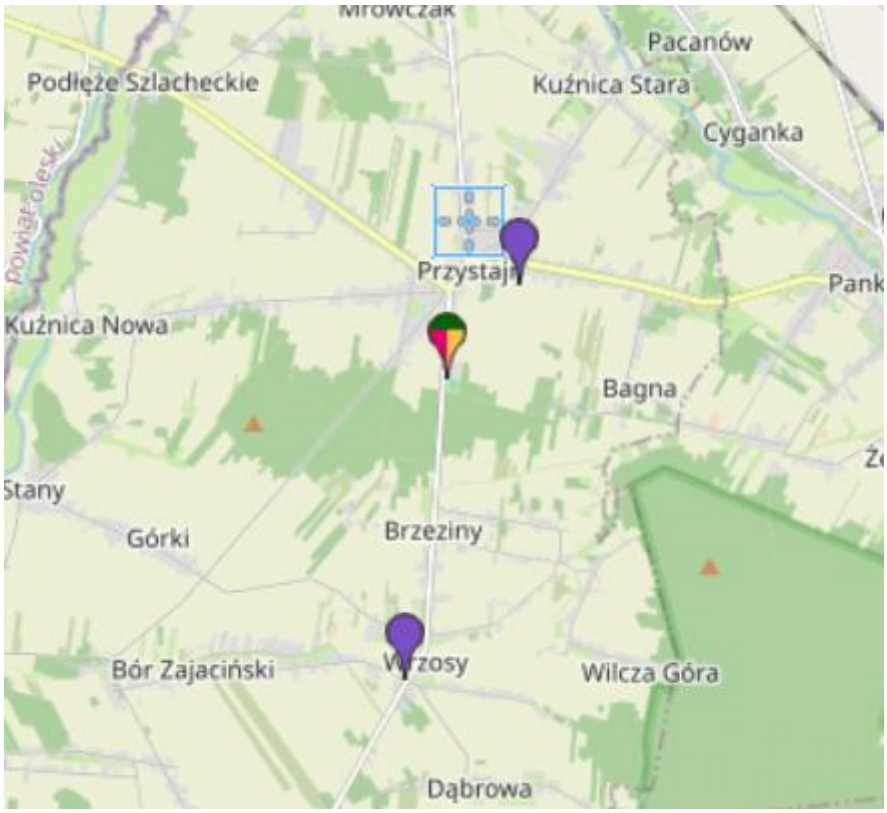

Rysunek 28 Lokalizacja stacji telefonii komórkowych
Źródło: http://www.btsearch.pl

Badania poziomu promieniowania elektromagnetycznego prowadzi Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. W roku 2022− 2025 na terenie gminy Przystajń przeprowadzono 1 pomiar okresowy (monitoringowy) promieniowania elektromagnetycznego (PEM), w punkcie zlokalizowanym w miejscowości Przystajń w rejonie ulicy Nowej (współrzędne punktu w układzie WGS84, X: 18.686889, Y: 50.880811). Średni poziom składowej elektrycznej promieniowania elektromagnetycznego w trakcie półgodzinnego badania wyniósł 1,0 V/m. Analiza przeprowadzonego pomiaru monitoringowego nie wykazała przekroczenia dolnej granicy wartości dopuszczalnej poziomów PEM, dla badanego zakresu częstotliwości, wynoszącej 28 V/m, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 17 grudnia 2019 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. z 2019 r. poz. 2448).

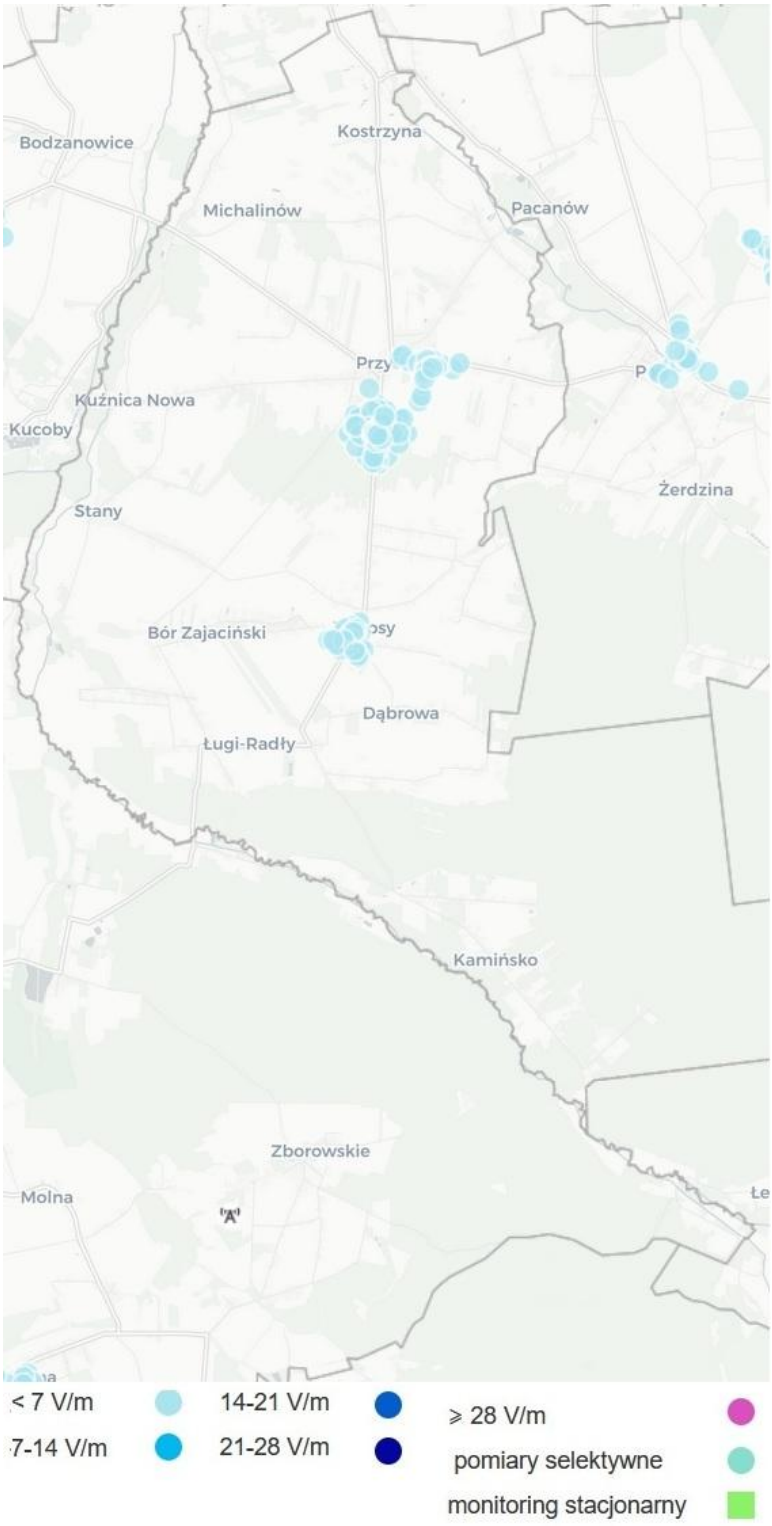

Rysunek 29 Wyniki pomiarów PEM do 2025 r.
Źródło: https://si2pem.gov.pl/

5.7.2 Analiza SWOT

Tabela 38 Analiza SWOT dla komponentu oddziaływanie pól elektromagnetycznych

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– źródła promieniowania pól elektromagnetycznych są zidentyfikowane, – modernizacja napowietrznych linii elektroenergetycznych, – brak przekroczeń natężeń pól elektromagnetycznych.	– niepokoje społeczne związane z lokalizacją stacji bazowych telefonii komórkowych, – istniejące źródła promieniowania elektromagnetycznego.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
– ochrona terenów dostępnych dla ludności w ramach np. MPZP, – monitoring umożliwiający wykrycie ponadnormatywnego promieniowania	– rozwój technologii, stale rozbudowywana infrastruktura, większa liczba urządzeń, – wzrost natężeń promieniowania elektromagnetycznego.

Źródło: opracowanie własne

5.7.3 Kierunki działań przeciwdziałania promieniowania elektromagnetycznego

Na terenie Gminy Przystajń nie stwierdzono zagrożenia negatywnymi skutkami promieniowania elektromagnetycznego. Jednak rozwijająca się struktura telekomunikacyjna jest bezpośrednio związana z budową nowych instalacji antenowych, uruchamianiem nowych nadajników, które powodują potencjalny wzrost wartości promieniowania.

Ochrona przed negatywnymi skutkami promieniowania elektromagnetycznego powinna obejmować:

- bezpieczeństwo planowania, rozbudowy i modernizacji infrastruktury teleinformatycznej,
- identyfikację źródeł promieniowania pól elektromagnetycznych,
- regularne pomiary PEM,
- prowadzenie monitoringu w celu utrzymania poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych.

5.8 Zasoby przyrodnicze

5.8.1 Obszary leśne

Ogólna powierzchnia lasów na terenie Gminy Przystajń według danych BDL na dzień 31.12.2023 r. wynosiła 2 905,25 ha. Lasy publiczne Skarbu Państwa stanowią ok. 2 182,28 ha. Obszary leśne na terenie gminy nie są skupione w jednym dużym kompleksie leśnym. Lasy zajmują 1/3 powierzchni gminy.

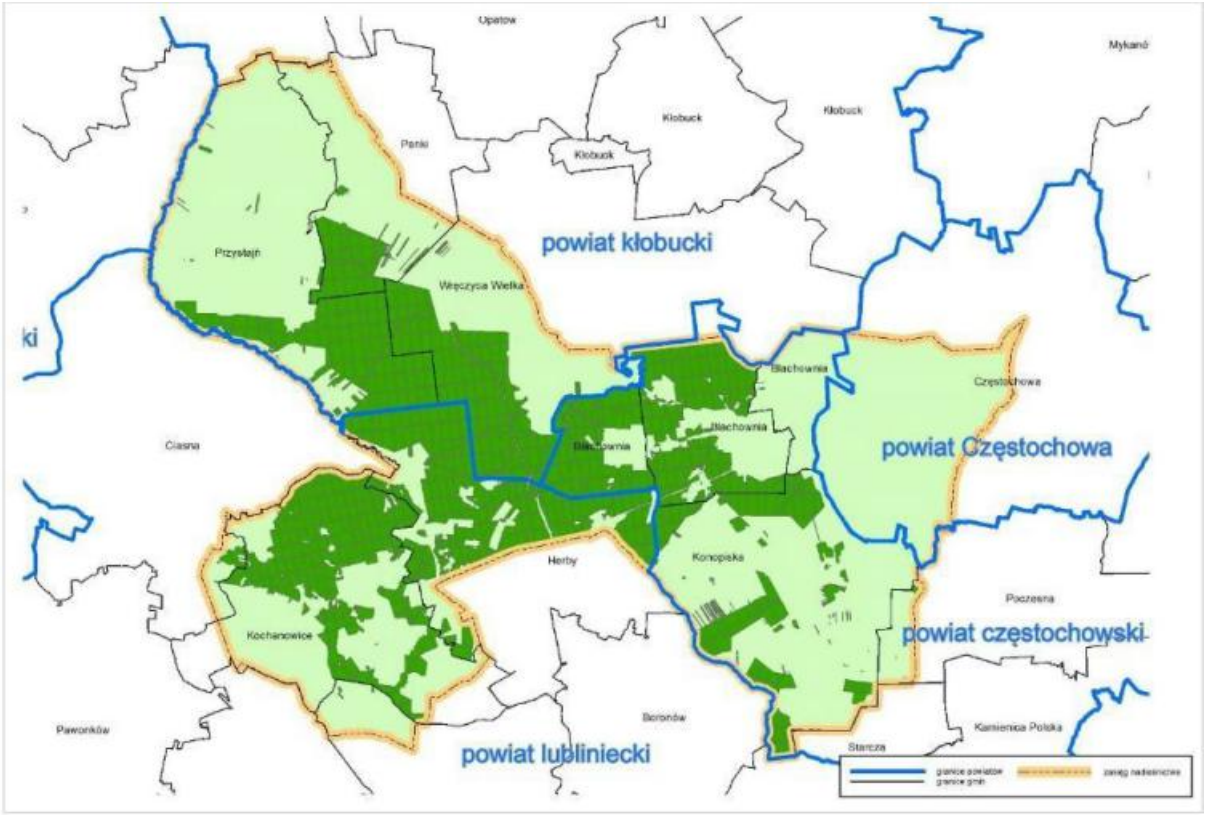

Rysunek 30 Lasy Nadleśnictwa Herby

Źródło: „Plan urządzania lasu na okres gospodarczy od 1 stycznia 2017 r. do 31 grudnia 2026r." – Nadleśnictwo Herby

Lesistość gminy (około 32,7%), jest wyższa od średniej krajowej oraz województwa śląskiego. Na terenie Gminy Przystajń znajdują się lasy zarządzane przez Nadleśnictwo Herby. Na terenie gminy znajdują się częściowo trzy leśnictwa: Kuleje, Łebki i Połamaniec. Struktura gatunkowa w drzewostanach na terenie gminy kształtuje się następująco: sosna 74,25%, dąb 12,38 %, brzoza 7,09 %, modrzew 2,89%, buk 1,8% oraz niewielki udział świerka i olszy.

W latach 2017− 2025 Nadleśnictwo Herby przeprowadzało:

- czyszczenia późne− 131,90 ha,
- czyszczenia wczesne− 78,43 ha,
- rębnie zupełne− 134,70 ha,

- rębnie złożone− 59,64 ha,
- odnowienia na powierzchni− 149,46 ha,
- zabiegi pielęgnacyjne− 21,23 ha,
- poprawki− 0,00 ha,
- trzebież późna pozytywna− 333,63 ha,
- trzebież wczesna pozytywna− 3351,29 ha.

5.8.2 Ochrona przyrody i krajobrazu

Na terenie gminy Przystajń występują wielkopowierzchniowe formy ochrony przyrody.
Południowa część gminy znajduje się na terenie utworzonego rozporządzeniem nr 28/98 Wojewody Częstochowskiego z 21 grudnia 1998 r. Parku Krajobrazowego „Lasy nad Górną Liswartą".
Park Krajobrazowy „Lasy nad Górną Liswartą" zajmuje łączną powierzchnię: 50.746 ha, w tym: park krajobrazowy − 38.701 ha, otulina parku− 12.045 ha.
Lasy zajmują ok. 57% ogólnej powierzchni Parku, stanowią podstawowy rodzaj roślinności.
Przeważają tu lasy sosnowe z udziałem świerka pospolitego. Ponadto występują tu również fragmenty lasu bukowego oraz grupy drzew olszy, dębu, jesionu.
Obok zbiorowisk leśnych znaczną część obszaru zajmują łąki i pastwiska położone w dolinach rzeki potoków. Występuje tu więc roślinność wodno−bagienna, torfowiskowa i łąkowa i rzadki zespół turzycy błotnej.
Na pozostałych obszarach spotykane są również interesujące gatunki górskie: liczydło górskie, ciemiężyca zielona, przetacznik górski i inne. Na terenie Parku obfituje w wiele cennych, wiekowych egzemplarzy pomników przyrody ożywionej, jak również spotkać można tu pomniki przyrody nieożywionej.
Ogółem na terenie Parku występuje wiele gatunków podlegających ochronie prawnej i rzadkich roślin m.in.: cis pospolity, wawrzynek wilczełyko, bluszcz pospolity, rosiczka okrągłolistna, lilia złotogłów, storczyk szerokolistny (leśnictwo Łebki), widłak jałowcowaty i inne.
Szczególnym celem ochrony w Parku Krajobrazowym jest ochrona specyficznej fizjonomii krajobrazu dorzecza Liswarty jako syntezy wartości przyrodniczych i kulturowych, a zwłaszcza zachowanie:

- właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, w szczególności siedlisk hydrogenicznych dorzecza Liswarty, w tym naturalnych cieków wodnych, starorzeczy

oraz innych naturalnych i antropogenicznych zbiorników wodnych, torfowisk wysokich i przejściowych, trzęsawisk, obniżeń dolinkowych, mszarów i źródlisk,

- szaty roślinnej, w tym charakterystycznego układu mozaiki leśno−łąkowo−polnej,
- różnorodności flory i fauny,
- walorów krajobrazowych, w tym elementów charakterystycznego krajobrazu kulturowego, z zabytkowymi układami przestrzennymi wsi, zespołami pałacowo−parkowymi, historycznymi elementami zagospodarowania przemysłowego, alejami, zadrzewieniami śródpolnymi i historycznym układem dróg; w celu popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Tabela 39 Pomniki przyrody ożywionej na terenie Gminy Przystajń

Nazwa pomnika	Data utworzenia	Opis pomnika przyrody	Lokalizacja	Podstawa prawna
−	30.12.1994	Grupa drzew: Lipa drobnolistna− Tilia cordata: pierśnica: 108 cm; obwód: 339 cm; wysokość: 24 m Lipa drobnolistna− Tilia cordata: pierśnica: 95 cm; obwód: 298 cm Lipa szerokolistna− Tilia platyphyllos: pierśnica: 74 cm; obwód: 232cm	Kuźnica Stara nr 80 przy dworku	Rozporządzenie Nr 23/94 Wojewody Częstochowskiego z dnia 30 grudnia 1994 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody
−	30.12.1994	drzewo (gatunek: Lipa drobnolistna − Tilia cordata; pierśnica: 101cm; obwód: 317cm; wysokość: 10m)	Kuźnica Stara nr 80 przy dworku	Rozporządzenie Nr 23/94 Wojewody Częstochowskiego z dnia 30 grudnia 1994 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody
−	30.12.1994	drzewo (gatunek: Sosna zwyczajna (Sosna pospolita) − Pinus sylvestris; pierśnica: 63cm; obwód: 198cm; wysokość: 19m)	Ługi−Radły ul. Leśna Nadleśnictwo Herby Leśnictwo Łebki oddz. 59	Rozporządzenie Nr 23/94 Wojewody Częstochowskiego z dnia 30 grudnia 1994 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody
Dąb im. Józefa Piłsudskiego	30.06.1995	drzewo (gatunek: Dąb szypułkowy − Quercus robur; pierśnica: 111cm; obwód: 349cm; wysokość: 18m)	Plac im. Józefa Piłsudskiego w Przystajni pomiędzy ul. Szkolna a ul. Krótką	Uchwała nr 24/X/95 Rady Gminy Przystajń z dnia 30 czerwca 1995 r.

Źródło: http://crfop.gdos.gov.pl

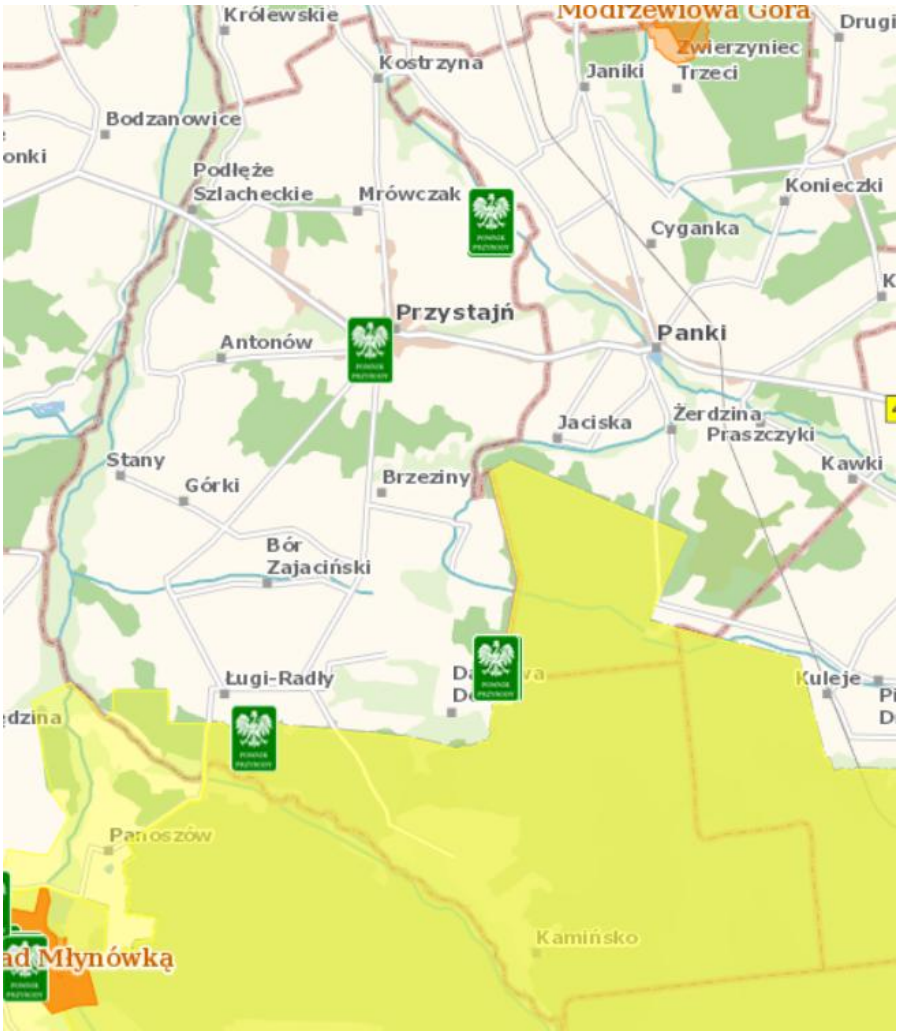

Rysunek 31 Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Przystajń
Źródło: https://geoserwis.gdos.gov.pl/

Na terenie Gminy Przystajń brak jest obszarów NATURA 2000.

5.8.3 Tereny zieleni urządzonej

Tereny zieleni gminy zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2021r. poz. 1098) są to tereny urządzone wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością, pełniące funkcje publiczne, a w szczególności parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe, cmentarze, zieleń towarzysząca drogom na terenie zabudowy, placom, zabytkowym fortyfikacjom, budynkom, składowiskom, lotniskom, dworcom kolejowym oraz obiektom przemysłowym.

Zieleń urządzona, w tym parki, zieleńce, lasy i zadrzewienia o charakterze rekreacyjnym oraz zieleń towarzysząca zabudowaniom, stanowią ważny składnik przyrodniczy gminy.

5.8.4 Gospodarka łowiecka

Nadzór nad gospodarką prowadzi Nadleśnictwo, w ramach rejonu CIII Górna Liswarta, w szczególności poprzez uczestnictwo i nadzór w inwentaryzacji; zatwierdzaniu rocznych planów łowieckich i wieloletnich łowieckich planów hodowlanych. Na terenie Nadleśnictwa Herby w granicach administracyjnych gminy działają następujące koła łowieckie:

- Koło Łowieckie „Sokół w Lublińcu”,
- Koło Łowieckie „Węglarz Miechowice”
- Koło Łowieckie „Knieja w Nowinach”.

Tabela 40 Wyniki inwentaryzacji zwierzyny łownej z terenu kół łowieckich

Lp.	Rejon hodowlany				
	Obwód łowiecki		15	29	36
	Koło łowieckie		Sokół w Lublińcu	Węglarz Miechowice	Knieja w Nowinach
Zwierzyna gruba					
1	Łoś	Razem	0	0	5
		byki	0	0	2
		klępy	0	0	2
		łoszaki	0	0	1
2	Jeleń szlachetny	Razem	0	52	84
		byki	0	17	33
		łanie	0	24	37
		cielęta	0	11	14
3	Daniel	Razem	0	0	0
		byki	0	0	0
		łanie	0	0	0
		cielęta	0	0	0
4	Sarna	Razem	135	245	100
		kozły	46	95	38
		kozy	56	130	54
		koźlęta	33	20	8
5	Dzik	Razem	1	16	3
Zwierzyna drobna					
6	Lis		42	40	100
7	Borsuk		10	5	14
8	Szakal złocisty		0	0	2
9	Kuna leśna		4	10	21
10	Kuna domowa		4	6	19
11	Norka amerykańska		0	4	2
12	Tchórz zwyczajny		4	7	20
13	Zając szarak		105	90	15
14	Dziki królik		0	0	0
15	Jarząbek		0	0	0
16	Bażant		130	80	50
17	Kuropatwa		30	75	20

Źródło: Nadleśnictwo Herby

5.8.5 Analiza SWOT

Tabela 41 Analiza SWOT dla komponentu zasoby przyrodnicze

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– różnorodność świata roślinnego, zwierzęcego, – liczne tereny zielone, – obszary chronione.	– tereny zielone zagrożone zanieczyszczeniem („niska emisja”), – niszczenie obszarów zielonych przez ludzi.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
– możliwość rozwoju turystyki, – budowa ścieżek rowerowych, – edukacja ekologiczna w zakresie ochrony przyrody, – sadzenie nowych drzew i krzewów.	– zagrożenia lasów (pożarami, szkodnikami), – brak wystarczających środków finansowych na realizację zaplanowanych zadań, – presja turystyki na tereny najcenniejsze przyrodniczo.

Źródło: opracowanie własne

5.8.6 Kierunki działań ochrony zasobów przyrodniczych

Na terenie Gminy Przystajń istnieją liczne zagrożenia dla zasobów przyrodniczych. Kierunki zmian środowiska przyrodniczego w kolejnych latach powinny być nastawione na:

- utrzymanie trwałości i ciągłości funkcji przyrodniczych,
- zachowanie powiązań przyrodniczych z otaczającymi obszarami,
- wzrost możliwości wykorzystania zasobów przyrody dla turystyki i rekreacji,
- wzrost edukacji ekologicznej,
- ustanawianie form ochrony przyrody,
- tworzenie infrastruktury pieszej i rowerowej,
- zalesianie i zadrzewianie terenów.

5.9 Nadzwyczajne zagrożenia środowiska

Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 54) definiuje poważne awarie i poważne awarie przemysłowe. Zgodnie z art. 3 pkt 23 i 24 ustawy z dnia z dnia 27 kwietnia 2001 r.:

- poważna awaria – to zdarzenie, w szczególności emisja, pożar lub eksplozja powstała w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego

powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem,

- poważna awaria przemysłowa przez pojęcie to rozumie się poważną awarię w zakładzie.

Zakładem stwarzającym zagrożenie awarią przemysłową jest każdy zakład, na którego terenie znajdują się substancje niebezpieczne, mogące spowodować zagrożenie życia lub zdrowia ludzi albo środowiska. ze względu na rodzaj i ilość substancji niebezpiecznych zakłady dzielimy na:

- zakłady o zwiększonym ryzyku – zakłady, na których terenie znajdują się mniej niebezpieczne substancje lub ich ilość jest mniejsza (ZZR),
- zakłady o dużym ryzyku (ZDR).

Zgodnie z art. 271b ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 647), Główny Inspektor Ochrony Środowiska jest organem właściwym do realizacji zadań Ministra Środowiska w sprawach: przeciwdziałania poważnym awariom, transgranicznych skutków awarii przemysłowych oraz awaryjnego zanieczyszczeniom wód granicznych.

Na terenie województwa śląskiego służby ochrony przeciwpożarowej i inspekcji ochrony środowiska dokonały kwalifikacji zakładów produkcyjnych ze względu na stopień zagrożeń awariami przemysłowymi. Na ogólną liczbę 227 zakładów stwarzających duże ryzyko wystąpienia poważnej awarii (stan na 31.12.2024 r. wg GIOŚ) 24 zakładów znajduje się na terenie województwa śląskiego. Na ogólną liczbę 280 zakładów o zwiększonym ryzyku (stan na 31.12.2024 r. wg GIOŚ) 33 zakładów znajduje się na terenie województwa śląskiego. Inspekcja Ochrony Środowiska współdziała w zwalczaniu poważnej awarii z organami właściwymi do jej prowadzenia oraz sprawuje nadzór nad usuwaniem skutków tej awarii.

Na terenie Gminy Przystajń aktualnie nie zlokalizowano zakładów o zwiększonym i dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. W ostatnich latach nie zanotowano także na terenie gminy żadnych awarii ani też zdarzeń o znamionach poważnej awarii. Mimo, iż na obszarze gminy nie występują ZZR oraz ZDR, występują również inne zagrożenia takie jak:

- zagrożenia pożarowe, które powstają głównie na obszarach leśnych, szczególnie w okresach długotrwałej suszy,
- zagrożenia drogowe – szlaki komunikacji przecinające teren gminy są potencjalnymi miejscami zagrożenia pożarowego, chemicznego oraz ekologicznego,
- klęski żywiołowe, powodzie, zatopienia,

- inne klęski żywiołowe (huragany, śnieżyce, duże i długotrwałe mrozy).

5.9.1 Zapobieganie podtopieniom i suszom

Zgodnie z zapisami ustawy Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1087) ochronę przed powodzią prowadzi się z uwzględnieniem map zagrożenia powodziowego, map ryzyka powodziowego oraz planów zarządzania ryzykiem powodziowym.

Mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego stanowią podstawę dla racjonalnego planowania przestrzennego na obszarach zagrożonych powodzią, a tym samym dla ograniczania negatywnych skutków powodzi. Głównym celem opracowania map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego jest stworzenie podstaw do opracowania planów zarządzania ryzykiem powodziowym.

Zgodnie z mapami zagrożenia powodziowego i mapami ryzyka powodziowego publikowanymi przez Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, na terenie gminy zostały wykazane obszary zagrożeń powodziowych. Zagrożenie podtopieniami stwarza rzeka Liswarta, Młynówka Kamińska i Pankówka.

Rysunek 32 Mapa zagrożenia powodziowego wraz z głębokością wody obszaru na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat – Dankowice Pierwsze
Źródło: https://wody.isok.gov.pl

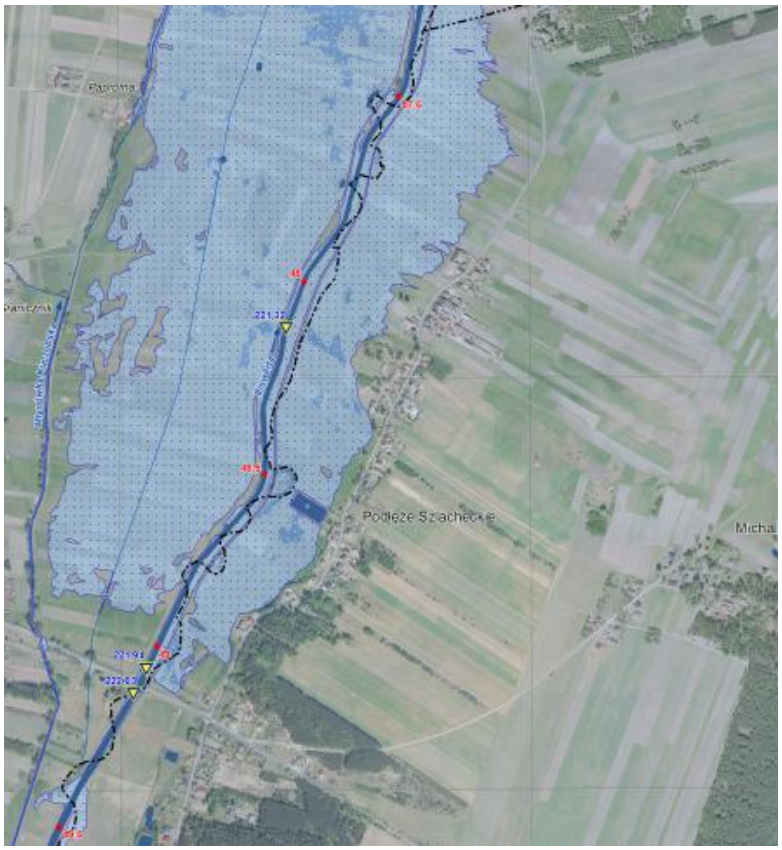

Rysunek 33 Mapa ryzyka powodziowego− potencjalnie negatywne skutki dla środowiska, dziedzictwa kulturowego i działalności gospodarczej – Bodzanowice
Źródło: https://wody.isok.gov.pl

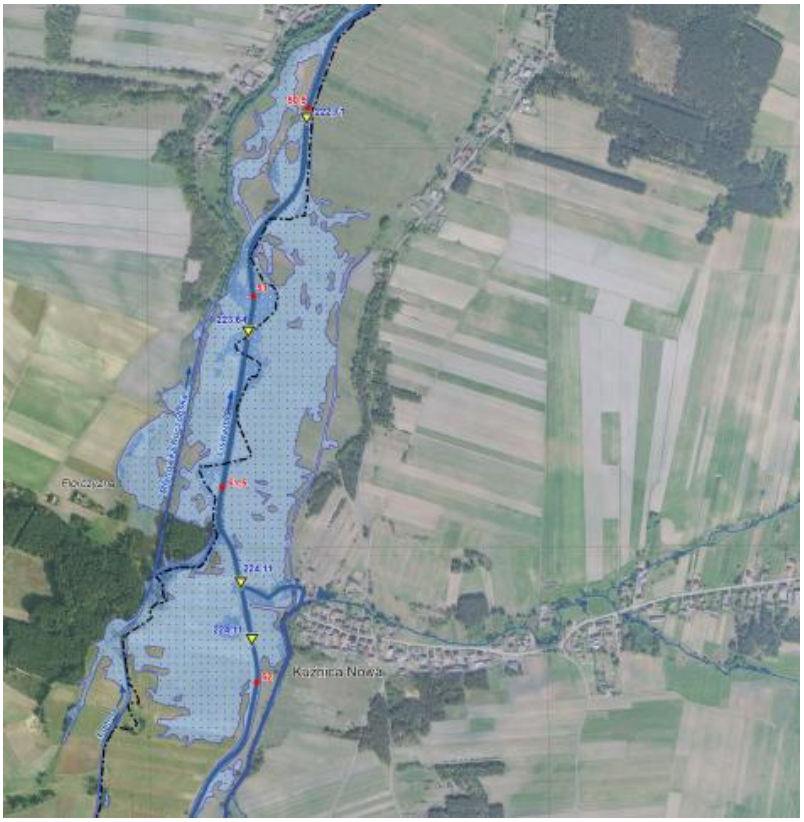

Rysunek 34 Mapa zagrożenia powodziowego wraz z głębokością wody obszaru na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat− Bodzanowice
Źródło: https://wody.isok.gov.pl

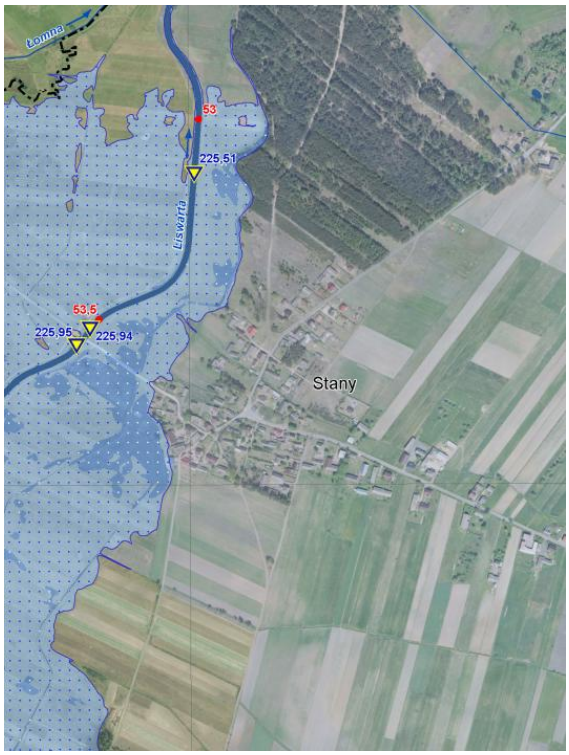

Rysunek 35 Mapa zagrożenia powodziowego wraz z głębokością wody obszaru na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat− Ługi− Radły
Źródło: https://wody.isok.gov.pl

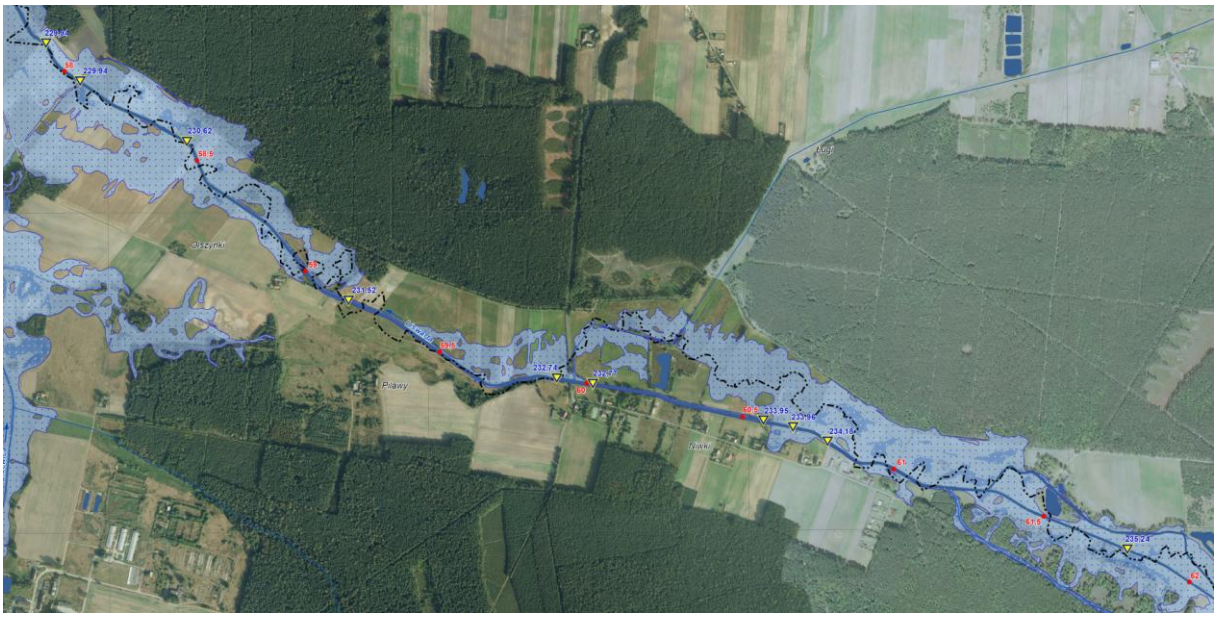

Rysunek 36 Mapa zagrożenia powodziowego wraz z głębokością wody obszaru na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat− Panoszów
Źródło: https://wody.isok.gov.pl

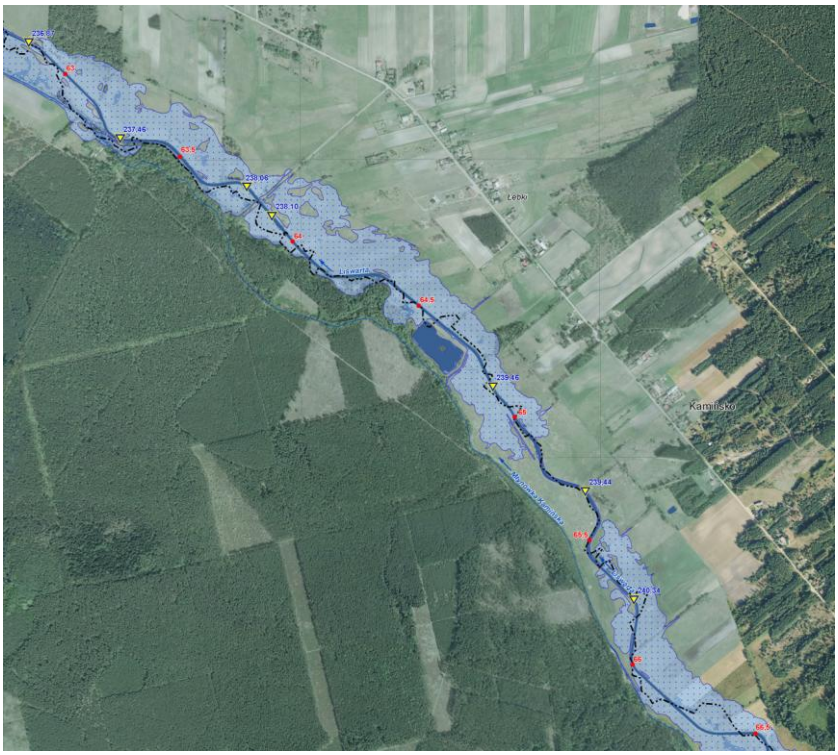

Rysunek 37 Mapa zagrożenia powodziowego wraz z głębokością wody obszaru na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat− Kamińsko
Źródło: https://wody.isok.gov.pl

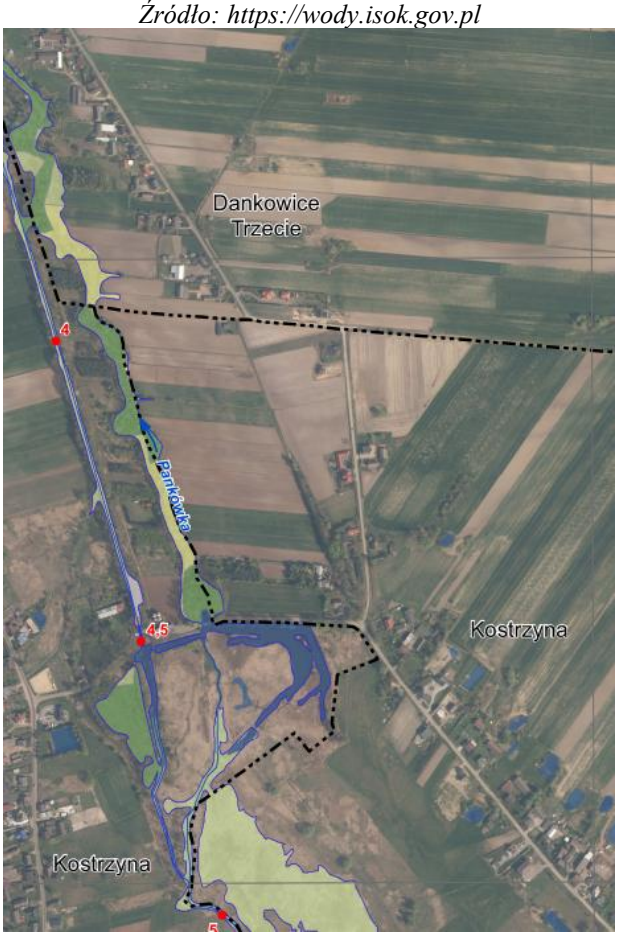

Rysunek 38 Mapa ryzyka powodziowego− potencjalnie negatywne skutki dla środowiska, dziedzictwa kulturowego i działalności gospodarczej – Dankowice Pierwsze
Źródło: https://wody.isok.gov.pl

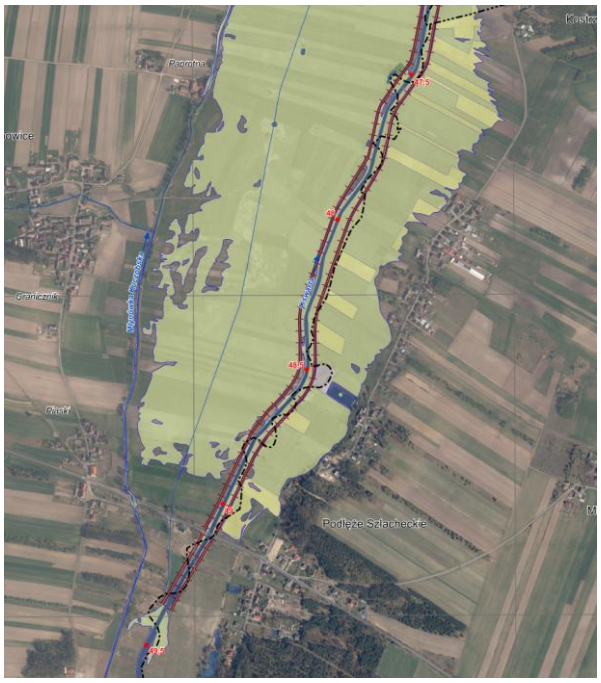

Rysunek 39 Mapa zagrożenia powodziowego wraz z głębokością wody obszaru na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat− Bodzanowice

Źródło: https://wody.isok.gov.pl

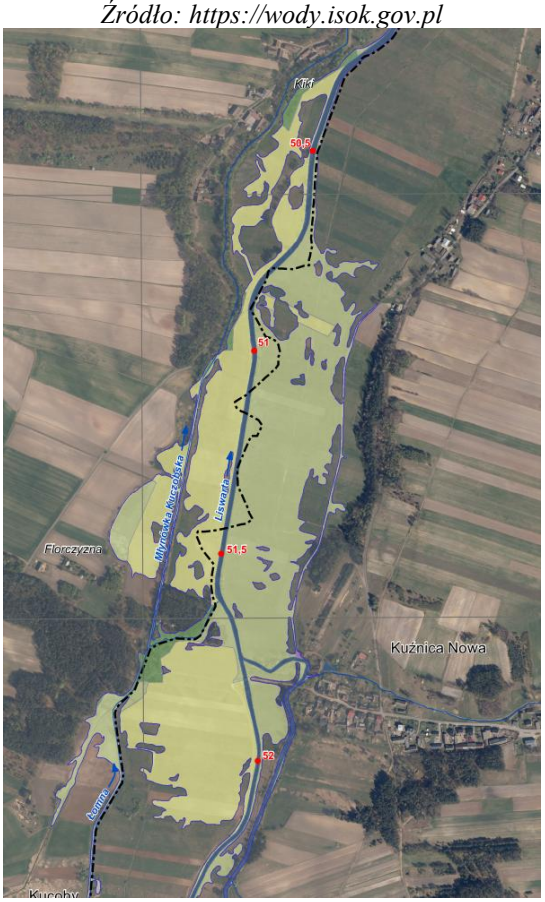

Rysunek 40 Mapa zagrożenia powodziowego wraz z głębokością wody obszaru na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat− Bodzanowice

Źródło: https://wody.isok.gov.pl

Rysunek 41 Mapa zagrożenia powodziowego wraz z głębokością wody obszaru na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat− Ługi Radły

Źródło: https://wody.isok.gov.pl

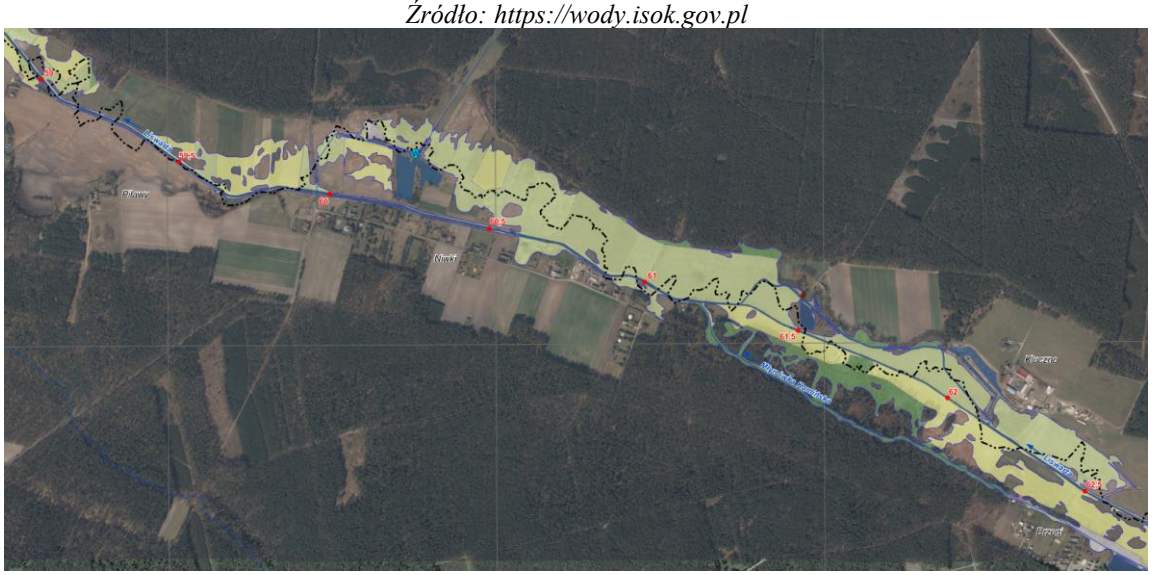

Rysunek 42 Mapa zagrożenia powodziowego wraz z głębokością wody obszaru na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat− Panoszów

Źródło: https://wody.isok.gov.pl

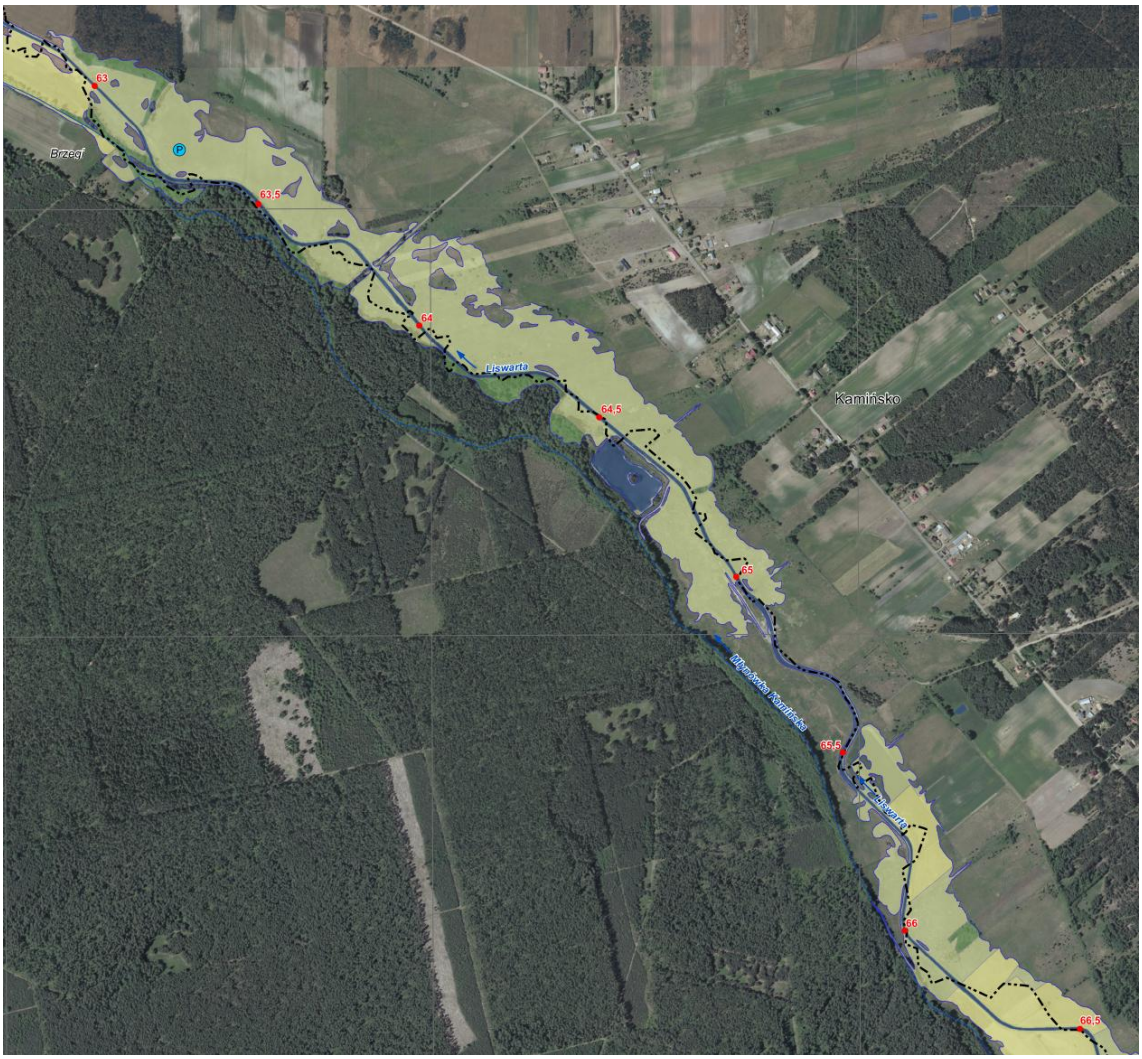

Rysunek 43 Mapa zagrożenia powodziowego wraz z głębokością wody obszaru na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat−Kamińsko
Źródło: https://wody.isok.gov.pl

Zgodnie z zapisami ustawy Prawo wodne (t. j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1087) przeciwdziałanie skutkom suszy prowadzi się zgodnie z planem przeciwdziałania skutkom suszy.

Plan przeciwdziałania skutkom suszy zawiera:

- analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych;
- propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych;
- propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji,
- katalog działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Susza jest zjawiskiem ciągłym o zasięgu regionalnym i oznacza dostępność wody poniżej średniej w określonych warunkach naturalnych. Suszą nazywa się nie tylko zjawiska ekstremalne, ale wszystkie, które występują w warunkach mniejszej dostępności wody dla danego regionu. Susza wywoływana jest przez niedobór opadów atmosferycznych, a o jej

dalszym rozwoju decydują pozostałe czynniki, np. okres występowania, warunki fizycznogeograficzne, warunki hydrologiczne w danym okresie oraz korzystanie z zasobów wodnych. Suszę dzielimy na cztery typy genetyczne: suszę atmosferyczną, suszę rolniczą, suszę hydrologiczną oraz suszę hydrogeologiczną. Wymienione typy wyznaczają koleje etapy rozwoju suszy.

Województwo śląskie na tle innych regionów Polski nie jest narażone na susze atmosferyczne i hydrologiczne, i na ogół nie występuje tu zagrożenie stabilności dostaw wody pitnej dla mieszkańców.

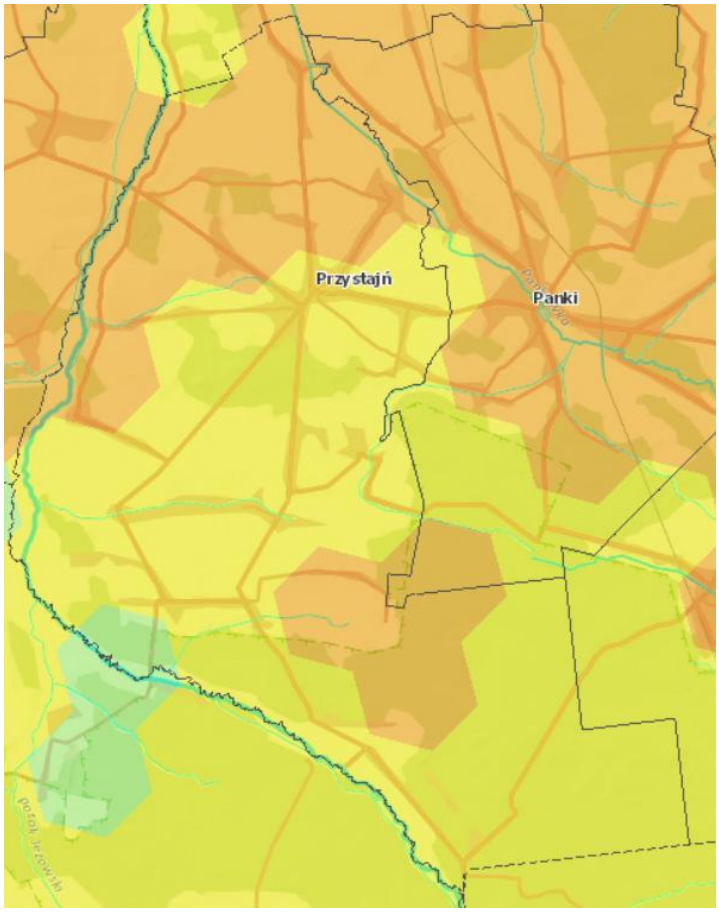

Rysunek 44 Plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS)
Źródło: https://wody.isok.gov.pl

W zakresie ochrony przed suszą meteorologiczną nie istnieje system zabezpieczeń. Możliwe jest natomiast łagodzenie jej skutków dla środowiska gruntowo – wodnego. W związku z tym konieczne jest podejmowanie działań w zakresie retencji powierzchniowej i podziemnej, w tym małej retencji (tereny trwałych użytków zielonych, łąki, obniżenia terenowe z uwagi na pokrywę roślinną względnie dobrze zniosą krótkotrwałe okresy zalewowe) oraz zwiększanie lesistości dorzecza. Istotna jest również racjonalizacja zużycia wody i zachowania jej dobrej, jakości, a także inwentaryzacja, odbudowa i regulacja oraz prawidłowa eksploatacja urządzeń melioracji wodnych.

5.9.2 Analiza SWOT

Tabela 42 Analiza SWOT dla komponentu nadzwyczajne zagrożenia środowiska

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– brak ZZR i ZDR, – brak zdarzeń o charakterze poważnej awarii w ostatnich latach, – funkcjonujące OSP.	– występujące szlaki komunikacyjne, na których przewożone są substancje niebezpieczne, – nagłość awarii, brak możliwości przewidywania.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
– poprawa bezpieczeństwa na drogach, (budowa, modernizacja), – możliwość uzyskania dofinansowania na poprawę bezpieczeństwa gminy.	– zagrożenia związane z klęskami żywiołowymi, – zagrożenia pożarowe, – ryzyko negatywnych skutków powodzi.

Źródło: opracowanie własne

5.9.3 Kierunki działań ochrony przed zagrożeniami środowiska

Na terenie Gminy Przystajń powinny zostać podjęte działania w celu ochrony przed zagrożeniami ze strony poważnej awarii takie jak:

- system przeciwdziałania poważnym awariom,
- program zapobiegania awariom,
- plany operacyjno – ratownicze,
- zwiększenia świadomości społecznej w zakresie zapobiegania awariom i klęskom żywiołowym.

5.10 Działania edukacyjne

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478) obowiązkiem organów administracji publicznej, instytucji naukowych i oświatowych, a także publicznych środków masowego przekazu jest prowadzenie działalności edukacyjnej, informacyjnej i promocyjnej w dziedzinie ochrony przyrody.

Edukacja ekologiczna jest koncepcją kształcenia i wychowywania społeczeństwa w duchu poszanowania środowiska przyrodniczego. Ważnym elementem jest łączenie wiedzy przyrodniczej z humanistyczną oraz działaniami praktycznymi. Problem niewystraczającej wiedzy w zakresie ochrony środowiska jest widoczny w stosowanej przez przedsiębiorców

technologii (braku polityki segregacji odpadów, braku wystarczającej ilości odpowiednich jakościowo składowisk odpadów, braku dobrych nawyków społecznych itp.), jak i wyrobienia w społeczeństwie szacunku do otaczającej przyrody.

Analizując poszczególne obszary dziedzin ochrony środowiska w gminie Przystajń, pomimo negatywnych trendów ogólnoświatowych można stwierdzić, że sukcesywnie następuje postęp w walorach infrastrukturalnych oraz w świadomości i zaangażowaniu społecznym. Mieszkańcy gminy rozumieją selektywną zbiórkę odpadów i chętnie podejmują trud segregacji. Poddają się kontroli gospodarki wodno−ściekowej i kontroli kotłów grzewczych. Proekologiczne nastawienie zaobserwować można zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży, która wszelkie idee oczyszczania świata traktuje bardzo poważnie. Młodzi ludzie uczestniczą w akcji zbierania baterii, aluminium, makulatury i nakrętek plastikowych, w której postępy i zwiększona aktywność widoczne są z roku na rok. Swoją obecność i wrażliwość na sprawy środowiska zaznaczają w kółkach biologicznych i ekologicznych oraz w konkursach o tematyce ekologicznej. Podstawowym zadaniem dla utrzymania rzeczowego postępu powinna być ciągła dbałość o posiadane zasoby i walory**.**

Analizując przedmiotowe informacje o stanie środowiska z ostatnich kilku lat oraz obserwując stan rzeczywisty środowiska przyrodniczego gminy Przystajń, należy stwierdzić utrzymującą się tendencję poprawy jakości środowisk.. Aby działania te były skuteczne wymagają one nakładu pracy, zaangażowania i systematyczności działań, a także świadomości, że ochrona i kształtowanie środowiska, w którym żyjemy jest koniecznością i podstawowym obowiązkiem każdego człowieka. Kształtowanie właściwej postawy wobec środowiska należy rozpocząć od najmłodszych lat, bowiem świadomość człowieka kształtuje się przez całe życie, jednak jej podstawy każdy zdobywa w dzieciństwie i młodości, kiedy jest wrażliwy na wszystko co go otacza. Jednym ze skutecznych czynników aktywizujących dzieci są przedszkola, które umożliwiają częsty kontakt z przyrodą, bogatym źródłem przeżyć, wrażeń, doznań. Bezpośrednie zetknięcie dziecka z przyrodą wywołuje u niego chęć aktywnego działania w niej, a także budzi uczucia opiekuńczości i przyjaźni wobec świata roślin i zwierząt. Często organizowane: kontakt z przyrodą, konkursy malarskie, recytatorskie czy teatralne o tematyce ekologicznej pomagają w zbliżaniu dzieci przedszkolnych do przyrody i zaznajamianiu ich z zagrożeniami ekologicznymi szczególnie ważne jest uczenie się przez przeżywanie. Stwarza ono optymalne warunki do rozbudzania uczuć dzieci, a także sprawia, że wiedza o przyrodzie ożywionej, nieożywionej i zasobach jej ochrony staje się wartością, której chcemy bronić i dla której chcemy pozyskać innych.

5.10.1 Analiza SWOT

Tabela 43 Analiza SWOT dla komponentu działania edukacyjne

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– systematyczność działań prowadzonych w placówkach edukacyjnych, – wcześniejsze doświadczenia zdobyte przez placówki edukacyjne w realizacji projektów ekologicznych, – podnoszenie kompetencji nauczycieli w ramach edukacji ekologicznej poprzez systematyczne doskonalenie, – udział społeczeństwa w aktywnych działaniach na rzecz poprawy stanu środowiska, – propagowanie proekologicznej turystyki.	– niska świadomość społeczeństwa w zakresie ochrony środowiska, – brak wystarczających środków finansowych na propagowanie zagadnień z tego zakresu.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
– wzrost popularności dla akcji edukacyjnych, – edukacja różnych grup dzieci, młodzieży i dorosłych, – szersze możliwości przekazu (telewizja, internet), – nowe kanały komunikacji i pozyskiwania informacji.	– ograniczone środki na prowadzenie działań w placówkach oświatowych, – konsumpcyjny styl życia prowadzący do zatracania dobrych nawyków.

Źródło: opracowanie własne

5.10.2 Kierunki działań edukacyjnych

Edukacja ekologiczna powinna być prowadzona przez różne jednostki na terenie gminy w sposób wielopłaszczyznowy. Działania prowadzone we wcześniejszych latach powinny być prowadzone również w przyszłości. Dodatkowo warto rozważyć podjęcie działań z zakresu edukacji ekologicznej i zwiększenia świadomości mieszkańców gminy poprzez:

- edukację ekologiczną w placówkach oświatowych,
- konkursy związane z tematyką proekologiczną,
- promocję gminy i jej walorów przyrodniczo – krajobrazowych,

- promocję ekologicznego transportu, poprzez budowę ścieżek rowerowych i tras turystycznych, stacji przesiadkowych,
- wykorzystanie lokalnej prasy, strony internetowej gminy, facebook'a,
- organizację festynów ekologicznych, festiwali, akcji ekologicznych, konkursów, wystaw itp.

5.11 Adaptacja do zmian klimatu

Antropogeniczna zmiana klimatu powoduje coraz więcej negatywnych efektów dla środowiska. Elementy takie jak: nawalne deszcze, huraganowe wiatry, fale upałów, susze itp. przyczynią się do zagrożenia dla normalnego i poprawnego funkcjonowania miast i gmin. Coraz częstsze fale upałów w okresie letnim, bez opadów atmosferycznych prowadzi do okresów suszy i obniżania się poziomów rzek. Gwałtownych i negatywnych zjawisk należy spodziewać się coraz częściej, dlatego istotna jest kwestia przygotowanie gminy i jego infrastruktury, a także mieszkańców na te zmiany.

5.11.1 Analiza SWOT

Tabela 44 Analiza SWOT dla komponentu adaptacja do zmian klimatu

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– dość duże zróżnicowanie krajobrazu: lasy, pola, zadrzewienia.	– niska świadomość społeczna w zakresie ochrony klimatu; – brak środków finansowych na realizację zadań, – niski poziom wykorzystania OZE, – duże obszary rolnicze zagrożone skutkami suszy.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
– wzrost znaczenia OZE.	– wzrost częstotliwości ekstremalnych stanów pogodowych, – anomalie klimatyczne, – ryzyko suszy.

Źródło: opracowanie własne

5.11.2 Kierunki działań adaptacji do zmian klimatu

W 2013 r. Ministerstwo Środowiska opracowało dokument pn. „Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku

2030” (SPA2020). Głównym celem dokumentu jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmieniającego się klimatu. Ponadto w 2019 r. została przyjęta „Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej”.

Zadania, na które powinny być ukierunkowane działania to przede wszystkim:

- utworzenie lokalnego planu, zapobiegającego zjawiskom ekstremalnym,
- podjęcie działań adaptacyjnych,
- inwestycje w rozproszone i odnawialne źródła energii,
- zwiększanie świadomości społeczeństwa, związanych ze zjawiskami ekstremalnymi,
- inwestycje w rozwój małej retencji

6 OCENA STOPNIA REALIZACJI ZAŁOŻONYCH CELÓW W PROGRAMIE OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY PRZYSTAJŃ

Dokument „Program ochrony środowiska dla Gminy Przystajń na lata 2025– 2028 z perspektywą na lata 2029–2032" jest kontynuacją poprzedniego „Gminnego Programu Ochrony Środowiska". Przyjęte dokumenty mają charakter kierunkowy, przez co wyznaczają i opisują zadania, które stanowią wytyczne dla realizowania polityki środowiskowej na terenie Gminy Przystajń. Zawierają szereg zadań inwestycyjnych i pozainwestycyjnych do wykonania w ciągu kolejnych lat. Wytyczone zadania mają zapewnić optymalne kształtowanie ładu przestrzennego, zgodnego z wymogami ochrony środowiska. Realizacja części zadań opiera się na dużych nakładach finansowych, a czasami również współdziałania samorządu, przedsiębiorstw, a nawet mieszkańców i organizacji pozarządowych. Efekty realizacji wytyczonych zadań obserwowane są zwykle w długim horyzoncie czasowym, przy założonej ciągłości realizacji zadań poprawy i utrzymania stanu środowiska.

7 CELE I KIERUNKI OCHRONY ŚRODOWISKA DO 2030 ROKU

Aktualny stan środowiska i prognozy w zakresie jego zmiany wymuszają konieczność zrównoważonego rozwoju poprzez realizację przedsięwzięć proekologicznych. Istotny jest wybór celów oraz kierunków interwencji.

Cele długoterminowe obejmują okres do 2032 r. i są zdefiniowane na podstawie analizy obszarów problemowych, występujących na terenie miasta i gminy. Realizacja założeń Programu ochrony środowiska pozwoli na stopniową poprawę stanu środowiska.

Tabela 45 Cele, kierunki interwencji oraz zadania

Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik			Kierunek interwencji	Zadnia	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
		Nazwa	Wartość bazowa	Wartość docelowa				
Klimat i powietrze atmosferyczne	Poprawa jakości powietrza atmosferycznego	Liczba stref, w których przekroczono poziom dopuszczalny w rocznej ocenie jakości powietrza [strefa][1)]	1	0	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	Gmina Przystajń	Niewystarczające środki w budżecie Gminy Przystajń, brak dofinansowania ze środków zewnętrznych
Klimat i powietrze atmosferyczne	Poprawa jakości powietrza atmosferycznego	Liczba stref, w których przekroczono poziom dopuszczalny w rocznej ocenie jakości powietrza [strefa] [1)]	1	0	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery	Termomodernizacja budynków mieszkalnych stanowiących mieszkaniowy zasób gminy	Gmina Przystajń	Niewystarczające środki w budżecie Gminy Przystajń, brak dofinansowania ze środków zewnętrznych
Klimat i powietrze atmosferyczne	Poprawa jakości powietrza atmosferycznego	Liczba stref, w których przekroczono poziom dopuszczalny w rocznej ocenie jakości powietrza [strefa] [1)]	1	0	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery	Ograniczenia niskiej emisji w indywidualnych gospodarstwach domowych na terenie gminy – Ograniczenie niskiej emisji w infrastrukturze publicznej i mieszkaniowej.	Gmina Przystajń Właściciele nieruchomości	Niewystarczające środki w budżecie Gminy Przystajń, małe zainteresowanie mieszkańców
Klimat i powietrze atmosferyczne	Poprawa jakości powietrza atmosferycznego	Liczba stref, w których przekroczono poziom dopuszczalny w rocznej ocenie jakości powietrza [strefa] [1)]	1	0	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery	Remont dróg gminnych i powiatowych	Gmina Przystajń	Niewystarczające środki w budżecie Gminy Przystajń, brak dofinansowania ze środków zewnętrznych
Klimat i powietrze atmosferyczne	Poprawa jakości powietrza atmosferycznego	Liczba stref, w których przekroczono poziom dopuszczalny w rocznej ocenie jakości powietrza [strefa] [1)]	1	0	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery	Kontrola podmiotów w zakresie przestrzegania zasad ochrony środowiska	RWM w Katowicach GIOŚ	Brak środków na zadanie
Klimat akustyczny	Zabezpieczenie obszarów przed zagrożeniem	Poziom dźwięku [dB][2)]	–	65 56	Ograniczenie poziomu hałasu	Remont dróg gminnych i powiatowych	Gmina Przystajń	Niewystarczające środki w budżecie Gminy Przystajń,

	wystąpienia ponadnormatywnej emisji hałasu							brak dofinansowania ze środków zewnętrznych
Klimat akustyczny	Zabezpieczenie obszarów przed zagrożeniem wystąpienia ponadnormatywnej emisji hałasu	Poziom dźwięku [dB][2)]	– –	65 56	Ograniczenie poziomu hałasu	Kontrola emisji hałasu emitowanego do środowiska	RWM w Katowicach GIOŚ	Brak środków na zadanie
Gospodarowanie wodami	Osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych Racjonalny system zarządzania gospodarką wodno – ściekową	Stan wód (potencjał ekologiczny) – Prawo Wodne Dz. U. 2024 poz. 1087[2)]	– –	Umiarkowany II klasa	Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych	Kontrola stanu wód powierzchniowych i podziemnych	RWM w Katowicach GIOŚ	Brak środków na zadanie
Gospodarowanie wodami	Osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych Racjonalny system zarządzania gospodarką wodno – ściekową	Stan wód (potencjał ekologiczny) – Prawo Wodne Dz. U. 2024 poz. 1087[2)]	– –	Umiarkowany II klasa	Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych	Prace związane z utrzymaniem wszystkich zbiorników i koryt rzecznych	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie	Brak środków na zadanie
Zasoby i jakość wód. Gospodarka wodno – ściekowa	Osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych Racjonalny system zarządzania gospodarką wodno – ściekową	Stan wód (potencjał ekologiczny) – Prawo Wodne Dz. U. 2021 poz. 624[2)]	– –	Umiarkowany II klasa	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury związanej z gospodarką wodno – ściekową	Bieżąca modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej	Gmina Przystajń	Brak środków na zadanie

Zasoby i jakość wód. Gospodarka wodno – ściekowa	Podniesienie komfortu życia mieszkańców gminy poprzez stworzenie nowoczesnej infrastruktury związanej z gospodarką wodno – ściekową	Liczba zinwentaryzowanych zbiorników bezodpływowych[4)]	770	<770	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury związanej z gospodarką wodno – ściekową	Inwentaryzacja zbiorników bezodpływowych	Gmina Przystajń	Brak środków na zadanie, brak zaangażowania mieszkańców
Zasoby i jakość wód. Gospodarka wodno – ściekowa	Ochrona i zapewnienie właściwego użytkowania wód	Ilość przydomowych oczyszczalni ścieków" [7)]	191	> 191	Ochrona i zapewnienie właściwego użytkowania wód	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	Gmina Przystajń	Brak środków na zadanie, brak zainteresowania mieszkańców
Zasoby geologiczne	Racjonalna gospodarka zasobami glebowymi	Odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego[4)]	0	>0	Ochrona ukształtowania powierzchni ziemi	Uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zapisów dotyczących ochrony naturalnego ukształtowania powierzchni ziemi	Gmina Przystajń	Przedłużająca się procedura wprowadzania zmian do przepisów prawa miejscowego
Gleby	Ochrona i zapewnienie właściwego użytkowania gleb	Ilość pozostałych do zlikwidowania „dzikich wysypisk" [4)]	Wg bieżącego rozpoznania	0	Poprawa jakości gleby	Likwidacja „dzikich wysypisk"	Gmina Przystajń	Niewystarczające środki w budżecie Gminy Przystajń, brak rozpoznania „dzikich wysypisk"
Gleby	Ochrona i zapewnienie właściwego użytkowania gleb	Ilość przydomowych oczyszczalni ścieków" [4)]	191	>191	Poprawa jakości gleby	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	Gmina Przystajń	Brak środków na zadanie, brak zainteresowania mieszkańców
Gleby	Ochrona i zapewnienie właściwego użytkowania gleb	Ilość kontroli jakości gleb[3)]	Brak danych	Nie określono	Poprawa jakości gleby	Kontrola stanu jakości gleb	RWM w Katowicach GIOŚ	Brak środków na zadanie
Gospodarka odpadami	Doskonalenie systemu gospodarki odpadami	Masa odebranych odpadów – ogółem [Mg/rok] [4)]	1 927,40	Wartość docelowa ustalana corocznie w oparciu o umowy z przedsiębiorst	Poprawa stanu środowiska	Doskonalenie systemu gospodarki odpadami	Gmina Przystajń	Brak możliwości technicznych do realizacji zadania, brak zainteresowania ze strony mieszkańców
		Masa odpadów komunalnych zebranych selektywnie [Mg/rok] [4)]	878,58					

		Masa odpadów komunalnych odebranych jako zmieszane odpady komunalne[4] [Mg/rok]	1 048,82	wem odbierającym odpady				racjonalną gospodarką odpadami
Gospodarka odpadami	Doskonalenie systemu gospodarki odpadami	Ilość wyrobów zawierających azbest pozostałych do unieszkodliwienie [4)5)] [Mg]	1 382 247	< 1 382 247	Poprawa stanu środowiska	Demontaż i utylizacja wyrobów zawierających azbest	Gmina Przystajń	Niewystarczające środki w budżecie, brak dofinansowania, zainteresowania ze strony mieszkańców
Gospodarka odpadami	Doskonalenie systemu gospodarki odpadami	Poziom recyklingu – przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła, oraz innych niż niebezpieczne [%][4)]	35,07 (45−2024)[3)]	55−2025 56−2026 57−2027 58−2028 [3)]	Poprawa stanu środowiska	Zwiększenie poziomu recyklingu – przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła, oraz innych niż niebezpieczne	Gmina Przystajń	Brak możliwości technicznych do realizacji zadania, brak zainteresowania ze strony mieszkańców racjonalną gospodarką odpadami
Oddziaływanie pól elektromagnetycznych	Ochrona przed negatywnym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych	Wyniki pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych na terenie gminy (najbliższe punkty pomiarowe) [V/m][2)]	1	< 7	Ograniczenie oddziaływania pół elektromagnetycznych	Prowadzenie monitoringu pól elektromagnetycznych na terenie gminy	RWM w Katowicach GIOŚ	Brak środków na zadanie
Zasoby przyrodnicze	Ochrona przyrody i krajobrazu	Powierzchnia terenów zielonych [ha][6)]	1 298,35	≥1 298,35	Ochrona zieleni, zasobów leśnych oraz obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych	Utrzymanie zieleni w mieście. Uwzględnianie ochrony przyrody, krajobrazu i terenów zieleni, a w szczególności spójności systemu obszarów chronionych i korytarzy ekologicznych w zagospodarowaniu przestrzennym.	Gmina Przystajń	Niewystarczające środki w budżecie Gminy Przystajń

Zasoby przyrodnicze	Zrównoważona gospodarka leśna	Powierzchnia lasów [ha] [6)]	1 297,41	≥1 297,41	Zabezpieczenie zasobów przyrodniczych	Prace polegające na utrzymaniu dobrego stanu lasów, zalesianiu gruntów i nieużytków	Właściciele lasów	Brak środków na zadanie
Nadzwyczajne zagrożenia środowiska	Ograniczenie ryzyka wystąpienia nadzwyczajnych zagrożeń środowiska przemysłowych oraz minimalizacja ich skutków Ograniczenie negatywnych skutków klęsk żywiołowych	Liczba zdarzeń o znamionach poważnej awarii oraz poważnych awarii na terenie gminy[4)]	0	0	Ograniczenie ryzyka wystąpienia nadzwyczajnych zagrożeń środowiska	Informowanie społeczeństwa o możliwości wystąpienia zagrożenia i sposobie zachowania w takim przypadku	Gmina Przystajń	Brak dostępu mieszkańców do środków masowego przekazu
Działania edukacyjne	Kształtowanie świadomości ekologicznej i prawidłowych zachowań wśród mieszkańców w odniesieniu do wszystkich komponentów środowiska Zapewnienie mieszkańcom dostępu do informacji z zakresu ochrony środowiska	Świadomość ekologiczna społeczeństwa[4)]	–	–	Edukacja społeczeństwa	Realizacja różnorodnych działań w ramach edukacji ekologicznej między innymi: – konkursy dla mieszkańców, – akcje związane z Dniami Ziemi i Sprzątaniem Świata, – dystrybucja ulotek oraz badanie próbek z palenisk przydomowych w ramach akcji walki ze smogiem, – współpraca z organizacjami pozarządowymi, – badanie i informowanie społeczeństwa o jakości powietrza.	Gmina Przystajń	Niewystarczające środki w Budżecie Gminy Przystajń
Działania edukacyjne	Kształtowanie świadomości ekologicznej i prawidłowych zachowań wśród	Świadomość ekologiczna społeczeństwa[4)]	–	–	Edukacja społeczeństwa	Konsultacje społeczne planów, programów, strategii	Gmina Przystajń	Brak zainteresowania mieszkańców

	mieszkańców w odniesieniu do wszystkich komponentów środowiska Zapewnienie mieszkańcom dostępu do informacji z zakresu ochrony środowiska							
Adaptacja do zmian klimatu	Ograniczenie negatywnych skutków zmian klimatu	Liczba stref, w których przekroczono poziom dopuszczalny w rocznej ocenie jakości powietrza [strefa][1)]	1	0	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	Gmina Przystajń	Niewystarczające środki w budżecie Gminy Przystajń, brak dofinansowania ze środków zewnętrznych
Adaptacja do zmian klimatu	Ograniczenie negatywnych skutków zmian klimatu	Liczba stref, w których przekroczono poziom dopuszczalny w rocznej ocenie jakości powietrza [strefa] [1)]	1	0	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery	Termomodernizacja budynków mieszkalnych stanowiących mieszkaniowy zasób gminy	Gmina Przystajń	Niewystarczające środki w budżecie Gminy Przystajń, brak dofinansowania ze środków zewnętrznych
Adaptacja do zmian klimatu	Ograniczenie negatywnych skutków zmian klimatu	Liczba stref, w których przekroczono poziom dopuszczalny w rocznej ocenie jakości powietrza [strefa] [1)]	1	0	Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery	Ograniczenia niskiej emisji w indywidualnych gospodarstwach domowych na terenie gminy – Ograniczenie niskiej emisji w infrastrukturze publicznej i mieszkaniowej.	Gmina Przystajń Właściciele nieruchomości	Niewystarczające środki w budżecie Gminy Przystajń, małe zainteresowanie mieszkańców
Adaptacja do zmian klimatu	Ograniczenie negatywnych skutków zmian klimatu	Liczba zdarzeń o znamionach zagrożenia powodziowego[3)]	0	0	Ograniczenie zagrożenia powodziowego	Opracowanie map zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego	Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej	Brak środków na zadanie

Adaptacja do zmian klimatu	Ograniczenie negatywnych skutków zmian klimatu	Liczba zdarzeń o znamionach zagrożenia powodziowego[3)]	0	0	Ograniczenie zagrożenia suszą	Mała retencja – wykorzystanie wód opadowych do nawodnienia terenów zielonych − publicznych, odbetonowanie terenów i zastąpienie ich powierzchniami chłonnymi	Gmina Przystajń	Brak środków na zadanie

[1)] Rocznej oceny jakości powietrza w województwie śląskim. Raport wojewódzki za rok 2019
[2)] WIOŚ/ GIOŚ
[3)] Poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych oblicza się jako stosunek masy odpadów komunalnych przygotowanych do ponownego użycia i poddanych recyklingowi do masy wytworzonych odpadów komunalnych, Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 399*)*
[4)] Urząd Gminy Przystajń
[5)] Baza Azbestowa
[6)] GUS
[7)] Międzygminny Związek Wodociągów i Kanalizacji w Strzelcach Wielkich

Źródło: opracowanie własne

Tabela 46 Harmonogram realizacji zadań własnych na lata 2025 – 2028

Obszar interwencji	Zadnia	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty realizacji zadania tys. zł					Źródła finansowania
			2025	2026	2027	2028	Razem	
Klimat i powietrze atmosferyczne	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	Gmina Przystajń	–	–	–	–	–	Środki zewnętrzne Budżet Gminy Przystajń
Klimat i powietrze atmosferyczne	Termomodernizacja budynków mieszkalnych stanowiących mieszkaniowy zasób gminy	Gmina Przystajń	–	–	–	–	–	Środki zewnętrzne Budżet Gminy Przystajń
Klimat i powietrze atmosferyczne	Ograniczenia niskiej emisji w indywidualnych gospodarstwach domowych na terenie gminy– Ograniczenie niskiej emisji w infrastrukturze publicznej i mieszkaniowej	Gmina Przystajń	–	–	–	–	–	Środki zewnętrzne Budżet Gminy Przystajń
Klimat i powietrze atmosferyczne	Remont dróg gminnych i powiatowych	Gmina Przystajń	–	–	–	–	–	Budżet Gminy Przystajń
Klimat akustyczny	Remont dróg gminnych i powiatowych	Gmina Przystajń	–	–	–	–	–	Budżet Gminy Przystajń
Gospodarowanie wodami	Inwentaryzacja zbiorników bezodpływowych	Gmina Przystajń	–	–	–	–	–	Budżet Gminy Przystajń
Gospodarowanie wodami	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	Gmina Przystajń	–	–	–	–	–	Budżet Gminy Przystajń
Zasoby geologiczne	Uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zapisów dotyczących ochrony naturalnego ukształtowania powierzchni ziemi	Gmina Przystajń	–	–	–	–	–	Budżet Gminy Przystajń
Gleby	Likwidacja „dzikich wysypisk”	Gmina Przystajń	–	–	–	–	–	Budżet Gminy Przystajń Środki właścicieli nieruchomości
Gleby	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	Gmina Przystajń	–	–	–	–	–	Budżet Gminy Przystajń

Gospodarka odpadami	Doskonalenie systemu gospodarki odpadami	Gmina Przystajń	–	–	–	–	–	Budżet Gminy Przystajń
Gospodarka odpadami	Demontaż i utylizacja wyrobów zawierających azbest	Gmina Przystajń	–	–	–	–	–	Budżet Gminy Przystajń Środki właścicieli nieruchomości
Gospodarka odpadami	Zwiększenie poziomu recyklingu – przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła, oraz innych niż niebezpieczne	Gmina Przystajń	–	–	–	–	–	Budżet Gminy Przystajń
Zasoby przyrodnicze	Utrzymanie zieleni w gminie. Uwzględnianie ochrony przyrody, krajobrazu i terenów zieleni, a w szczególności spójności systemu obszarów chronionych i korytarzy ekologicznych w zagospodarowaniu przestrzennym.	Gmina Przystajń	–	–	–	–	–	Budżet Gminy Przystajń
Nadzwyczajne zagrożenia środowiska	Informowanie społeczeństwa o możliwości wystąpienia zagrożenia i sposobie zachowania w takim przypadku	Gmina Przystajń	–	–	–	–	–	Budżet Gminy Przystajń
Działania edukacyjne	Realizacja różnorodnych działań w ramach edukacji ekologicznej między innymi: – konkursy dla mieszkańców, – akcje związane z Dniami Ziemi i Sprzątaniem Świata, – dystrybucja ulotek oraz badanie próbek z palenisk przydomowych w ramach akcji walki ze smogiem, – współpraca z organizacjami pozarządowymi,	Gmina Przystajń	–	–	–	–	–	Budżet Gminy Przystajń

	– badanie i informowanie społeczeństwa o jakości powietrza.							
Działania edukacyjne	Konsultacje społeczne planów, programów, strategii	Gmina Przystajń	–	–	–	–	–	Budżet Gminy Przystajń
Adaptacja do zmian klimatu	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	Gmina Przystajń	–	–	–	–	–	Środki zewnętrzne Budżet Gminy Przystajń
Adaptacja do zmian klimatu	Termomodernizacja budynków mieszkalnych stanowiących mieszkaniowy zasób gminy	Gmina Przystajń	–	–	–	–	–	Środki zewnętrzne Budżet Gminy Przystajń
Adaptacja do zmian klimatu	Ograniczenia niskiej emisji w indywidualnych gospodarstwach domowych na terenie gminy – Ograniczenie niskiej emisji w infrastrukturze publicznej i mieszkaniowej	Gmina Przystajń	–	–	–	–	–	Środki zewnętrzne Budżet Gminy Przystajń
Adaptacja do zmian klimatu	Mała retencja – wykorzystanie wód opadowych do nawodnienia terenów zielonych − publicznych, odbetonowanie terenów i zastąpienie ich powierzchniami chłonnymi	Gmina Przystajń	–	–	–	–	–	Środki zewnętrzne Budżet Gminy Przystajń

Źródło: opracowanie własne

Tabela 47 Harmonogram realizacji zadań monitorowanych

Obszar interwencji	Zadnia	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty realizacji zadania tys. zł					Źródła finansowania
			2021	2022	2023	2024	Razem	
Klimat i powietrze atmosferyczne	Kontrola podmiotów w zakresie przestrzegania zasad ochrony środowiska	RWM w Katowicach GIOŚ	–	–	–	–	–	Środki własne
Klimat akustyczny	Kontrola emisji hałasu emitowanego do środowiska	RWM w Katowicach GIOŚ	–	–	–	–	–	Środki własne
Gospodarowanie wodami	Kontrola stanu wód powierzchniowych i podziemnych	RWM w Katowicach GIOŚ	–	–	–	–	–	Środki własne
Gospodarowanie wodami	Prace związane z utrzymaniem wszystkich zbiorników i korytarzy rzecznych	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie	–	–	–	–	–	Środki własne
Gleby	Kontrola stanu gleb	RWM w Katowicach GIOŚ	–	–	–	–	–	Środki własne
Oddziaływanie pól elektromagnetycznych	Prowadzenie monitoringu pól elektromagnetycznych	RWM w Katowicach GIOŚ	–	–	–	–	–	Środki własne
Zasoby przyrodnicze	Prace polegające na utrzymaniu dobrego stanu lasów, zalesianiu gruntów i nieużytków	Właściciele lasów	–	–	–	–	–	Środki własne
Adaptacja do zmian klimatu	Opracowanie map zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego	Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej	–	–	–	–	–	Środki własne

Źródło: opracowanie własne

8 MONITORING I PRZEGLĄD STOPNIA REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY SRODOWISKA

Zgodnie z art. 18 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 647) organ wykonawczy gminy sporządza co dwa lata raporty z wykonania programów ochrony środowiska, które następnie przedstawia radzie gminy. Po przedstawieniu raportów radzie gminy, są one przekazywane do organu wykonawczego powiatu.

Wdrażanie Programu powinno podlegać regularnej ocenie w zakresie:

- sprawności wykonania zadań,
- odpowiednej identyfikacji problemów ekologicznych oraz i ukierunkowania działań,
- stopnia realizacji Programu w odniesieniu do założonych i przyjętych celów,
- rozbieżności pomiędzy założeniami i zaplanowanymi działaniami a możliwością i skutkiem ich realizacji,
- niezbędnych modyfikacji Programu.

Monitoring zaplanowanej polityki ochrony środowiska oznacza ocenę realizacji Programu na podstawie stopnia wykonania założonych zadań, stopnia realizacji przyjętych celów oraz analizy przyczyn zaistniałych rozbieżności.

Wszystkie zadania ujęte w Programie zostały podzielone na zadania własne, czyli zadania realizowane ze środków gminy i przy największym zaangażowaniu Gminy Przystajń, oraz zadania koordynowane. Zadnia koordynowane są to przedsięwzięcia, które są realizowane na terenie gminy, ale niekoniecznie ze środków budżetowych.

System oceny realizacji Programu powinien być oparty o odpowiednio dobrane wskaźniki, pozwalające na rzetelną ocenę skuteczności realizacji zadań. Listę proponowanych wskaźników dla Gminy Przystajń zestawiono w tabeli.

Tabela 48 Wskaźniki efektywności realizacji celów Programu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło danych o wskaźniku
Dane ogólne				
1	Ludność według miejsca zamieszkania	osoba	5 685	GUS
2	Gęstość zaludnienia	osoba/ km^2	64	GUS
3	Powierzchnia gminy	ha	8 881	GUS
Ochrona klimatu i jakości powietrza				
1	Budynki gminne poddane termomodernizacji	szt.	–	Urząd Gminy Przystajń

2	Zmodernizowane kotłownie gminne	szt.	–	Urząd Gminy Przystajń
3	Ilość stref jakości powietrza z przekroczeniem wartości docelowych substancji w powietrzu	szt.	1	GIOŚ
Zagrożenia hałasem				
1	Długość przebudowanych dróg gminnych	km	–	Urząd Gminy Przystajń
2	Długość zmodernizowanych dróg gminnych	km	–	Urząd Gminy Przystajń
3	Drogi o nawierzchniach „cichych”	km	–	Urząd Gminy Przystajń
4	Liczba punktów monitoringu hałasu, w których stwierdzono przekroczenia poziomów dopuszczalnych	szt.	0	GIOŚ
Pola elektromagnetyczne				
1	Pola elektromagnetyczne	szt.	3	UKE
2	Stwierdzone przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku	szt.	0	GIOŚ
Gospodarowanie wodami/gospodarka wodno – ściekowa				
1	Stopień zwodociągowania gminy	%	96,3	GUS
2	Stopień skanalizowania gminy	%	43,8	GUS
3	Długość sieci kanalizacyjnej	km	32,8	GUS
4	Długość sieci wodociągowej	km	99,5	GUS
5	Liczba przyłączy kanalizacyjnych	szt.	940	GUS
6	Liczba przyłączy wodociągowych	szt.	2 063	GUS
7	Zbiorniki bezodpływowe	szt.	770	GUS
8	Przydomowe oczyszczalnie ścieków	szt.	191	GUS
9	Liczba mieszkańców korzystająca z sieci wodociągowej	liczba osób	5 492	GUS
10	Liczba mieszkańców korzystająca z kanalizacji sanitarnej	liczba osób	2 496	GUS
11	Zużycie wody w przeliczeniu na mieszkańca	m^3	35,5	GUS
Zasoby geologiczne				
1	Liczba rozpoznanych złóż surowców mineralnych	szt.	10	PIG
2	Powierzchnia terenów zrekultywowanych	ha	0	Urząd Gminy Przystajń
Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów				
1	Liczba mieszkańców objęta systemem odbierania odpadów komunalnych	liczba osób	5 685	Urząd Gminy Przystajń

2	Ilość odpadów komunalnych odebranych ogółem	Mg	1 927,40	Urząd Gminy Przystajń
3	Zlikwidowane dzikie wysypiska	szt.	–	Urząd Gminy Przystajń
4	Ilość wyrobów zawierających azbest	Mg	1 382 247	Baza Azbestowa
5	Liczba czynnych składowisk odpadów, na których są składowane odpady komunalne	szt.	0	Urząd Gminy Przystajń
Zasoby przyrodnicze				
1	Lesistość gminy	%	32,7	GUS
2	Powierzchnia obszarów prawnie chronionych	ha	50,746	RDOŚ
3	Liczba form ochrony przyrody	szt.	5	RDOŚ
4	Liczba pomników przyrody	szt.	wg tabeli 39	RDOŚ
Zagrożenia poważnymi awariami				
1	Liczba zdarzeń mających znamiona poważnych awarii	szt.	0	GIOŚ
2	Liczba zakładów w rejestrze potencjalnych sprawców poważnych awarii	szt.	0	GIOŚ
3	Liczba zdarzeń o znamionach poważnej awarii oraz poważnych awarii na terenie województwa	szt.	0	GIOŚ

Źródło: opracowanie własne

Nadzór nad realizacją programu obejmuje określenie zasad zarządzania nim wraz z ustaleniem mechanizmu monitorowania jego realizacji.

Kluczowa zasada realizacji niniejszego Programu obejmuje osiągnięcie celów, poprzez wykonanie zadań przez określone jednostki. W realizacji poszczególnych zadań będą brać udział:

- podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu Programem (Gmina, Powiat),
- podmioty realizujące zadania Programu (Gmina, Powiat, inne jednostki działające na danym terenie, realizujące swoje zadania),
- podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty Programu (GIOŚ, PWIS, Urząd Marszałkowski itp.),
- mieszkańcy gminy, jako główny podmiot odbierający wyniki działań Programu.

Interesariusze Programu to podmioty (osoby, grupy osób, społeczności, instytucje, organizacje, urzędy), które biorą czynny udział w tworzeniu Programu, zainteresowane jego wdrażaniem,

mające wpływ na jego realizację, a także odnoszące korzyści z jego wykonania. Interesariuszy można podzielić na wewnętrznych i zewnętrznych.

Interesariuszami wewnętrznymi jest Gmina Przystajń (Wójt, Rada Gminy, spółki gminne, samorządowe instytucje kultury).

Interesariusze zewnętrzni:

- mieszkańcy gminy,
- instytucje publiczne,
- instytucje oświatowe, kulturalne,
- przedsiębiorstwa i podmioty gminy.

Priorytetem wdrażania Programu ochrony środowiska dla Gminy Przystajń jest czynne współdziałanie ze wszystkimi interesariuszami, zbieranie ich opinii i wątpliwości oraz wypracowywanie działań korygujących.

8.1 Analiza ryzyka realizacji Programu

Wybór działań powinien opierać się na ocenie ryzyka związanego z ich zastosowaniem, stopniem prawdopodobieństwa niepowodzenia lub braku oczekiwanych rezultatów

Tabela 49 Analiza ryzyka dla działań z Programu

Lp.	Zidentyfikowane ryzyko	Opis ryzyka	Opis szans	Skutki ryzyka	Opis skutku	Sposób minimalizacji
1.	Brak wystarczających środków finansowych na realizację zadań	Realizacja wielu zadań wymaga wsparcia finansowego ze środków zewnętrznych, które nie zawsze są dostępne	Prawdopodobne	Poważne	Brak realizacji przedsięwzięcia zaważy na braku efekty poprawy stanu środowiska.	Monitoring możliwości pozyskania środków finansowych na realizację zadań na jak najwcześniejszym etapie realizacji.
2.	Trudności lub opóźnienia w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych na dofinansowania	Opóźniona realizacja zadań, uzależnionych od pozyskania funduszy	Umiarkowane	Znaczące	Brak środków lub opóźnienie wypłaty może skutkować odroczeniem lub brakiem możliwości realizacji zadań.	Zadbanie o poprawność i terminowość składanych wniosków o dofinasowanie zadań, uwzględnienie możliwości innego źródła środków.
3.	Brak wystarczające go poparcia mieszkańców dla podejmowanych działań	Realizacja Programu może nie zyskać poparcia mieszkańców w przypadku uzależnienia realizacji projektu od ich wkładu finansowego, niechęć do zmian i niewystarczający poziom wiedzy w zakresie problemów z ochroną powietrza	Umiarkowane	Znaczące	Niska świadomość ekologiczna mieszkańców, instalacje OZE kojarzące się z wysokimi kosztami.	Działalność edukacyjna, Promocja instalacji wykorzystujących OZE.
4.	Likwidacja „niskiej emisji”	Likwidacja złych nawyków związanych ze spalaniem paliw niskiej jakości	Mało prawdopodobne	Poważne	Pogarszanie się jakości powietrza, brak inwestycji w OZE.	Działalność edukacyjna nt. szkodliwego wpływu „niskiej emisji” Promocja instalacji wykorzystujących OZE,
5.	Nieosiągnięcie wymaganych	Wskaźniki konieczne do osiągnięcia do 2020 r. są	Mało prawdopodobne	Poważne	Kary finansowe za brak osiągnięcia	Prowadzenie racjonalnej gospodarki odpadami.

	wskaźników segregacji odpadów	wysokie i wymagają działań			wymaganych wskaźników.	Zachęcanie mieszkańców do selektywnej zbiórki odpadów.
6.	Zagrożenie hałasem	Brak prowadzenia pomiarów hałasu na terenie gminy	Bardzo prawdopodobne	Poważne	Brak możliwości określenia stref z ponadnormatywnym poziomem hałasu. Brak podstaw do skutecznej interwencji w przypadku wystąpienia sytuacji przekroczenia dopuszczalnych norm hałasu.	Kontrola emisji hałasu emitowanego do środowiska prowadzona jest przez WIOŚ.
7.	Postępujący rozwój technologiczny w tym telefonii komórkowej	Brak prowadzenia pomiarów poziomu pól elektromagnetycznych na terenie gminy	Bardzo prawdopodobne	Poważne	Brak możliwości określenia stref z przekroczeniem norm. Brak podstaw do skutecznej interwencji w przypadku wystąpienia sytuacji przekroczenia dopuszczalnych norm.	Pomiary poziomu pól elektromagnetycznych są prowadzone przez WIOŚ.

Źródło: opracowanie własne

9 ANALIZA ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Szereg obiektywnych czynników zewnętrznych pozwala stwierdzić, że pełna realizacja Planu będzie trudna bez wsparcia finansowego planowanych zadań inwestycyjnych.

WOJEWÓDZKI FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA i GOSPODARKI WODNEJ W KATOWICACH

Programy finansowane przez WFOŚiGW w Katowicach są skierowane do samorządów terytorialnych w celu umożliwienia realizacji zadań mających na celu poprawę stanu środowiska. Zadania te są realizowane z korzyścią dla pojedynczego mieszkańca, jak i dla całej gminy/ miasta oraz terenu województwa.

Samorząd może starać się o dofinansowanie dla swoich mieszkańców. Dodatkowo o środki mogą starać się również przedsiębiorstwa, spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty oraz indywidualnie mieszkańcy. WFOŚiGW oferuje dofinansowanie w formie dotacji oraz umarzalnych pożyczek na preferencyjnych warunkach.

Działalność finansowa skupia się głównie na wspieraniu przedsięwzięć w zakresie:

– ochrony wód i gospodarki wodnej,
– ochrony atmosfery,
– ochrony ziemi,
– ochrony przyrody,
– edukacji ekologicznej,
– profilaktyki zdrowotnej,
– zapobiegania i likwidacji poważnych awarii i ich skutków,
– monitoringu środowiska.

Program Czyste Powietrze

Czyste Powietrze to kompleksowy program, którego celem jest zmniejszenie lub uniknięcie emisji pyłów i innych zanieczyszczeń wprowadzanych do atmosfery przez domy jednorodzinne. Program skupia się na wymianie starych pieców i kotłów na paliwo stałe oraz termomodernizacji budynków jednorodzinnych by efektywnie zarządzać energią. Działania te nie tylko pomogą chronić środowisko, ale dodatkowo zwiększą domowy budżet, dzięki oszczędnościom finansowym.

Program skierowany jest do osób fizycznych będących właścicielami/ współwłaścicielami domów jednorodzinnych/ wydzielonych lokali mieszkalnych. Realizacja Programu jest przewidziana do 2029 r.

NARODOWY FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA i GOSPODARKI WODNEJ

Jako priorytetowe traktuje się w szczególności te przedsięwzięcia, których realizacja wynika z konieczności wypełnienia zobowiązań Polski wobec Unii Europejskiej.
Zgodnie z „Listą priorytetowych programów Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, planowanych do finansowania w roku 2025" Fundusz dofinansowuje następujące zadania:

1. Transformacja energetyczna

1. Rozwój infrastruktury elektroenergetycznej na potrzeby rozwoju stacji ładowania pojazdów elektrycznych*
2. Budowa/rozbudowa sieci elektroenergetycznych na potrzeby ogólnodostępnych stacji ładowania dużych mocy*
3. Elektroenergetyka – Inteligenta infrastruktura energetyczna*
4. Budowa lub modernizacja sieci dystrybucyjnych energii elektrycznej na obszarach wiejskich w celu umożliwienia przyłączenia nowych źródeł OZE
5. Wsparcie wykorzystania magazynów oraz innych urządzeń na cele stabilizacji sieci − program dla Operatorów Sieci Dystrybucyjnych*
6. Kogeneracja dla Energetyki i Przemysłu*
   Część 1) Inwestycje dotyczące budowy lub/i przebudowy jednostek wytwórczych o łącznej mocy zainstalowanej nie mniejszej niż 10 MW, pracujących w warunkach wysokosprawnej kogeneracji
   Część 2) Inwestycje dotyczące budowy lub/i przebudowy jednostek wytwórczych o łącznej mocy zainstalowanej nie mniejszej niż 0,5 MW, pracujących w warunkach wysokosprawnej kogeneracji
7. Kogeneracja dla Ciepłownictwa*
   Część 1) Budowa lub/i przebudowa jednostek wytwórczych o łącznej mocy zainstalowanej nie mniejszej niż 10 MW
   Część 2) Budowa lub/i przebudowa jednostek wytwórczych o łącznej mocy zainstalowanej nie mniejszej niż 1 MW

8. Kogeneracja powiatowa*
9. OZE − źródło ciepła dla ciepłownictwa*
10. Digitalizacja Sieci Ciepłowniczych*
11. Przemysł energochłonny – OZE*
12. Energia dla wsi*
13. Moja elektrownia wiatrowa*
14. Efektywność energetyczna i OZE w przedsiębiorstwach – inwestycje o największym potencjale redukcji gazów cieplarnianych
15. Magazyny energii elektrycznej i związana z nimi infrastruktura dla poprawy stabilności polskiej sieci elektroenergetycznej*
16. Ciepłownictwo powiatowe
17. Renowacja z gwarancją oszczędności EPC (Energy Performance Contract) Plus*
18. Moje Ciepło*
19. Poprawa efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej (wraz z instalacją OZE). Pilotaż w obszarze poprawy efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej realizowanych w formule EPC/ESCO
20. Współfinansowanie projektów realizowanych w ramach Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021−2027 (FEnIKS)
    - Część 1) Poprawa efektywności energetycznej (wraz z instalacją OZE) w dużych i średnich przedsiębiorstwach
    - Część 2) Rozwój OZE
    - Część 3) Poprawa efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych (wraz z instalacją OZE) – budynki wielorodzinne
    - Część 4) Sieć ciepłownicza/chłodnicza efektywny system ciepłowniczy
    - Część 5) Źródła wysokosprawnej kogeneracji
21. Przemysł energochłonny − poprawa efektywności energetycznej*
22. Wymiana źródeł ciepła i poprawa efektywności energetycznej szkół
23. Instrument wsparcia dla gospodarki niskoemisyjnej

2. Poprawa jakości powietrza

1. Mój Prąd
2. Czyste Powietrze*
3. Operatorzy w programie „Czyste Powietrze”

4. Wsparcie infrastruktury do ładowania pojazdów elektrycznych i infrastruktury do tankowania wodoru
5. Wsparcie budowy lub rozbudowy ogólnodostępnej stacji ładowania dla transportu ciężkiego*
6. Wsparcie zakupu lub leasingu pojazdów zeroemisyjnych kategorii N2 i N3*
7. NaszEauto
8. Mój elektryk
9. Mój rower elektryczny

3. Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym gospodarowanie odpadami, ochrona wód i gospodarka wodna

1. Racjonalna gospodarka odpadami
   - Część 1) Selektywne zbieranie i zapobieganie powstawaniu odpadów
   - Cześć 2) Instalacje gospodarowania odpadami
   - Część 3) Wykorzystanie paliw alternatywnych na cele energetyczne*
   - Część 4) Międzynarodowe przemieszczanie odpadów
   - Część 5) Baza danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami (BDO)
2. Ochrona powierzchni ziemi
   - Część 1) Rekultywacja terenów zdegradowanych
   - Część 2) Remediacja powierzchni ziemi objętej szkodą w środowisku albo zanieczyszczeniem historycznym
3. Usuwanie porzuconych odpadów
4. Współfinansowanie projektów dotyczących gospodarki odpadami, gospodarki o obiegu zamkniętym i rekultywacji terenów zdegradowanych realizowanych w ramach działania FENX.01.04 i FENX.01.05 programu FEnIKS 2021−2027
5. Zmniejszenie uciążliwości wynikających z wydobywania kopalin
6. Gospodarka wodno−ściekowa w aglomeracjach
   - Część 1) Gospodarka ściekowa w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych
   - Część 2) Współfinansowanie projektów Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021−2027
7. Gospodarka wodno−ściekowa poza granicami aglomeracji
8. Poprawa bezpieczeństwa energetycznego poprzez wykorzystanie biometanu*

9. Wysokosprawna kogeneracja z biogazu wytwarzanego z biomasy, w tym z odpadów komunalnych*
10. Współfinansowanie przedsięwzięć realizowanych w ramach inwestycji B3.2.1 Krajowego Planu Odbudowy

4. Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów

1. Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej
   Część 1) Ochrona obszarów i gatunków cennych przyrodniczo
2. Przestrzeń dla przyrody
   Część 1) Współfinansowanie projektów Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021−2027 (FEnIKS) oraz Programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021−2027 (FEPW)

5. Monitoring środowiska

1. Wspieranie działalności monitoringu środowiska
   Część 1) Monitoring środowiska

6. Ekspertyzy środowiskowe

1. Poznanie budowy geologicznej na rzecz kraju
2. Udostępnianie wód termalnych w Polsce
3. Wsparcie Ministra Klimatu i Środowiska w zakresie realizacji polityki klimatycznej i środowiskowej − ekspertyzy, opracowania, realizacja zobowiązań międzynarodowych
4. Współfinansowanie Programu LIFE

7. Edukacja ekologiczna

1. Edukacja ekologiczna
   Część 1) Edukacja ekologiczna na lata 2021−2028
   Część 2) Współfinansowanie projektów Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021−2027 oraz Programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej na lata 2021−2027

8. Innowacyjność

1. Wodoryzacja gospodarki
2. Rozwój i wytwarzanie zrównoważonych paliw lotniczych

9. Adaptacja do zmian klimatu

1. Adaptacja do zmian klimatu
2. Ogólnopolski program finansowania służb ratowniczych

Część 1) Dofinansowanie zakupu specjalistycznego sprzętu wykorzystywanego w akcjach ratowniczych

Podstawowe zasady udzielania dofinansowania:

- oprocentowana pożyczki, w tym pożyczki przeznaczonej na zachowanie płynności finansowej przedsięwzięć współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej;
- dotacje.

BANK GOSPODARSTWA KRAJOWEGO

O premię termomodernizacyjną z opcją grantu termomodernizacyjnego mogą się ubiegać właściciele lub zarządcy:

- budynków mieszkalnych,
- budynków zbiorowego zamieszkania,
- budynków użyteczności publicznej stanowiących własność jednostek samorządu terytorialnego i wykorzystywanych przez nie do wykonywania zadań publicznych,
- lokalnej sieci ciepłowniczej,
- lokalnego źródła ciepła.

Premia nie przysługuje jednostkom budżetowym i zakładom budżetowym.
Z premii mogą korzystać wszyscy Inwestorzy, bez względu na status prawny, a więc np.: osoby prawne (np. spółdzielnie mieszkaniowe i spółki prawa handlowego), jednostki samorządu terytorialnego, wspólnoty mieszkaniowe, osoby fizyczne, w tym właściciele domów jednorodzinnych.
Premia termomodernizacyjna przysługuje w przypadku realizacji przedsięwzięć termomodernizacyjnych, których celem jest:

- zmniejszenie zużycia energii na potrzeby ogrzewania i podgrzewania wody użytkowej w budynkach mieszkalnych, zbiorowego zamieszkania oraz budynkach stanowiących własność jednostek samorządu terytorialnego, które służą do wykonywania przez nie zadań publicznych,
- zmniejszenie kosztów pozyskania ciepła w/w budynków – w wyniku wykonania przyłącza technicznego do scentralizowanego źródła ciepła w związku z likwidacją lokalnego źródła ciepła,

- zmniejszenie strat energii pierwotnej w lokalnych sieciach ciepłowniczych oraz zasilających je lokalnych źródłach ciepła,
- całkowita lub częściowa zamiana źródeł energii na źródła odnawialne lub zastosowanie wysokosprawnej kogeneracji – z obowiązkiem uzyskania określonych w ustawie oszczędności w zużyciu energii.

Wysokość premii termomodernizacyjnej wynosi:

- 26 proc. kosztów przedsięwzięcia termomodernizacyjnego
- 31 proc. łącznych kosztów przedsięwzięcia termomodernizacyjnego wraz z przedsięwzięciem OZE polegającym na zakupie, montażu, budowie albo modernizacji instalacji odnawialnego źródła energii (koszty instalacji OZE muszą stanowić przynajmniej 10 proc. łącznych kosztów termomodernizacji i instalacji OZE)
- dodatkowe wsparcie w wysokości 50 proc. kosztów wzmocnienia budynku wielkopłytowego– przy realizacji termomodernizacji budynków z tzw. „wielkiej płyty" wraz z ich wzmocnieniem

Wysokość premii termomodernizacyjnej może zostać zwiększona z tytułu grantu termomodernizacyjnego– dodatkowego wsparcia w wysokości 10 proc. kosztów netto inwestycji przy głębokiej i kompleksowej termomodernizacji budynku wielorodzinnego. Jeśli w budynku, który jest przedmiotem przedsięwzięcia termomodernizacyjnego znajdują się powierzchnie użytkowe służące celom innym niż mieszkalne lub wykonywaniu zadań publicznych przez organy administracji publicznej, wysokość premii termomodernizacyjnej stanowi iloczyn kwoty tej premii i wskaźnika udziału powierzchni użytkowej służącej celom mieszkalnym i wykonywaniu zadań publicznych przez organy administracji publicznej w powierzchni użytkowej budynku.

Bank Ochrony Środowiska

W województwie śląskim Bank Ochrony Środowiska proponuje preferencyjne kredyty z dopłatami WFOŚiGW na inwestycje proekologiczne m.in.:

- kredyty preferencyjne na inwestycje związane z gospodarowaniem odpadami,
- kredyty preferencyjne na modernizację systemów grzewczych,
- kredyty preferencyjne na przyłącza kanalizacyjne,
- kredyty preferencyjne na termomodernizację,

- kredyty preferencyjne na usuwanie azbestu,
- kredyty preferencyjne na usuwanie PCB
- kredyty preferencyjne na zakup, instalację i modernizację oczyszczalni ścieków.

Fundusze Europejskie 2021− 2027

Cel 1: Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa.

- Wzrost znaczenia badań i innowacji oraz wykorzystanie zaawansowanych technologii.
- Wzmacnianie potencjału przedsiębiorstw i administracji publicznej na rzecz nowoczesnej gospodarki.
- Cyfryzacja.

Cel 2: Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa.

- Efektywność energetyczna i redukcja gazów cieplarnianych.
- Wsparcie produkcji energii ze źródeł odnawialnych.
- Wsparcie infrastruktury energetycznej i inteligentnych rozwiązań.
- Przystosowanie do zmian klimatu.
- Zrównoważona gospodarka wodna i ściekowa.
- Gospodarka o obiegu zamkniętym i efektywne wykorzystanie zasobów.
- Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i różnorodności biologicznej.
- Transport niskoemisyjny i mobilność miejska.

Cel 3: Lepiej połączona Europa.

- Transport.

Cel 4: Europa o silniejszym wymiarze społecznym.

- Rynek pracy, zasoby ludzkie.
- Edukacja, kształcenie, umiejętności.
- Włączenie i integracja społeczna.
- Ochrona zdrowia.
- Kultura i turystyka.

Cel 5: Europa bliżej obywateli.

Cel 6: Łagodzenie skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimat.

- Europa w drodze ku gospodarce neutralnej dla klimatu.

Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021−2027

1. Priorytet FESL.01 Fundusze Europejskie na inteligentny rozwój
    - Działanie FESL.01.01 B+R − organizacje badawcze
    - Działanie FESL.01.02 Badania, rozwój i innowacje w przedsiębiorstwach
    - Działanie FESL.01.03 Ekosystem RIS
    - Działanie FESL.01.04 Cyfryzacja administracji publicznej
    - Działanie FESL.01.05 Innowacyjne rozwiązania cyfrowe w ochronie zdrowia
    - Działanie FESL.01.06 Rozwój przedsiębiorczości − EFRR
    - Działanie FESL.01.07 Klastry
    - Działanie FESL.01.08 Innowacje cyfrowe w MŚP
    - Działanie FESL.01.09 Konkurencyjność przedsiębiorstw (IF)
    - Działanie FESL.01.10 Promocja eksportu i internacjonalizacja MŚP
2. Priorytet FESL.02 Fundusze Europejskie na zielony rozwój
    - Działanie FESL.02.01 Efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej
    - Działanie FESL.02.02 Efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej – ZIT
    - Działanie FESL.02.03 Efektywność energetyczna budynków mieszkalnych
    - Działanie FESL.02.04 Efektywność energetyczna budynków mieszkalnych – ZIT Działanie FESL.02.05 Efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej, mieszkalnych i przedsiębiorstw (IF)
    - Działanie FESL.02.06 Odnawialne źródła energii
    - Działanie FESL.02.07 Odnawialne źródła energii (IF)
    - Działanie FESL.02.08 Wsparcie dla klimatu
    - Działanie FESL.02.09 Wsparcie dla klimatu − ZIT
    - Działanie FESL.02.10 Wzmocnienie potencjału służb ratowniczych
    - Działanie FESL.02.11 Infrastruktura wodno−kanalizacyjna
    - Działanie FESL.02.12 Gospodarka odpadami komunalnymi

- Działanie FESL.02.13 Gospodarka o obiegu zamkniętym (IF)
- Działanie FESL.02.14 Ochrona przyrody i bioróżnorodność
- Działanie FESL.02.15 Ochrona przyrody i bioróżnorodność − ZIT
- Działanie FESL.02.16 Rekultywacja terenów zdegradowanych
- Działanie FESL.02.17 Budowanie świadomości na rzecz klimatu

3. Priorytet FESL.03 Fundusze Europejskie dla zrównoważonej mobilności
   - Działanie FESL.03.01 Zakup taboru autobusowego/ trolejbusowego − ZIT
   - Działanie FESL.03.02 Zrównoważona multimodalna mobilność miejska − ZIT
   - Działanie FESL.03.03 Regionalne Trasy Rowerowe − ZIT
   - Priorytet FESL.04 Fundusze Europejskie dla sprawnego transportu
   - Działanie FESL.04.01 Drogi wojewódzkie
   - Działanie FESL.04.02 Drogi gminne i powiatowe
   - Działanie FESL.04.03 Regionalny tabor kolejowy
4. Priorytet FESL.04 Fundusze Europejskie dla sprawnego transportu
   - Działanie FESL.04.01 Drogi wojewódzkie
   - Działanie FESL.04.02 Drogi gminne i powiatowe
   - Działanie FESL.04.03 Regionalny tabor kolejowy
5. Priorytet FESL.05 Fundusze Europejskie dla rynku pracy
6. Priorytet FESL.06 Fundusze Europejskie dla edukacji
7. Priorytet FESL.07 Fundusze Europejskie dla społeczeństwa
8. Priorytet FESL.08 Fundusze Europejskie na infrastrukturę dla mieszkańca
9. Priorytet FESL.09 Fundusze Europejskie na rozwój terytorialny
   - Działanie FESL.09.01 Zwiększenie roli kultury i turystyki w rozwoju subregionalnym− ZIT
   - Działanie FESL.09.02 Rozwój ZIT
   - Działanie FESL.09.03 Rewitalizacja obszarów miejskich
   - Działanie FESL.09.04 Rewitalizacja obszarów miejskich (IF)
   - Działanie FESL.09.05 Rewitalizacja obszarów wiejskich

10. Priorytet FESL.10 Fundusze Europejskie na transformację

- Działanie FESL.10.01 Wykorzystanie terenów zdegradowanych w celu rozwoju regionu poprzez inwestycje przedsiębiorstw
- Działanie FESL.10.02 Badania, rozwój i innowacje w przedsiębiorstwach na rzecz transformacji
- Działanie FESL.10.03 Wsparcie MŚP na rzecz transformacji
- Działanie FESL.10.04 Wsparcie dużych przedsiębiorstw na rzecz transformacji
- Działanie FESL.10.05 Innowacyjna infrastruktura wspierająca gospodarkę
- Działanie FESL.10.06 Rozwój energetyki rozproszonej opartej o odnawialne źródła energii
- Działanie FESL.10.07 Rekultywacja terenów poprzemysłowych, zdewastowanych, zdegradowanych na cele środowiskowe
- Działanie FESL.10.08 Poprawa stosunków wodnych na obszarze oddziaływania kopalń
- Działanie FESL.10.09 Ponowne wykorzystanie terenów poprzemysłowych, zdewastowanych, zdegradowanych na cele rozwojowe regionu
- Działanie FESL.10.10 Wsparcie planowania transformacji
- Działanie FESL.10.11 Systemowe zarządzanie terenami poprzemysłowymi
- Działanie FESL.10.12 Poprawa mobilności mieszkańców regionu i spójności transportowej podregionów górniczych
- Działanie FESL.10.13 Infrastruktura szkolnictwa wyższego na potrzeby transformacji
- Działanie FESL.10.14 Infrastruktura kształcenia zawodowego
- Działanie FESL.10.15 Wykorzystanie endogenicznego potencjału podregionów górniczych
- Działanie FESL.10.16 Rozwój przedsiębiorczości FST
- Działanie FESL.10.17 Kształcenie osób dorosłych FST
- Działanie FESL.10.18 Redeployment
- Działanie FESL.10.19 Outplacement FST

- Działanie FESL.10.20 Wsparcie na założenie działalności gospodarczej
- Działanie FESL.10.21 Wsparcie pracowników zaangażowanych w proces transformacji
- Działanie FESL.10.22 Regionalne Obserwatorium Procesu Transformacji − FST
- Działanie FESL.10.23 Edukacja zawodowa w procesie sprawiedliwej transformacji regionu
- Działanie FESL.10.24 Włączenie społeczne − wzmocnienie procesu sprawiedliwej transformacji
- Działanie FESL.10.25 Rozwój kształcenia wyższego zgodnie z potrzebami zielonej gospodarki
- Działanie FESL.10.26 Wzmocnienie procesu sprawiedliwej transformacji w regionie

11. Priorytet FESL.11 Fundusze Europejskie na pomoc techniczną EFRR
12. Priorytet FESL.12 Fundusze Europejskie na pomoc techniczną EFS+
13. Priorytet FESL.13 Fundusze Europejskie na pomoc techniczną FST